В. Н. МАКСАКОВ

Дълбокият рейд

БИБЛИОТЕКА ВОЕННИ ПРИКЛЮЧЕНИЯ

ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО ПРИ МНО

6/95

В. Н. МАКСАКОВ
Герой на Съветския съюз

Дълбокият рейд

ДЪРЖАВНО ВОЕННО ИЗДАТЕЛСТВО
ПРИ МИНИСТЕРСТВОТО НА НАРОДНАТА ОТБРАНА

В. Н. Максаков
Герой Советского Союза

ГЛУБОКИЙ РЕЙД
Записки танкиста

Военное издательство
Министерства Обороны Союза ССР
Москва — 1954

№111 Охридановъ

Преведе от руски: М. Попова
Редактор: Дим. Ненчев
Художник: Ив. Христов
Худ. редактор: К. Майски
Техн. редактор: Ст. Манов
Коректор: Л. Фъртунова
Формат 16° от 71/100
Дадена за печат на 17. I. 1956 г.
Тираж 10,000
Издателски коли 7·735 — Печатни коли 13
Издат. поръчка № 809 — Техн. поръчка № 202
Кн. тяло 3·87 лв., подв. 1·40 лв.
Печатница на Държавното военно издателство при МНО

НОВА ЗАДАЧА

Аз отворих очи и още не разбрал какво можеше да ме разбуди, седнах на стоящата до кревата пейка. От съседната стая идваше гласът на моя механик-водач старшина Закиров. Той се караше с някого. От време на време през плътно затворената врата се чуваше едва сдържан шепот, но избухливият старшина често не издържаше и рязко повишаваше тон.

Закиров говореше недобре руски, особено когато се вълнуваше или беше сърдит. Ето и сега, около самата врата на моята стая той се караше някому на своя заплетен език.

— Ние вече казах на вас един път — бъди любезна, не досаждай, не можем да пускаме. Трябва да разберете какво говорят.

— Аз всичко разбирам, старшина, и съчувствувам, но нали ме пратиха да го викам не за разходка, а при командира на бригадата — спокойно, с лека пресипналост в гласа възразяваше пристигналият. — Нашият командир на бригадата няма напразно да тревожи хората в полунощ. А вика ли го при себе си и праща ли кола — значи това изисква обстановката.

— Какъв такъв обстановка? Командирът един денонощие не спал, друг денонощие воювал, той трябва да почине. А ти — обстановка! Об-

становката заповядал да спи! После може да се говори. Седни, чай ще пием — премина на шепот Закиров. — Водка ще пием. Половин час ядем, командир спи. След това ще почнем да будим.

Но свръзката не се поддаваше на хитрината на Закиров и вече с официален тон поиска:

— Моля, другарю старшина, да разбудите старши лейтенанта. Заповядано е след час да бъдем в щаба на бригадата.

Аз вече разбрах каква е работата и започнах бързо да се обличам, като продължавах да се вслушвам в „дружеската“ беседа в съседната стая. Закиров започна да се горещи и рязко повиши тон:

— Вие кой е? — Сержант! Ние кой сме? — Старшина! Защо махаш с ръкавица пред нашия нос? Устав не знаем? За нарушения ще заставя да отидете в строя. На улицата, ходом марш!

Видях, че работата взема сериозен обрат, грабнах планшета с картите и побързах в помощ на свръзката. Сержантът доложи, че командирът на бригадата ме вика срочно в щаба и че ме чака кола на двора.

Главата ме болеше силно. Очите ми се затваряха, но трябваше да се пътува. Като продължаваше недоволно да мърмори под носа си и като поглеждаше страшно свръзката, Закиров излезе на двора след нас. Ние със сержанта седнахме в колата и тръгнахме по заснежения фронтови път, разбит от веригите на танковете и от колелата на оръдията.

— Сърдит ви е ординарецът — каза сержантът.

— Какъв ординарец? — възразих аз. — Това е механик-водачът на моя танк. И какъв водач! Ние с него отдавна воюваме заедно, в много боеве сме участвували, привикнахме един към друг. Той е чудесен другар — прибавих аз, за да изгладя лошото впечатление, което Закиров направи на сержанта. — Ние с него две денонощия не сме затваряли очи. Не дава да ме будите, а на него самия как му се иска да поспи! Той така се грижи за всички. Не един път в трудни минути е помагал на мен и на другарите. . . Добър, опитен танкист. Обича машината си, разбира всяка нейна жалба, всеки каприз.

— Без това нашият брат, водачът на война, не може, другарю старши лейтенант. Машината е като човека — за доброто с добро ще се отплати, а без машини да се воюва — няма да стигнат силите.

— Хубава пословица, сержант — казах аз и въпреки силното друсане записах казаното от шофьора в бележника си. „Ще потрябва на моя заместник по политическата част — помислих си. — Той има голям запас от народни поговорки, но тази още не съм я чувал от него.“

Беше трудно да разговаряме и замълчахме.

Ясно си представих първата среща със Закиров през март 1943 година при Белгород. След тежка контузия и едномесечно измъчване в болницата аз пристигнах в тоя град да командувам рота танкове Т-34, чийто командир загинал

в боя. Закиров беше водач на командирския танк. Той изведнъж ми допадна по душа — този невисок на ръст, мургав, скулест и вече немлад човек. Неговите добри тъмнокестеняви очи като че търсеха наоколо нещо, в което той би могъл да приложи своите сили и умение.

Закиров е роден в Казан. Останал в ранна възраст без баща и майка, той бил възпитаван в детски дом. Там, в колектива, момчето се научило на здрава дружба, придобило трудови навици. Особено му харесало шлосерството.

След четиригодишна работа в корабостроителните работилници той плавал по Волга на буксирен кораб като машинист, а след това като механик. Войната му дала нова специалност. Станал танкист и вече е участвувал в много сражения.

И по възраст, и по опит в работата като механик-водач, по привързаност към бойната и политическата подготовка старшина Закиров явно се отличаваше от своите другари в ротата. Той например обичаше някой път да се изяснява с цели параграфи от бойния устав.

Другарите му го уважаваха, но и малко се боеха от него. Като знаеха за необикновената любов на Закиров към машината, веднъж някой от тях намислил да се пошегува с него:

— Закиров, ти вече легна да спиш? — попитал той неочакващия подвеждане старшина.

— Уху, спим.

— А ти, преди да си легнеш, не ходи ли при машината?

— Не ходих. А защо?

— А как ти, братко, забрави да я целунеш за лека нощ?

Това не възмутило Закиров. Но пошегувалият се мерач не бил доволен от своята шега, защото трябвало да изслуша половинчасовата реч на старшината за отношението на танкиста към поверената му бойна техника.

Така в размишления за Закиров аз се унесох и даже задрямах.

В щаба на бригадата ме посрещна началник щаба майор Степанов, възрастен човек с побеляла вече коса. Дребни бръчки бяха набраздили цялото му лице. Под очите му синееха кръгове — печат на много безсънни нощи. Той беше изключително трудолюбив и издръжлив човек. Всяка, даже малка операция разработваше с най-голяма акуратност. Време за почивка не му оставаше. Той се задоволяваше в момент на непреодолима умора да се отпусне назад на облегалото на стола, да протегне нозе и да дремне така тридесет-четиридесет минути в мъртва неподвижност.

— Сърдиш ли се? Пак не ти дадоха да си поспиш както трябва. Е, събличай се. Сега ще съгласуваме чая с пипереца, а след това ще пристъпим към работа. Пък и командирът на бригадата ще дойде до това време — каза Степанов, прекъсвайки моя рапорт.

На масата бързо се появиха манерка, консерви, десетки апетитно димящи картофчета и друга храна, а край разпалената до червено чугунена печка пухтеше издут старинен самовар. Обаче не успяхме да пием чай, защото майорът

беше извикан по телефона. След две минути той се върна.

— Ти, Владимир Николаевич, по-бързо закусвай, за да отидем заедно в щаба. Сега позвъни командирът на бригадата и заповяда побързо да те заведа. Оказа се, че той е вече там.

След тридесет минути ние влязохме в стаята, където до масата с разтворена на нея карта седяха началник щаба, нашият командир на бригадата и двама пехотинци — подполковник и капитан.

Майор Степанов доложи за пристигането ни. След няколко минути началник щаба започна да докладва. Той подробно обрисува обстановката, изложи задачата, която в скоро време ни предстоеше да изпълним.

Тази нова задача не беше за мен съвсем обикновена. Моята танкова рота, усилена със самоходни оръдия, с десантчици в състав от взвод автоматчици и отделение сапьори, трябваше да се промъкне през предния край на противниковата отбрана. Громейки по своя път щабовете, автоколоните и складовете на врага, унищожавайки неголеми поделения и гарнизони, тя трябваше да се вреже на 60—70 километра в тила на хитлеристите в района на железопътната станция Янков, която се намира на 36 километра северозападно от Виница.

Станцията Янков е важен централен възел на пътищата, по които противникът снабдява този фронтови участък с войски, техника, боеприпаси, гориво. Тук ротата трябваше да пререже линията, да разруши пътищата и да ги направи

толкова негодни, че да спре движението към фронтовата линия от попълнение на жива сила и техника на противника за няколко дена, да предизвика суматоха в тила на врага, да обърка командуването на хитлеристите пред настъплението на нашите войски в направление на Казатин, Проскуров, Тарнопол.

Да се задържим дълго в тила на врага с такова малко количество хора и танкове, разбира се, беше невъзможно. И командуването не разчиташе на това. След като изпълним задачата, ние трябваше да се промъкнем обратно през фронтовата линия.

За подготовката на групата за рейда в тила на противника ни се даваха пет дни.

— Задачата е сложна и отговорна—каза в заключение командирът. — Командуването отдава голямо значение на успешното провеждане на рейда. Аз съм уверен, че вие ще изпълните с чест своята задача. Внимателно подберете екипажите. Хора може да вземете и от други поделения на бригадата. Несигурните машини ще ви заменим с напълно изправни. Там, в тила на врага, най-малкият технически недостатък може да доведе до загуба на танка и гибел на екипажа. Няма да ви давам особени наставления. Вие сте опитен командир и разбирате цялата сложност и отговорност на задачата. В тила ще отидете вие — и успехът зависи от вас. Необходимата помощ при подготовката ще ви бъде оказвана през всяко време. Отивайте да почивате, а след това — на работа.

Вече се разсъмваше, когато се прибрах в поделението. Чувствувах последиците от постоянното недоспиване. Очите се слепваха, мислите в главата се бъркаха и затова реших най-напред да се наспя както трябва, а след това да пристъпя към подготовката на рейда. Реших да спя непрекъснато до девет часа. Разсъблякох се, легнах и веднага заспах дълбоко.

Събудих се от блъскането и виковете на Закиров. Повече от тридесет „Юнкерса" летяха над нашето село и да се остане в избата беше опасно.

Бързо нахлузих обувките, вървейки наметнах полушубката и излязох на улицата. На светлосиния фон на ясното слънчево небе добре се очертаваше строят на вражеските бомбардировачи.

Близо до летящите машини се появиха кълба от избухването на снарядите. Стреляха нашите зенитки. Зелените ивици на куршумите прорязваха небето. Точният заградителен огън застави вражеския строй да се разцепи.

Но ето „Юнкерсите" един след друг започнаха да се спускат надолу, хвърляйки бомби. През шума на ревящите мотори, през непрекъснатата стрелба на оръдията и трясъка на картечниците се чу отначало слаб, а след това бързо нарастващ вой на стремително приближаващите се към земята бомби. Наоколо заехтяха взривове, облаци дим и вдигнатата във въздуха пръст надвиснаха над селото, закривайки всичко с непроглядна мъгла. Аз се втурнах към машината.

В селото избухнаха пожари.

Екипажите се бяха укрили добре. Под дъната на танковете бяха изкопани ровове и само пряко попадение можеше да извади хората от строя.

Наоколо всичко трепереше от избухването на бомбите. На смяна на първите вражески бомбардировачи долетяха още осемнадесет парчета и бомбардирането се усили. Сега вече изглеждаше, че всичко гори и се руши и че това няма да има край. Страхувах се да не пострадат някак моите машини. Но всичко се прекрати така внезапно, както и започна. Настъпи мъчителна тишина. Краката като че зарастваха за дъното на окопа и никак не ти се искаше да излезеш навън, не ти се искаше да видиш страшната картина на разрушенията.

Когато обаче се измъкнах от окопа, аз бях неизказано учуден и зарадван. Въпреки че на мястото на селото останаха само куп развалини, нито една от нашите машини не беше повредена.

Десетина танка през време на бомбардировката се измъкнаха на полето и там се разпръснаха. Другите, които стояха в градините и бостаните, останаха невредими. И само на един танк избухналата почти до него бомба беше откъснала ленивеца и двата валяка и беше обезобразила веригата и фалшборда.

Не вярвах на очите си, че всичко мина така успешно.

Скоро дойде заповед да преминем на ново място. Взехме на буксир повредената машина и потеглихме в разтегната колона.

*
* *

Недалече от село Маряновка започва дълбок горист овраг, прострял се надлъж по пресъхналото корито на лъкатушещия ручей до самия совхоз „Крупская". Нашата рота трябваше да се разположи в началото на оврага. Мястото беше твърде удобно за подготовката на рейда на група танкове в тила на противника. Преди нас тук беше стояла някаква част и ние много се зарадвахме, като видяхме готови, здраво направени землянки. В много от тях бяха сложени малки печици.

Два часа бяха напълно достатъчни, за да привикнем с новите условия и да се чувствуваме като у дома. Бързо приведохме землянките в ред, очистихме от снега водещите към тях пътечки, на нарите постлахме прясна слама. Направихме газеничета от сплескани снарядни гилзи и се разположихме край пращящите огнища, обсъждайки подготовката на рейда.

Тази година декември беше хладен. За да не се сгъсти маслото в моторите, машините трябваше през цялото време да се държат подгрети. Бойците от екипажите дежуряха поред в танковете, поддържайки ги в бойна готовност. Останалите се събираха в землянките и с наслада протягаха вдървените си от студ и масло ръце към затоплената до червено печка.

Кратък е зимният ден. Към четири часа облачният полумрак се сгъстява в здрач, а след това бързо настъпва и тъмната нощ. Аз полегнах на застланите със слама и брезент нари и

усещайки приятната топлина, протегнах нозе. След деня, прекаран в студ, да се лежи на топло място е истинско блаженство.

В землянката се събраха петнадесет човека, свободни от наряд. Никой от тях и не мислеше да си легне да почива, а всички се струпаха на сбита купчина по-близо до огъня. На почетно място, по-далеч от затоплената печка, където беше достатъчно топло и в същото време не припичаше, на обърнат пън седеше автоматчикът сержант Овчаренко. Днес той дойде при нас като свръзка от поделението автоматчици на частта, която ние отдавна вече поддържахме в боевете.

Съвсем рус и слаб, с никога неугасващо насмешливо огънче в очите той разказваше нещо, от което всички се смееха високо и така заразително и предизвикателно, че и на мене, не чул за какво става дума, неволно ми се искаше да се засмея заедно с тях.

Овчаренко беше общ любимец. Обичаха го не само за простия му и весел нрав, но и за храбростта, поразителната издръжливост и честност. Въпреки своите деветнадесет години и момчешка крехкост, той можеше да не спи по три денонощия и все пак да бъде весел и бодър. Можеше да се промъкне до немците незабелязано, да премахне техния часови и да довлече „език“ в щаба на поделението. За другаря той беше готов всяка минута да отиде в огън и вода.

Хубаво е да воюваш, когато имаш такива войници! Разбира се, Овчаренко не е изклю-

чение. При нас има много бодри, смели и самоотвержени хора.

Отпуснах се от топлината и незабелязано задрямах под веселия говор и смях, но скоро се събудих от песните, които изпълваха тясната фронтова землянка. И струваше ми се, че не простите думи на песента, а самите войнишки сърца, млади и любещи, силно се стремят навън, стремят се там, където чакат децата и тъгуват по тях любимите им, безкрайно скъпи и любещи девойки.

С висок, чист, тих и мечтателен глас младши сержант Бердник пееше любимата на всички фронтова песничка, чиито думи навяваха лека тъга, будеха спомени:

Сред землянката печка бумти.
От дървата прокапва смола
и баянът ми спомня как ти
с мене нежна преди си била.
. . . . . .
. . . . . .

Когато се дойде до припева, не издържах и заедно с другите подхванах:

От мен си ти така далеко,
делят ни снегове безбрежни.
При теб да дойда не е леко,
а тук, край нас, смъртта ни дебне.

Свърши песента, а войниците дълго седяха мълчаливо и поглеждаха огъня. Вече съвсем се

стъмни, време беше да излязат караулите. Доложих на командира за разквартирането на ротата и като получих разрешение да дам отбой, разпуснах хората да си почиват.

Скоро всичко потъна в сън. Отдалече се носеше само лекото скърцане на снега под краката на часовите, които минаваха между вкараните в закрития танкове.

ПОДГОТОВКА ЗА РЕЙДА

Нощта измина спокойно. В седем часа сутринта личният състав беше вече на крак. Дойде ремонтната работилница и заедно с ремонтчиците пристъпихме към проверка на материалната част, към ремонт и регулиране на моторите.

Загърмяха по стоманата ключове, чукчета, чуваха се ударите на тежкия чук. Запалиха моторите на някои машини — пискливият звук на стартера се заглушаваше от рева на дизелите, въздухът се раздвижи, затрепера, от клоните на дърветата се посипаха бучки слегнал се сняг.

— Е, Закиров, как е твоят „Рисак", лудува ли? — попита, приближавайки се до нашия танк, заместник-командирът по техническата част, когото обикновено наричаха просто „замтотех".

— Защо да лудува? — защити своята машина Закиров. — Нашият танк добър машина.

— Тогава излиза, че тук ние нямаме работа— каза заместник-командирът по техническата част, като погледна през отворения люк механик-водача в машината, където всяка част, почистена и смазана, блестеше от светлината на запалените лампички. Снарядите бяха акурат-

но наредени в сандъците за боеприпаси и по-крити отгоре с парче брезент.

Заместник-командирът по техническата част очисти обувките си от снега и влезе в машината.

След него в танка се вмъкна високият плещест ремонтчик. Вън от люка стърчаха грамадните му крака с буци сняг по токовете на обувките.

Закиров се втурна към танка и като хвана ремонтчика за крака, завика:

— Излез навън! Не можеш ти да разбереш какво е това танк!

След два часа прегледът на танковете и дребният ремонт бяха завършени. Полюляйки се на изровените места по лошо трамбования път, колата с ремонтчиците се скри зад завоя.

По-сложна беше работата с хората. Трябваше да се помисли: да се вземе ли ротата в пълния ѝ състав, или да се подберат хора в групата и от другите поделения. Струваше ми се, че не трябва да се разбива ротата, а да я взема по възможност цяла. За кратко време чуждите, непознати хора в армията привикват един към друг, стават бойни другари. Поделението живее като дружен колектив, където всеки заема своето място, извършва своята работа, необходима на всички. Струва ми се, че като лишиш ротата от двама-трима човека, веднага ще се почувствувам като без пръсти на ръцете. Новият човек, ако и по опитен, на първо време някой път не помага, а даже бърка.

„Но все пак някои трябва да се заменят" — мислех аз. В същото време беше ясно, че ни

предстоят немалко трудности: командирите от другите поделения с голямо нежелание ще дадат своите хора.

— За какво се замисли? — загрижено ме запита незабелязано приближилият се до мене заместник-командир по политическата част Кудряшов.

— Добре е, че си тук, Иван Феодорович — зарадвано казах аз, — трябва да се посъветвам с тебе.

— Да вървим да побеседваме. В землянката сега е свободно, всички работят при машините.

Ние влязохме и седнахме край печката. Разказах на своя заместник по политическата част, че мисля да взема в рейда целия личен състав на ротата, като заменя много малко от хората. Иван Феодорович одобри моята мисъл. След това започнахме да обсъждаме кого да заменим.

— Ти, Иван Феодорович, по-добре познаваш нашите хора, така че ме посъветвай. Ето Кирсанов например. . . Ако и опитен танкист, на мене ми се струва, че за рейда не е добър. Някак затворен, мрачен е. Не разбирам какво е в главата му. Въобще няма за какво да го упрекна, той е изпълнителен, но прави всичко така, като че отбива повинност.

— Да, да. . . — всмуквайки замислено от цигарата и пускайки дим, отговори заместник-командирът по политическата част, като че ли се съгласяваше с мен. — А още в кого се съмняваш?

Назовах още шест човека, като вече не обяснявах причините за своето недоволство от тях. . .

Кудряшов взе стоящия край печката превит железен прът и започна да преобръща насветлените въглища. Върху лицето му падаше червеникавият отблясък от огъня, поради което по-ясно и по-рязко се отделяха бръчките на високото му чело и в ъглите на устните му. Зачервените му от безсъние очи трескаво блестяха. Едва сега забелязах колко много е уморен този човек. Той извади своята кожена табакера и ми я подаде. Не ми се пушеше и отказах. Кудряшов сви цигара и като смукна, каза:

— Ти назова седем души, които се готвиш да замениш. Добре, за четиримата няма да споря с теб. Но трима ти погрешно отхвърляш. Особено несправедливо смятам твоето отношение към Кирсанов.

Кудряшов разказа за случилото се с Кирсанов наскоро, преди да приема ротата. Кирсанов винаги е бил гледан с добро око. Но веднъж получил анонимно писмо. Един подлец от тила му писал, че неговата годеница, трактористката Наташа, уж се държи лошо. Същия ден Кирсанов самоволно отишъл в селото и там се напил до безсъзнание. Трябвало да го дадат под съд, но заповедта за атака наложила да се отложи решението на въпроса за постъпката на войника.

В боя Кирсанов се държал самоотвержено.

После се изяснило, че клеветникът си отмъщавал на знатната трактористка заради критика. Кудряшов разказа как му се удало да раз-

обличи мерзавеца, който оклеветил годеницата на Кирсанов, как той се погрижил да бъде простено на Кирсанов.

— Наистина, другарите му от ротата продължаваха още да се шегуват, наричайки го „полей-мъкица“, но Кирсанов не се обиждаше от това — продължаваше Кудряшов. — Аз все повече и повече се вглеждах в него и дойдох до убеждението, че видимата мрачност на Кирсанов не е нищо друго, освен досада към самия себе си за лошата постъпка, предизвикана от недоверие към любимата си. Той е умен, разсъдителен и прям човек. За него можеш да не се безпокоиш.

— Добре — казах аз.

Така убедително заместник-командирът по политическата част защити още двама войници. Приятно ми беше, че моите опасения се оказаха неоснователни. „Ето пък — помислих си,— увличайки се в грижа за бойните действия и техническото снабдяване, ние, командирите, понякога малко мислим за войниците, за найценното, което ни е поверено от Родината.“

— Тъкмо поведохме разговор за хората — казах аз, — не ни пречи да си спомним за Семьонов.

Готвач по професия през време на войната той станал механик-водач и в 1942 година дойде със строева рота в нашата бригада. Имаше малка практика по курмуване, както всички, които са я придобили в маршовете по пътя към фронта. След пристигането в бригадата той скоро беше взет от екипажа и изпратен да работи във войнишката кухня. Това се случи в същия

№ 111 Харизанов

ден, когато в боя с промъкналите се към щаба хитлеристи загина готвачът Жмитко.

Като получи нова длъжност, Семьонов се яви в екипажа с подозрително замаяни очи и прегръщайки своя другар, мерача Алимов, му се оплакваше:

— Животът, Геша, като бака се спука. В какво се провиних аз, кажи ми другарски. В какво? А? Мълчиш! То. . . Те. . . Всички вие сте другари до черния ден.

— Престани напразно да дрънкаш — убеждаваше го Алимов. — Ти, братко, днес изглежда си хванал дявола.

— Аз ли съм го хванал? Не, другарю. Мене уловиха за самото сърце.

— Е-е, друже! Нима ти наистина си полудял. Къде си?... В армията, на фронта или у вас в Севско, в столовата? Как можеш да обсъждаш заповедите на командира? Заповедта е закон за войника. Пратят ли ме утре санитар — ще отида при санитарите. Определят ли ме в кухнята картофки да чистя — ще чистя и гък няма да кажа. Където сме нужни — там ни поставят. Аз, Петя, те смятах за умен човек, а ти ето какъв си бил.

Семьонов махна с ръка и като бърбореше омърлушено под носа си, тръгна към ненавистната кухня. Той се ругаеше и се проклинаше, защото влизаше в постоянни спорове със своя предшественик за качеството на приготвения обед, поради което всички узнаха за довоенната му специалност. Това стана причина и за назначаването му за готвач.

5/95

Той моли и мене да го върна обратно в екипажа, ходи и при комисаря, даже достигна до командира на бригадата. Дотегна на всички, така че в края на краищата за неспазване на дисциплината си спечели пет денонощия арест.

Този път аз все пак реших да го взема от кухнята и да го задържа при себе си. Той беше умен, храбър и упорит войник. Можеше да прекара без сън няколко денонощия в напрегната обстановка, в пек и студ, можеше да не излиза от машината даже и тогава, когато другите не издържаха. Никой не е чул от него нито оплакване от работата, нито тежка въздишка по любимата, по останалото в окупация семейство. Към другарите си той се отнасяше добродушно и с обич. Семьонов имаше спречквания само с приятеля си Жмитко. А Жмитко наистина готвеше недоброкачествено, с което си спечели лоша слава сред другарите.

Уговорих се с командуването, взех Семьонов в екипажа и го назначих механик-водач на лейтенант Решетов. Водач на Решетов беше момък от последното попълнение, небрежен, страхливичък и лошо познаващ работата си. Решетов се радваше, че включи в екипажа си изпълнителен войник, а Семьонов — че попадна при такъв боеви, заслужил командир, който се ползува с любов и уважение.

Предстоеше да се заменят още няколко човека. Водачът на машината на лейтенант Кобцев беше неопитен. С него често се случваха какви ли не произшествия: ту при вкарване на машината в закритието той ще попадне с вери-

гите върху бруствера и ще срине резултата на многочасовия упорит труд, ту ще налети на дърво отстрани на пътя или ще събори стобор. Да се вземе такъв боец в рейда би било непростима грешка. Точността на действията на целия екипаж в боя много зависи от мерача.

Командирската машина във втора рота водеше опитният механик Широков. Него реших да взема за водач на машината на Кобцев. Наистина, командирът на ротата Герасимов отначало решително отказа да пусне Широков, но в края на краищата се съгласи. Тъй или иначе ние се познавахме от четиридесет и първа година. Въобще не стана нужда да се прибягва до командуването.

Като заместихме още някой и друг, ние завършихме формирането на екипажа. Вечерта пристигнаха самоходни оръдия под командата на старши лейтенант Лопатин.

Командирът на самоходките ми хареса от първите минути на нашето запознанство. Той беше на двадесет и шест години. Но понякога изглеждаше така, като че ли е надхвърлил тридесетте. В черните му къдрици имаше кичур бели коси, появил се, след като получил страшно известие от съселяни, измъкнали се от окупирания район. Те му съобщили с писмо, че хитлеристите унищожили поголовно семейството Лопатини. Бащата на старши лейтенанта по време на окупацията на Смоленския край останал в нелегалност. По донос на предател той бил хванат от гестаповците. На палачите не се отдало да го направят изменник чрез изтезанията, нито с убийството пред него на два-

мата му малки синове — близнаци, и шестнадесетгодишната му дъщеря. Измъчен до неузнаваемост, той бил обесен на градския площад заедно с жена си.

Лопатин поставил глава висмо при партийния си билет. По тръните на сърцето си той като че ли усещал как изтича кръвта на най-близките, най-скъпите му хора. С чувство на безпощадна мъст горели неговите дълбоко хлътнали очи. Той се заклел да унищожава фашистите винаги и навсякъде, додето е жив, макар и само един от поробителите на неговата родна земя, залята с невинната кръв не само на неговите близки, но и на милиониите измъчени съветски хора.

В лицето на Лопатин аз намерих един от най-сигурните си помощници. Неговата ненавист към врага, волята и беззаветната му храброст бяха страшна, несломима сила.

От доклада на Лопатин узнах, че целият екипаж на самоходките е бил внимателно подбран, а машините и оръдията са проверени и урегулирани.

Оставаше да се уредят редица въпроси с десантчиците, с артилерийското снабдяване, със заместник-командирите по техническата част и да се завършат още много други дребни работи. В осем часа вечерта отидох при командира на поделението автоматчици, за да уговоря за бойците, които ми бяха отделени за десанта.

Поделението автоматчици се беше разположило недалеч от щаба на бригадата. Надлъж по криволичещия овраг вървеше едва различима пътека, угълкана в дълбокия сняг от ку-

риерите и свръзките. Да се върви по нея, постоянно свличайки се настрана, затъвайки до колене в снега, беше трудно. Добре беше, че разразилата се в степта снежна буря се чувствуваше по-слабо в гората. Но все пак, постоянно разлюлявайки високите дървета, вятърът повдигаше снежна виелица, която ослепяваше и навяваше сняг дори в яката на полушубката.

Ето и мястото, където са разположени автоматчиците. След няколко минути с удоволствие седях в землянката на командира и греех на печката премръзналите си ръце. Той извика лейтенант Найденов, чиито автоматчици трябваше да дойдат с десанта на нашите машини.

Найденов се оказа съвсем млад командир и на години, и по стаж в работата. Слаб, строен, той се смущаваше като девойка, когато се обърнеха към него с някакъв въпрос. В такива случаи гъста червенина покриваше неговото миловидно лице и капчици пот излизаха по челото му, на върха на носа му. Но юношеската възраст не му попречи да проявя изключителна воля и издръжливост, когато впоследствие ние попаднахме в твърде тежки условия.

Беше вече тъмно и затова хората решиха да не работят. Искаше ми се да се поразходя из землянките, да погледам как са се настанили автоматчиците, да се запозная с хората в обикновена обстановка. Наминахме в първо отделение. Землянката представляваше голямо помещение с двуетажни нари, направени от дълги пръти, застлани отдолу с елови клонки, а отгоре със слама. Сред землянката — варел от газьол, изправен на дъното си, с изсечени отго-

ре отвори за кюнците, а отстрани — за хвърляне на дърва. Печката бучеше и ревеше, смилайки в своята утроба почти половин кубик смолисти елови цепеници.

— . . .Не, братчета, ще ви кажа с цялата отговорност, че на нашия Величко няма да се случи да умре човешки, както подобава на боец — автоматчикът Овчаренко разказваше на своите другари някаква история. — Помнете ми думата. Но вие сами знаете как тази есен той едва не се лиши от живот. Много от вас тогава още не бяха при нас и аз, ако искате, ще ви разкажа този случай.

Отвсякъде се чуха молби и оживени възгласи. Увлечени в разказа, войниците не ни забелязаха. Ние мълчаливо останахме да стоим в тъмния ъгъл.

— Работата беше такава — продължи сержантът. — Дойде при нас от армията баня с машина, която изпарва дрехите. Работа, както сами разбирате, нужна, хубава и ние посрещнахме машината с радост. Но за тази операция трябваше значи да останем в облеклото на нашите прародители. А командата, която обслужваше машината за пране, изцяло и напълно се състоеше от дамски персонал. Известно ви е колко е стеснителен нашият Величко. Но и той си съблече костюмчето. Като минаваше зад храстите и се прикриваше с ръце, той отстрани се приближи до приемащата бельото девойка и благополучно го предаде. За да не привлича със своята особа вниманието на пристигащите, решил Величко след другите да се отправи по-

скоро към течащата недалеч рекичка, за да подготви стройния си стан за чистата дреха.

— Ох, как го разбира той този Величко, до костичките — пошепна ми на ухото Найденов.— А виновникът за това, виждате ли го, лежи на нарите, завил се през глава с шинела, и уж не слуша. Нервен момък е той, някой път се поддава на паника за дребни неща. Но ето Овчаренко го обработва. На такива той не прощава. И знаете ли, тези негови безобидни шеги оказват голямо въздействие. След такъв разбор виновникът става съвсем друг човек.

— Стани! Мирно! — изкомандува Овчаренко, забелязвайки ни едва сега.

— Свободно, другари. Продължавайте да се занимавате със своите работи.

Отстъпиха ни място и ние седнахме да послушаме. Интересно беше как ще завърши тази история.

— Разрешете да продължа — обърна се към нас Овчаренко.

— Казано, сторено — продължи той, след като получи разрешение. — Не успял Гриша Величко да влезе в реката, когато, дявол знае отгде дошли, се появиха „месери“ и започнаха да обстрелват не нас, а танкистите, които стояха в друга млада гора. Една редица куршуми преминала по водата точно до Гриша, пред самия му нос. Всички, разбира се, продължават да се къпят, а Гриша се обръща наляво кръгом и — галоп в разположението на поделението.

Величко отметна шинела и като седна на нарите, с молба поглеждаше към сержанта. Много би дал той, за да прекрати сержантът

този неприятен разговор. Но Овчаренко като че не го забелязваше и продължаваше с невъзмутим вид.

— Гриша знаеше, че там бяха предвидили такъв неприятен случай и своевременно бяха изкопали окоп. Според очевидци скоростта, която Величко развил, била равна приблизително на двадесет километра в час. Пристигайки по такъв начин в разположението на ротата, той се хвърли в първия попаднал му под краката окоп. А от окопа се раздаде такъв вик, че мраз пробягна по кожата ми, ако и да не съм от страхливите. Крещеше нашата гостенка, началникът на машината за пране, четиридесетгодишна особа. Тя помислила, че я улучва бомба с пряко попадение. Бедната жена издала „предсмъртен“ вик.

Оглушен от раздалия се под него вик, а също и от трясъка на зенитките и избухването на неголемите бомби, наистина хвърляни от „месерите“, замаяният Гриша излязъл от окопа като цирков палячо. А оттам все още се раздавали воплите на пострадалата. Величко се хвърлил в съседния окоп и се сгромолясал по гръб на дъното му. Но тук се случило още по-страшно нещо, което едва не лишило Гриша от разсъдък. Оказало се, че там се укрили от нападението не една, а няколко девойки.

— Какво е станало по-нататък, един бог знае. Хората видели как от пресноизкопания окоп изхвръкнало голо тяло, което, мяркайки се между храстите, бързо се скрило в неизвестно направление.

Дружното избухване на висок смях прекъсна разказвача. Като изчака слушателите да поутихнат, Овчаренко продължи:

— След един час донесоха в медсанбата нашия гол рицар цял окървавен. Той попадна по своя собствена вина заради паникьорство под фашисткия огън. Куршумът винаги обича такива хора — това не е тайна за нашего брата-войник. А каква е оттук поуката — на всички е ясно. Щом трепериш за своята кожа, себе си не ще спасиш и другарите си ще разсмееш. Истинският наш войник ще бие врага и сам ще остане жив. Ще го хвалят, ще го награждават с ордени и девойките от него няма да бягат.

Автоматчиците се смееха. Величко седеше червен като цвекло и изтриваше потта от лицето си.

— Хубав народ имаме — каза Найденов, като гледаше с обич своите десантчици.

Момчетата бяха млади, здрави. Такива няма да се изплашат от никакви трудности и опасности. Те бързо биха се приспособили към окръжаващата ги обстановка и навсякъде ще се чувствуват като у дома си. Даже във влажния и хладен окоп под дъжда и под куршумите на неприятеля те не падат духом.

След като поговорихме тук с бойците, ние се отправихме в други землянки и навсякъде слушахме ту шегите и смеха на младежите, ту сериозните житейски разговори на „старчетата", спомнили си за оставения, изглеждащ така далечен и в същото време близък довоенен жи-

вот в родния край, за живота в кръга на скъпите и близки хора.

Бях много доволен от придадените ми автоматчици. С такива хора може да се отиде накрай света.

Найденов изпрати двама автоматчици да ме съпроводят. Затъвайки до пояс в снега, ние най-после пристигнахме. Танкистите вече почиваха. Закиров работеше край печката и си тананикаше под носа нещо тъжно. Като ме видя, той се зарадва.

— А, другарю командир! Седни да ядем. Закир хубав пилаф направил, много хубав пилаф

— Откъде взе ориз, овче месо? — строго попитах аз.

— Помощник-началникът по снабдяването хубав чилек, сам дал. Говори: нá, Закир, продукт. Прави пилаф на командира.

Като разказваше това, Закиров не ме гледаше в очите. Той изглежда пак е ходил два часа след помощник-началника по снабдяването — добродушен, невоенен старичок, и е доказвал, че сега трябва да ме храни добре и че той ще доложи на заместник-командира по политическата част, ако не бъде отпуснато това, което се изисква.

Въпреки всички уговорки на Закиров аз се отказах от вкусното ястие, снех полушубката, покрих се с нея и легнах да спя. Закиров още дълго не си лягаше и бърбореше полугласно, че у помощник-началника по снабдяването има две машини продукти. Малко ли му е, какво? Какво ще стане, ако овнешкото се намали с едно късче. Накрая си легна и Закиров, като ру-

гаеше помощник-началника по снабдяването, заподозрян сега, че не е изтърпял и се е оплакал на началството.

Въпреки умората аз дълго не можах да заспя. Обръщах се от едната на другата страна и слушах как в другия край на землянката някой неразбрано и неестествено високо говори насън. Струваше ми се, че забравих да направя нещо много важно, но какво именно — не можех да си спомня. Всичко като че вървеше добре, а безпокойството не ме оставяше. Още и още веднъж премислих всичко до най-малките подробности. Искаше ми се в никакъв случай да не пропусна нещо, да не го оставя нерешено, недовършено. Върху мен лежеше отговорността за живота на десетки млади и здрави хора, на които предстоеше още много да направят в бъдеще. На тях ще се отрази всичко, което аз пропусна. По пряко задължение, по воински дълг, по съвест не биваше да изпусна нищо. Подчинените вярват в своя командир, надяват се на него, знаят, че командирът ще реши правилно, ще заповяда да изпълнят това, което е действително нужно, затова и вършат безупречно и честно своята работа. Войниците не само вярват в знанията и опита на своя командир, но и го обичат като баща за това, че той се грижи за тях, пази техния живот повече от собствения си. Почетна, но трудна и отговорна е длъжността на командира като началник, възпитател и като по-стар другар на подчинените.

Повъртях се още малко и накрая заспах.

В девет часа сутринта пристигна колата с боеприпасите. Взели са много снаряди. Гледахме да ги напъхаме навсякъде, стига само да може да се върти куполата. Снехме капаците на металическите сандъци за боеприпаси и трупахме снарядите в препълнените сандъци на грамада. Освен тоза снаряди бяха наместени и върху корпусите на танковете, в специалните гнезда, плътно закрепени с помощта на специални закопчалки, подобни на полутвърдите връзки на скиите. Натоварихме гранатите, картечниците и автоматните дискове, сандъците с патрони и тола. Изобщо въоръжихме се, както се казва, до зъби.

Безпокоях се само, че и тези снаряди може да не ни стигнат, а да попълним техния запас там, в тила на врага, няма да ни се удаде, понеже снарядите на фашистите не стават на нашите оръдия.

Артилеристите-техници прегледаха боеприпасите, гранатните запалки и всичко по своята част.

Към два часа през деня дойдоха двама бензозареждачи за дозареждане на танковете. Освен основните варели за бензин след малък спор решихме да вземем и допълнителни, прикрепени отвън на танка, по бордовете. Взех ги неохотно. Да се поставят на машина незащитени тенекиени варели с гориво беше много рисковано. Нали е достатъчно един запалителен куршум и машината ще се превърне в пламтящ факел. Но обстоятелствата могат да се стекат така, че нито времето, нито обстановката ще ни позволят да попълним горивото си с немско.

Затова все пак решихме да вземем допълнителни варели.

Изобщо след един ден напрегната работа към девет часа вечерта машините и хората бяха в пълна бойна готовност. Ако и да оставаха още два дни до нашето тръгване, аз доложих, че ротата чака заповед.

С разрешение на командира на бригадата срокът за излизане в рейд е определен за утре. В шест часа сутринта, докато още не е започнало да се съмва, ние трябваше да отидем на рекогносцировка на предния край на мястото, където предстоеше групата да пробие отбраната на противника и откъдето започваха действията на нашия отред.

Един час, преди да дадем на хората почивка, ние се събрахме в най-голямата землянка на открито партийно събрание. Имаше много народ, мястото не стигаше и затова някои другари трябваше да се покатерят на нарите, а другите да се тълпят в прохода и да стоят до вратите. Зад масата е президиумът — заместник-командирът по политическата част Кудряшов и парторгът другарят Стрелчук. Като изчака да затихнат всички гласове, Стрелчук откри събранието и даде думата на Кудряшов.

Кудряшов стана. С познатото на всички ни движение на ръката той заглади мустаците си и започна:

— Днес, другари, ние се събрахме, преди да тръгнем за изпълнение на отговорна бойна задача. Ние трябва да поговорим сега за това, как сме се подготвили за рейд в тила на противника с цел да го отслабим, да му нанесем

удар, да нарушим съобщенията му, да му попречим да съсредоточи силите си на нашия участък от фронта.

Успехът на операцията изцяло зависи от това, как ние с вас ще се отнесем към изпълнението на своя свещен воински дълг. Всичко зависи от хората, от нас самите. Ние имаме отличен боен опит, всички сме решителни и опитни воини на Съветската армия, беззаветно предани на своето любимо Отечество, негови верни синове, готови да дадат за победата на нашето дело своята кръв до капка, а ако трябва и живота си. Нас ни отгледа и възпита родната Комунистическа партия. Тя ни вдъхновява и зове на подвизи, тя ни учи да бъдем твърди и непреклонни в боевете с ненавистния враг, тя ни осенява със знамената на славата и ражда този героичен дух, който е по-силен от смъртта. Нашата сила с вас е в стоманеното единство на редовете на Партията, която се състои от най-добрите, най-преданите на нашия велик народ челни хора. Всеки ден се умножават редовете на нашата Комунистическа партия. И ето, в тази минута ние ще обсъждаме заявленията на войници и офицери от нашето поделение за приемането им като кандидат-членове на Партията. Нека всеки помисли и каже своето мнение, достойни ли са тези другари да бъдат в авангарда, достойни ли са да носят високото звание комунист.

Заместник-командирът по политическата част седна. Парторгът Стрелчук взе първото заявление и го прочете: „До партийното бюро от командира на гвардейския взвод лейтенант Петров. Заявление. Моля да бъда приет за канди-

дат-член на Комунистическата партия. Кълна се, че ще отдам всичките си сили и прилагайки получените знания и опит, с чест ще изпълня дълга си на воин-комунист. Ако потрябва, без да се колебая, ще отдам и живота си за свободата и независимостта на моята велика Родина."

Всички добре познаваха и обичаха Петров, заслужил офицер от нашата рота. След неговото изказване и след изказванията на другарите за него Петров беше единодушно приет за кандидат-член на Партията. След това бяха разгледани още няколко заявления и бяха приети в Партията няколко от най-добрите воини от нашата рота.

Но ето поиска думата мерачът Кирсанов. Той с труд се промъкна до масата и като сне шапка, нерешително погледна лицата на своите другари. Танкистите очаквателно мълчаха. Тогава Кирсанов се обърна към Кудряшов, като че ли търсеше поддръжка. Дружеската усмивка на заместник-командира по политическата част окуражи мерача. Той изтри с кърпичка изпотилото се изведнъж лице и се изкашля.

— Говори, Кирсанов, не се стеснявай. Тук всички са свои хора, ще те разберат — каза Кудряшов.

— Другари, вие ме познавате — започна Кирсанов. — Аз съм отдавна в бригадата.

— Много добре те знаем — язвително викна Закиров.

— Не го прекъсвай, Закиров — каза Кудряшов. — Ако искаш да се изказваш — поискай думата, а така само ще смутиш човека и сам

ница определено няма да кажеш.

— Дай думата, другарю парторг, искам да дам предложение — каза Закиров.

— Почакай — прекъсна го Стрелчук, — сега говори Кирсанов, а след това ще ти дам думата да се изкажеш.

Кирсанов стоеше, мълчеше и мачкаше в ръце шапката си. Ръцете му изглеждаха твърде големи за неговия ръст. От постоянната работа на студа те бяха червени и малко подпухнали.

— Но защо замълча? — обърна се към него парторгът. — Продължавай.

— Аз исках да кажа, че ме познават от лошата страна. Често се отнасям към работата си не така, както трябва. Затова сега много другари не ми се доверяват. . .

— Хубаво е, че го разбираш — каза някой от присъствуващите.

— Аз зная, че не съм достоен сега да моля Партията да ме приеме за кандидат. Но искам да кажа днес на всички партийни и непартийни другари, че ще се стремя да бъда такъв, каквито са тези, които днес са приети в редовете на Партията. Ще направя всичко, за да стана истински войник, защитник на Родината. Давам дума на съветски танкист, че ще постигна правото да подам заявление за приемането ми в редовете на родната наша Партия. Това е всичко

Кирсанов бързо се отдалечи от масата.

— Ти искаше да се изкажеш, Закиров — каза Стрелчук. — Давам ти думата.

Но Закиров не отиде до масата, а стана от мястото си и бързо заговори.

— Кирсан юнак! Хубави думи каза. Трябва да се вярва, нали обещание давал. Пред Партията няма да почне да лъже. Нека се старае с дело да докаже, тогава ще приемеме.

— Да, другари, Кирсанов е длъжен на дело да докаже, че е станал друг човек — каза Кудряшов, внимателно вглеждайки се в лицата на слушателите. — За да влезе в редовете на Партията, трябва да стане добър, примерен воин. Званието член на Партията е високо звание. То задължава всеки от нас, комунистите, не само да бъде добър, добросъвестен човек, а да бъде най-добър, за да води след себе си другите, да бъде в авангарда. Аз съм уверен, че Кирсанов ще удържи своето обещание и ще заслужи нашето доверие. Тогава ние с голяма радост ще гласуваме и за него като нов кандидат в нашите редове. На всички ни е понятен стремежът на съветските хора да свържат по-тясно своята съдба с Партията, която се бори за висше човешко щастие.

Всички слушаха внимателно заместник-командира по политическата част и в сърцето на всеки танкист растеше твърдата увереност, че никакъв враг няма да победи този народ, който има такава мъдра ръководеща сила, каквато е изпитанага в борбата Партия на комунистите, състояща се от особен вид хора, споени от една всепобеждаваща идея.

Навън виеше виелица. Поривистият вятър беше навял през пролуките под вратата сняг, който се топеше и образуваше върху пръстения под мокро петно. Пламъчето на газеничето постоянно трепереше и замираше, почти

угасвайки, но езичето му отново се изправяше и в землянката ставаше по-светло и по-уютно.

— Поставената ни задача ще бъде за много от нас най-добрият изпит. Ние трябва да проявим майсторство и храброст, твърдост и героизъм — завърши речта си заместник-командирът по политическата част.

Събранието продължи още четиридесет минути. Парторгът Стрелчук получи много заявления, в които танкистите молеха да ги смятат за комунисти, ако в боя с враговете дадат живота си за Родината.

Събранието завърши, но ние с Кудряшов още дълго говорихме за нашите хора, за бойната техника и за всичко, което ни беше възложено от Партията и командуването и за което всеки от нас отговаряше с главата си. На следващия ден на разсъмване трябваше да отидем на рекогносцировка, а след няколко часа да започнем пробива на фронтовата линия.

* * *

В пет часа сутринта всички бяха вече на крак. Виелицата се прекрати, настъпи пълна тишина. Чуваше се как падат от дърветата парцали сняг. Звукът от строшената под краката клонка изглеждаше необичайно силен и рязък. Под широките клони на елите и стъблата на високите гъсти борове беше още съвсем тъмно. Сребристият сърп на месеца се виждаше между върховете на дърветата и като че беше съвсем ниско, почти над самата гора. Неговата призрачна

светлина изпълваше пустите поляни и смекчаваше неясните контури на засипаните от снега храсти на бъза и калината. Мразовитият въздух приятно гъделичкаше ноздрите. Снегът блестеше с бисерни ледени зрънца. Всичко беше погребано под белия му саван. С дебел слой той покриваше и полето, и гората, и мирните къщички на украинските села, ливади и градини.

В това мразовито утро аз видях никога неугасващия живот. Горската мишка проби в снега тясна дупчица, показа над пряспата главичка и зорко оглеждайки се настрани, побягна към бора, като оставяше след себе си верижка от едва забележими следи. От храстите на лещака излезе изплашен заек. Той седна на задните си крака, спря разногледи очи на танковете и стоящите край тях хора, като мърдаше тревожно дългите си уши.

Някой плесна с ръце. Заекът трепна, подскочи и като подхвърляше високо задница, се втурна надолу покрай землянките. След него се понесоха десетки гласове. Притиснал уши до гърба си, почти не допирайки се до земята, заекът изчезна в храстите.

На клоните на калината се беше натрупал толкова много сняг, че те, силно огънати, трудно издържаха тежестта и се привеждаха почти до земята. Но ето, леко пукайки, те едва забележимо потръпваха, изправяха се и от тях се посипваха тежки парцали сняг. Дърветата сваляха от себе си задушаващия ги товар.

В откритото поле беше много по-светло. През дълбоките преспи, насипани от виелицата, която не стихна до последните денонощия, беше

немислимо да се пътува с автомашина. Затова ние се отправихме на рекогносцировка с танк.

Танкът вървеше като кораб по вълни, той ту се спускаше в преспите, ту излизаше на равнина, като пробиваше следващата пряспа. Това продължи, докато танкът излезе на пътя. Там тръгна по-спокойно.

Непрекъснатият поток от машини беше утъпкал платното на пътя. Но въпреки това машините се движеха неравномерно; ту изведнъж се спираха, боксуваха на място и тогава се вдигаше шум, чуваха се псувни, ту почти целият поток едновременно тръгваше от място и машините, набирайки скорост, се движеха по-нататък до следващото задръстване. Да се влачим в опашката на тази колона беше противно и най-важно — бавно. Трябваше да се приближим до предната линия, докато е още светло. Затова танкът рязко свърна от пътя и като повдигна с веригите си вихри рохкав сняг, се понесе по целината покрай пълзящата колона.

Ние я изпреварихме и отново излязохме на пътя. С максимална скорост се понесохме напред, минахме през разбитото снощи от вражеската авиация селце и се приближавахме все по-близко и по-близко до предната линия. Към разсъмване ние бяхме вече в неголяма горичка на осемстотин метра от предния край. Раздвижихме отеклите си ръце и крака и маскирахме машината. Като наметнахме върху танка голям бял брезент и опънахме краищата му встрани, ние се убедихме, че даже от много близко разстояние трудно може да се познае в този бял хълм нашият танк.

Надянахме бели маскировъчни халати и тръгнахме в разредена верига напред към едва различимите окопи на нашите стрелци, които заемаха отбрана по коритото на замръзналия и засипан със ситен сняг ручей.

Окопите на противника се намираха на двеста метра разстояние от нашите. Когато ние почти вече се приближихме към първия ход за съобщения, който води към главната траншея, картечниците на противника откриха по нас огън. Куршумите издигнаха няколко фонтанчета от снежен прах и ние бяхме принудени с пълзене да се доберем до хода за съобщения.

— Я го виж дявола! Не спи. Не даде човешки да дойдем до траншеята, а сега пълзи по корем като петмесечен младенец — мърмореше някой след мен.

Огледах се. Беше командирът на една от дошлите при нас самоходки, огромен мъжага, загърнат в маскировъчен халат, със зачервена, потна физиономия. Такава разходка по корем по дълбокия сняг явно не му беше по вкуса.

Най-после достигнахме траншеите, свихме се на дъното им и с облекчение въздъхнахме. Вражеските картечници не спряха. Към тях се присъединиха и други, които досега мълчаха, и освен това съвсем до нас започнаха да избухват мини. Изглежда противникът добре се примери към линията на нашата отбрана.

По хода за съобщения ние попаднахме в главната траншея, където ни срещна капитан от пехотата. С него отидохме на наблюдателния пункт и оттук видяхме окопите на против-

ника. Предният край беше силно наситен с огневи средства.

Пред окопите на вражеската линия на отбраната ние едва различихме, и то след като ни посочи капитанът, неголеми хълмчета, насипи на окопите на бойното охранение и гъста мрежа телени заграждения. Зад тях започваше първата линия на отбраната с блиндажи и дзотове. В дясно към предния край се издаваше ниска борова гора. Два километра по-нататък тя преминаваше в твърде голям тъмен масив, на края на който с бинокъл можахме да различим обгорели дървета и самотно стърчащи, опушени тръби на разрушена и изгорена ферма. Отляво на гористата вдадина се простираше открита, леко хълмиста степ, засипана сега със сняг. Отбраната тук беше от система блиндажи и дзотове. Цялата тази линия беше наситена с картечници, леки скорострелни оръдия и минометни батареи. В този район най-силен и опасен участък беше десният фланг, който започваше от младата гора, където в кориите и ивиците млади дървета беше лесно да се укрият и артилерията, и батареите на тежките миномети.

По данни, намиращи се у пехотния капитан, ние уточнихме системата на огневите точки и нанесохме всичко щателно на своите карти. На този участък противникът се държеше спокойно. Методически изпращаше една след друга мини, нарядко откриваше картечен огън. Но това се правеше за осигуряване. Особено тихо беше на левия фланг, където враговете се чувствуваха почти в пълна безопасност, защото

да се дойде към предния край по гола, открита местност беше невъзможно. Да се унищожат четириредните телени заграждения трябваше немалко да поработят нашата артилерия и танковете.

Но този участък някак особено ме интересуваше. Хитлеристите тук не са наплашени. Повече от две седмици в този район не е предприемана нито една атака, нито едно неочаквано нападение. Не са минавали тук и наши разузнавачи, така че противникът се чувствуваше много добре. Освен това този район беше най-малко наситен с противотанкови средства. Като преценихме всичко, което беше „за", и всичко, което беше „против", следваше да се вземе решение — да проникнем през предния край именно на това място.

След като минахме по траншеята още два километра към десния фланг, ние се убедихме в правилността на своя избор, понеже тук, на страната на противника, местността изведнъж преминава във височина. Предният край на отбраната минаваше по окрайнината на гората, често пресичана от оврази, изровени от пълноводието, което можеше само да спъне маневрата на танковете.

След рекогносцировката, без да се бавя, отидох в щаба на бригадата, за да доложа на командира за резултатите. Той се съгласи с моето мнение относно пробива на предния край на противника на нашия ляв фланг. За да се облекчи пробивът, беше решено с лъжлива атака на съседния участък да се отвлече вниманието на противника.

На 30 декември в 12 часа през нощта след артилерийска подготовка танковите поделения и съпровождащата ги пехота трябваше да започнат демонстративна атака на десния фланг на предния край на отбраната на противника. След десет минути нашата група трябваше да атакува немците на левия фланг, да премине през телените заграждения и по възможност, без да влиза в сериозен бой, да се промъкне през предния край, да излезе на шосето и да пристъпи към изпълнение на задачата в тила на противника по предварително изработения план.

Обсъдихме с командира на бригадата всички детайли на предстоящата операция и понеже имах още много свободно време, тръгнах си пеша.

С наслада вдишвах мразовития въздух и се любувах в оврага на разгърналата се пред мен чудесна картина на заснетата от сняг гора. Машините на бригадата вървяха горе, в полето, по утъпкания път. А тук, на дъното на огромната, обрасла с гора впадина, имаше дълбок сняг.

Времето отново започна да се разваля. Подухна студен вятър и вдигна пред мен облак сняг. Започна да се стъмва, когато уморен, измръзнал и доста огладнял се добрах найпосле до разположението на своето поделение.

Във въздуха се мятаха кълба черен дим, които излизаха от тръбите на специалните плоски печки, поставени за загряване под всяка машина. Звънливо се носеше боботенето на загряващите се мотори. Дежурният екипаж беше в

машината, а останалите танкисти се бяха събрали в землянките. Опарвайки се, те пиеха чай от тенекиени канчета и водеха безкрайни войнишки разговори.

В нашата землянка както обикновено беше пълно с народ. Отдавна в ротата стана традиция вечер да се събираме в помещението, където се разполагаше Кудряшов. Тук хората прекарваха рядко случващите се на фронтоваците свободни минути за дружески разговори на всевъзможни теми, за четене интересни книги, които Иван Феодорович съумяваше да достави при всякаква обстановка. Понякога се разгаряше голям спор по някакъв повод. Кудряшов като опитен човек му даваше нужната насока, като правеше това умело и незабелязано за спорещите.

Всички наши танкисти обикнаха тези вечери и винаги с нетърпение чакаха подходящ случай, за да се съберат заедно. Към това привикнах и аз. Понякога се случваше да намина вечер в землянката и като я видя празна, изведнъж да почувствувам, че днес нещо не достига, че се е нарушил обикновеният ред. В такива случаи не можех да се задържа дълго, а отивах при войниците. И тук чувах как от танка или от прясноизкопания окоп се носи познатият весел глас на моя заместник по политическата част. Изведнъж ми ставаше весело на душата и се чувствувах в кръга на сплотените от бойна дружба другари, в близкото и скъпо войнишко семейство.

Когато влязох в землянката, в лицето ме удари гъста вълна сивосинкав дим от махорка. По

време на работа често няма кога да се попуши. Затова тук, на дружеските срещи, всички пушехме отчаяно много, така че някой път беше страшно да се надникне. Но никой освен фелдшера Никитин, когото всички наричаха доктор, не виждаше в това нещо особено. Само Никитин изпадаше в ужас от дима на махорката и обвиняваше заместник-командира по политическата част в санитарно невежество, караше му се, че позволява на хората да се тровят в такава атмосфера. А за тяхното здраве носи пълна отговорност той, Никитин.

Веднъж, когато пристигнахме на ново място и още не бяхме успели да се настаним, нашият доктор, съпроводен от своя санитар Чечирко, който носеше голяма саньорна лопата, се приближи до заместник-командира по политическата част и сериозно го попита:

— Ти къде ще се настаниш, Иван Феодорович?

— Ето в тази землянка — посочи Кудряшов и учудено погледна Никитин. — Защо ти е потрябвало да знаеш това?

— Затова защото не искам повече да допускам хората вечер да се задъхват в пушека. Върви, Чечирко, прави каквото е заповядано! — каза той на санитаря.

Чечирко се покатери върху землянката и започна да разрива земята от настилката.

— Какво правиш? — възмути се Кудряшов. — Искаш да живея в землянка без покрив?

— Не се безпокой. Покривът ще си остане на място, ако, разбира се, издържи Чечирко — невъзмутимо отговори докторът.

— Но какво прави той там?

— Обикновен малък отвор за прочистване на въздуха — каза Никитин. — Отсега такова просто приспособление ще бъде задължително за войнишкия „клуб".

Снех полушубката и отидох по-близко до печката, за да се погрея. Тук въздухът беше по-чист — тютюневият дим отиваше в печката и в отвора, построен по системата Чечирко.

Както винаги в такива случаи Кудряшов беше сред войниците. Освен постоянните негови слушатели тук бяха автоматчиците и свръзките. Един от тях със своето изплашено съсредоточено изражение на лицето ми напомняше някой много познат, но кой именно, никак не можех да си спомня. До него седеше моят стар познат Овчаренко. Аз изведнъж си спомних: да, съседът на Овчаренко е Величко. Сега разговорът наистина не се отнасяше за него, но Величко напрегнато се вслушваше във всяка дума на заместник-командира по политическата част.

— . . .Под най-ожесточения огън той излезе от люка и изпълзя по бронята на танка на земята. Между изправилата се повредена машина и дота оставаха не повече от двадесет метра. . .

Кудряшов се наведе към печката и взе въгленче. Като го прехвърли от шепа в шепа, той запали цигарата, която сам си сви, всмукна дълбоко и като че виждаше пред себе си всичко, за което разказваше, цял се наведе напред.

— . . .Това разстояние той реши да преодолее на всяка цена, за да хвърли в самата амбразура на дота връзката гранати и тола. Ние

наблюдавахме този двубой на човека с огнедишащия железобетонен калпак. Беше ни ясно в какво положение се намираше смелият командир на танк, когато се приближаваше към дота. Картечниците от неговата повредена машина и оръдието с откъсната цев не можеха да окажат на смелчагата огнева поддръжка. И изведнъж видяхме: механик-водачът също се измъкна от люка и като гущер запълзя след своя командир.

— Също с гранати? — попита Овчаренко.

Кудряшов погледна към Закиров, като че очакваше от него отговор. Но той мълчеше.

— Струва ми се, че имаше една граната, но той едва ли мислеше за нея.

Закиров мълчаливо кимна с глава.

— И ето на десетина метра от амбразурата командирът на танка се понадигна на коляно, захвърли връзката в амбразурата и над дота се издигна черна гъба от дим, чакъл и земя. В чернотата на тази падаща маса се виждаше фигурата на водача, който бързо се движеше към мястото, където лежеше безстрашният командир. Под прикритието на праха старши сержант — той тогава още не беше старшина — сам се прекъсна Кудряшов, като кимна към Закиров — старши сержант Закиров изнесе от полето на боя смъртно ранения командир. В момента, когато хвърли връзката гранати, редица картечни патрони покоси смелчагата, който извърши подвига. Куршумите разкъсаха белия му дроб и пробиха гръдта под самото сърце, като излязоха от другата страна.

Той лежеше в ръцете на Закиров, за последен път ни обгърна с поглед и като стисна здраво ръката на своя боен другар, затвори очи. . .

Една минута всички се гледаха и мълчаха.

— Ето така благодарение на подвига на командира на танка дотът беше подавен. Пехотна част щурмува височината и я зае.

— А твоят танк, Закиров, така ли си остана там?

— Защо да остане? Ремонтираха го, смениха му оръдието и ето пак на него воювам.

— Ето, другари! Паметта на нашите герои и бойните традиции ние трябва свято да пазим и да умножаваме. Нека между нас никога да няма страхливци. Нека всеки съумее с чест да носи званието съветски танкист. И нека, другари, по примера на такива като Закиров да бъдем готови с риск за живота си да помогнем на командира във всяка беда. По примера на такива като този най-добър наш механик-водач да се грижим за бойната техника. Тя ни е поверена от нашия народ, който не жали нито сили, нито средства за осигуряване на победата над врага.

А при нас не всички се грижат достатъчно за своето оръжие. Ето аз днес погледнах машината на младши лейтенант Аксютин. Той беше в рекогносцировка, а неговият мерач Карпухин не се досети в отсъствието на командира да приведе в ред боеприпасите. В неговото бойно отделение всичко е разхвърляно като в кухнята на лоша домакиня. .

— Та той, другарю заместник-командир по политическата част, е известен немарливец —

каза Семьонов и недружелюбно погледна своя съсед. — Докато не му заповяда командирът, сам никога нищо не прави.

— Аз защо говоря това — продължи Кудряшов. — Някои от нас смятат, че това, видите ли, са дребни работи. Ние сме способни на големи дела, не се боим да отидем при самия дявол в пъкъла и живота си не залагаме за копейка.

— А защо ни са потребни такива в рейда? — запалено изпъка сержант Алимов.

— Правилно, Алимов — каза Кудряшов, — от такива войни ние много не се нуждаем. Добрият войник не ще жертвува живота си наляво и надясно, а високо ще го цени и ако трябва да умре, той сигурно няма да го даде на врага. За да се воюва добре и да се бие с успех врагът, не трябва да се очакват някакви особени заповеди от командира там, където и без това всичко е ясно. Необходими са съобразителност и любов към работата.

— Който бъде такъв като Карпухин — каза Алимов, — нека да узнае майка му за това, в село ще съобщаваме, на женичката и на баща му ще пишем: лошо воюва, защо сте пратили такъв в армията?

— Вярно! Нека от родното си село да пратят писмо в отговор, да започнат да го срамят.

Бойците дълго още не се разотиваха. Кудряшов разказа как работят в тила сега нашите хора, как някой път по денонощия не се отделят от машините в заводите, работят за нас танкове, оръдия, снаряди, как тъкачките тъкат във фабриките платно, за да облекат своята армия.

Много войници разказаха за работата на своите съселяни, четоха писма. Говорихме за бъдещия следвоенен живот, мечтаехме кой с какво ще се заеме след победата, как ще работи, как ще се учи и живее.

Беседата завърши с песен. Дружният хор от силни гласове гръмна така, че песента, излязла от землянката, се понесе над просторите на родните заснежени поля.

Утрешният ден беше последен за подготовка и хората трябваше да починат добре. Кога след това ще им се случи да спят — трудно е да се каже. С това закрихме нашия последен вечерен разговор преди похода.

Повиках дежурния по рота младши лейтенант Петрищев и го помолих да мине по землянките и да заповяда на командирите на танкове да приберат екипажите, за да спят.

През деня се изморих много и с удоволствие се изпънах на сламата в добре затоплената землянка. В печката силно пращяха дървата. Живо играеха по стените зайчета — светли петна, които придаваха на обстановката домашна уютност.

Зад дъсчената врата навън се чуваше разговорът на Петрищев с някой от войниците.

— По землянките, другари, на всички е заповядано да спят.

И някой му отвръщаше с пресипнал глас:

— Не ни се спи, другарю младши лейтенант. Ето така бих седял, седял и слушал до утре. Много интересни разговори се водят при нашия заместник-командир по политическата

част. Знаещ човек и разбира от край до край войнишката душа.

— Да, старшина, Партията праща като политработници своите най-добри хора — каза Петрищев.

— Иван Феодорович ни помага в много неща. И кога намира време за всичко? — учудено питаше събеседникът. — Аз преди четири месеца казах някак случайно, че моята майка трудно живее. Нашият председател на колхоза се оказа не много умна женица, която отблъсваше хората. И какво мислите? Скоро получих писмо от бабичката, че другарят Кудряшов написал писмо от фронта за тази наша палуличава председателка. На кого е писал, не зная. Някой от районното началство, като узнал това, пристигнал, свил опашката на председателката. И на мама помогнали след това, и в градината, къщата поправили и крава ѝ помогнали да си купи.

— А сам ти не го ли помоли да пише? — попита разказвача някакъв друг млад, звънлив глас.

— Разбира се, не съм го молил. Да не би да започна да безпокоя човека за домашни работи? На него и без това му стига работата

— Ето и вие, другари, трябва да му помагате във всичко — каза Петрищев. — Добре ще изпълним възложената ни работа, ако има помалко излишни грижи и тичане нагоре-надолу.

— Вярно говорите, другарю младши лейтенант — продължи първият, когото младши лейтенантът нарече старшина. — Но по гласа не можех да позная кой беше.

— Мен майка във всяко писмо ми пише: „Вслушвай се в този добър човек като в роден баща, пази го. Такива хора имат грижа за нас в своето златно сърце.“

- Добре, другари, стига. Пак се заговорихме. Отивайте да спите.

-- Слушаме! — дружно отговориха няколко гласа и аз чух скриптенето на стъпките, които се отдалечаваха от землянката.

Сутринта след закуска всички командири се събраха в шаба, за да изслушат бойната заповед. Началник щаба на бригадата майор Степанов ни разказа за общата обстановка.

След като форсирали Днепър, заели Киев Житомир, Фастов, нашите войски били принудени временно да преустановят настъплението, да се задържат на достигнатите граници, за да позатегнат тила, да дадат почивка на хората, да се попълнят частите, понесли загуби в непрестанните боеве, след това, събрали се в мощен юмрук, да ударят с нови сили по вгризалите се в земята, ни немски дивизии, за да гонят ден и нощ врага от руската земя, очиствайки я от фашистките окупатори.

Срещу фронта на нашите части много пъти заемаха отбрана болезнено изморените есесовски танкови дивизии „Викинг“ и „Мъртва глава“ и 207 пехотна дивизия, понесла огромни загуби в последните боеве и сега спешно попълнена от „тоталните“ хитлеристи.

В района на разрушеното стопанство „Лебяк отбраната на противника се състоеше от три пояса непрекъснати траншеи. От разположените в шахматен ред дотове и дзотове с кръ-

стосан огън се обстрелваше цялата лежаща отпред местност. На четиристотин метра след пехотата противникът е вкопал в земята танкове. От техните куполи, издадени над земята, имаше отличен оглед, а самите танкове бяха почти неуязвими. Вдясно, в гъстите храсталаци на окрайнината на гората, обтегнала се като дълга ивица по целия преден край, враговете добре скриваха замаскирани танкови части.

Със сивите си внимателни очи майор Степанов продължително огледа седящите пред него офицери. Замислил се за миг, може би споменил си за своя син, който воюваше на Втори украински фронт, майорът въздъхна. В очите му проблясваха ласкави искрички на бащинска грижа и безпокойство за тези хора, още много млади, но вече се показали не един път като смели, умели и волеви командири.

— Слушайте заповед! — каза той с твърд и равен глас.

И макар че в периода на подготовката на рейда добре разбрахме бойната задача, която стои пред нас, ясната реч на майора, който четеше заповедта на командуването, се вряза в съзнанието на всеки от нас и засилваше вярата в успеха на операцията. Офицерите се стараеха да не пропуснат нито една дума на началник щаба. По блестящите очи и зачервилите се лица можеше да се заключи, че задачата беше присърце на всички.

ПРОБИВЪТ

Бързо настъпи зимният здрач. Снежната буря не затихваше. Глухо шумяха дърветата, разлюлени от мощния порив на вятъра.

Движех се в снежната фъртуна срещу силно биещия в лицето бодлив сняг, през всичкото време си свивах очите, губех посоката, ругаех времето и същевременно се радвах. „В такава виелица — мислех аз — добре ще се промъкнем в тила на врага и ще действуваме там: от въздуха не ще ни открият и на земята следи няма да оставим — ще ги засипе веднага."

Когато пристигнах в щаба, там беше вече командирът на бригадата. Заедно с началник щаба той пристигнал със своя танк, който стоеше сега край щабната землянка.

Нашата група трябваше да се придвижи към изходните позиции в десет и половина и в единадесет да бъде в младата гора, където извършихме рекогносцировка. С майор Степанов уточнихме още веднъж маршрута по картата.

— Да тръгваме! — каза командирът на бригадата, като стана. — Време е!

Отправихме се към изхода. Степанов ме позадържа за ръката и ме предупреди още един път:

— Възложена ти е отговорна задача, Вълодя. Работата не е лека, опасна е. Ще се иска много издръжливост и упоритост, за да се из-

пълни както трябва задачата и да се запазят хората. Имаш млади хора, горещи. Гледай, сам срещу ръжена не отивай и на другите не давай да отиват. Заместник-командирът по политическата част ще ти бъде сигурна опора. Вслушвай се в съветите му. Бъди внимателен и го пази. Издръжливост и точна пресметливост във всичко — ето най-главното. Това е по-вече от безразсъдната храброст. И ето какво още: след пробива се постарай да се промъкнеш колкото е възможно по-навътре в тила на противника.

— Благодаря, другарю майор, ще имам предвид вашите препоръки — отговорих аз.

— Е, добре, да тръгваме.

Танковете се построиха в колона. Начело с машината на командира на бригадата. При него седна и Степанов. Команда: „Тръгвай!" По-басово започнаха да бумтят моторите, заскърцаха назъбените колела на включените предавателя. Челният танк някак приседна на задната си част, а след това изведнъж потегли напред. След него тръгна цялата колона.

Да се пътуга в непрогледната тъмнина беше трудно и опасно. Веригите постоянно изливаха от пътя и танкът, бразлейки преспите, се закриваше в дълбокия сняг. Рискувахме всяка минута да се катурнем в оврага. Да се измъкнем оттук назад не беше тъй просто. А можеше да се случи и по-лошо: ако танкът се преобърне, ние неизбежно бихме смачкали седящите на него хора.

Колоната се движеше пиянешком, без светлини. Само на задната част на всеки танк бле-

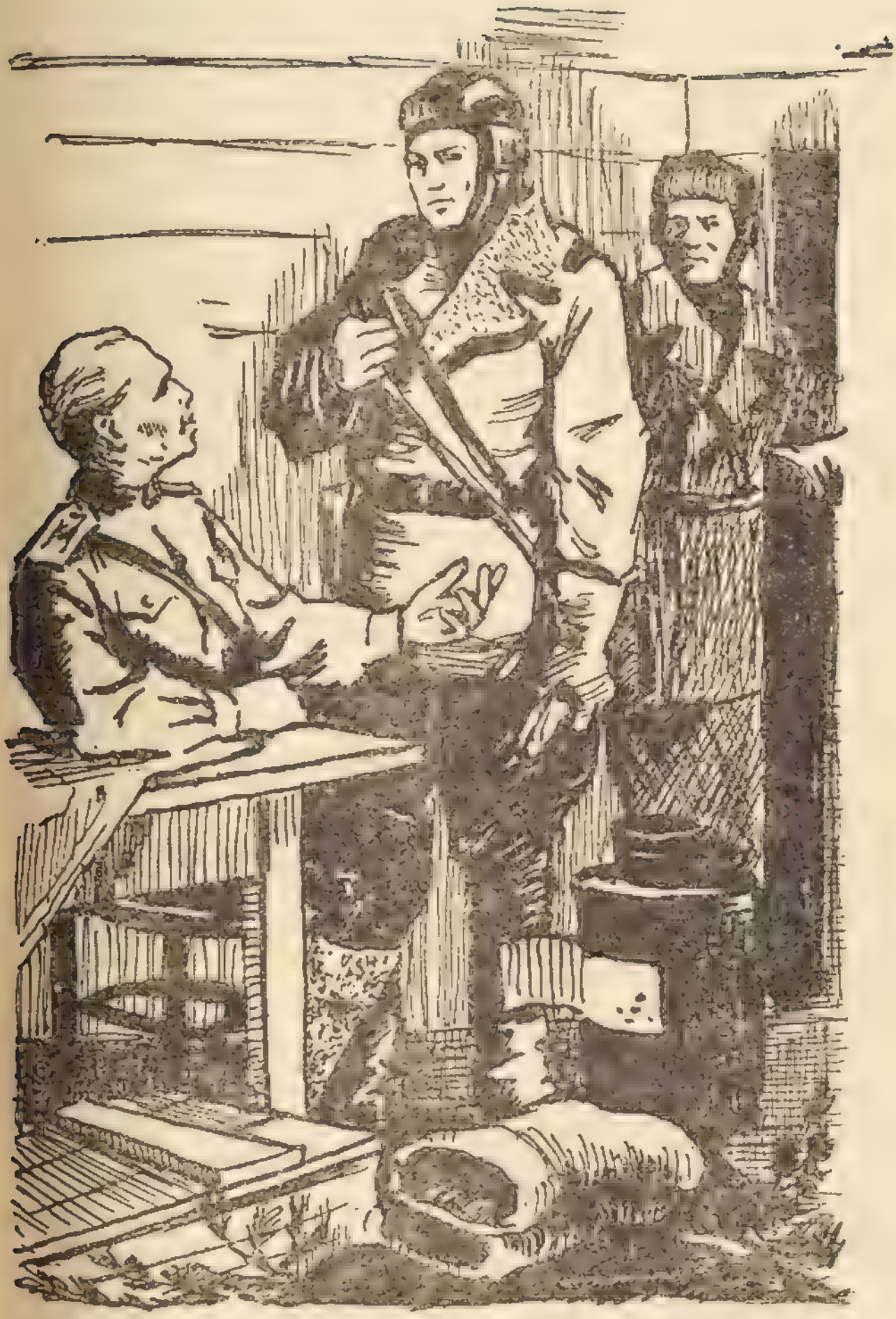

Към стр. 55

щукаше червената точка на аварийния сигнал. След моята машина вървеше танкът на лейтенант Петров. Водеше го старшина Семьонов. Танкът вървеше след нас като привързан, не се отдалечаваше нито с един метър и не се приближаваше към нас, макар колоната да се движеше неравномерно. Между десантчиците на машината на Петров беше и Овчаренко.

Скоро се приближихме към предния край. Противникът нещо нервничеше днес. Непрекъснато излитаха във въздуха ослепително блестящи ракети и осветляваха пространството с мъртво бяла светлина. В паузите между припламванията на ракетите се виждаха трасетата на куршумите, приличащи на рой разтревожени пчели, бързо летящи от вражеската позиция към нас. От време на време ту тук, ту там се чуваше грохотът на избухваща мина и свистящи парчета прелетяваха над главата, понякога със звън се ядряха о бронята на танковете.

Ние слязохме от машините и започнахме наблюдение. Командирът на танковото подразделение, дошъл тук по-рано от нас, ни разказа, че до тяхното идване тук е било тихо, както и в миналите дни. При приближаването техните машини се отбили от пътя и попаднали в дълбок сняг. Изревалите мотори усъмнили със своя шум противника и той открил безредна стрелба по нашия преден край и по окрайнината на гората.

Постепенно стрелбата затихна. От време на време пламваха вражеските ракети, но те осветляваха само въртящите се във въздуха облаци сняг и това успокояваше противника.

Отново седнахме на танковете и като обиколихме простряната се по фронтовата линия ивица гора, тръгнахме към изходните позиции на нашата група. Вървяхме през полето без път, ориентирахме се по припламванията на ракетите на предния край.

Към единадесет и половина се измъкнахме на шосето, увеличихме скоростта и след десет минути пристигнахме на мястото. Тук както по-рано всичко беше тихо. Хитлеристите не предполагаха, че в такова адско време нашите части ще започнат бойни действия на този участък на фронта. Само понякога излитаха ракети и осветляваха снежните преспи на предния край. От време на време от едната или другата страна стреляха картечници.

Танковете се приближиха към изходните позиции с малка скорост. Колоната се стегна. Машините се построиха една подир друга в дълга верига. Не загасихме моторите, за да не се вдигне след това излишен шум.

В мъглата на снежната нощ танковете със седящите на тях автоматчици изглеждаха като някакви странни гърбави чудовища. Засипани със сняг от главата до петите, хората се сливаха с корпусите на танковете и се създаваше впечатление, че беснеещият вятър е покрил машините с преспи.

Танковете се разположиха по взводно в определените им места.

Боботенето на моторите заглушавано от силния вятър, не достигаше до противника. Автоматчиците скочиха от машините, но никой не се отдалечаваше. Светещите стрелки на танковите часовници все повече се приближаваха

към цифрата дванадесет. Командирът на бригадата ми даваше последни указания, пожела ми благополучно връщане. Той още един път предупреди по възможност по-бързо да проникнем през предния край и в тила да избягваме сблъскване с крупни сили на противника.

Полунощ!

Всички с напрежение очакваха артилерийската подготовка на десния фланг. Мъчително бавно се точеше времето. „Защо не започват?" — мислех аз. И не бях успял да си отговоря на този въпрос с каква да е догадка, когато отдясно загърмяха артилерийските залпове. Като огнен водоскок се извиха нагоре светещите снаряди на „катюшите". Залповете следваха един след друг и се сливаха в плътен непрестанен рев. През грохота на оръдията от време на време се чуваше отривистото тракане на картечниците. Излитащите от дулата на оръдията огнени езици непрекъснато разкъсваха нощната тъмнина. Снарядите летяха, като че ли се гонеха един друг, и оставяха след себе си светещи ивици.

Хитлеристите се изплашиха и на нашия участък. Техните ракети постоянно излитаха над равнината. На предния край стана светло, но поради тази светла ивица нощта се превърна в още по-непроницаема стена от мрак. Около нас постоянно свистяха куршуми. Избухващите мини вдигаха във въздуха фонтани от сняг и замръзнала земя. От линията на отбраната на нашия ляв фланг отговаряха вяло. С къси редици потракваха две картечници и нарядко от падината зад окопите на немските позиции

летяха мини. Откъм вражеската страна се чу шум от мотори. Това бяха няколко танка, излезли от прикритията и отправили се към атакувания участък. Всичко ставаше, както беше предвидено.

Дванадесет и половина през нощта.

Бумтежът на артилерията започна да стихва. Танковото подразделение, пристигнало порано, влезе в атака по-надясно от нас. Очевидно, определяйки, че атакуват неголеми сили на съседите, противникът на нашия участък на фронта постепенно прекрати стрелбата и се успокои.

Приближаваше времето за нашата атака.

Команда: „По машините!" Екипажите бързо заеха места в танковете, десантчиците — на бордовете на машините. Те приготвяха автоматите за стрелба и се прощаваха с оставащите.

— Па-ли!

Моторите на всички танкове изреваха почти едновременно и изхвърлиха от ауспухите си кълба черен дим. Радистът включи предавателя на радиостанцията с моя ларингофон.

— По взводно, с отстъп, първият взвод начело, напред! — заповядах аз.

Танковете на лейтенант Кобцев потеглиха изведнъж напред, като почти с тръгването набраха максимална скорост. След половин минута се откъснаха от изходните позиции и се понесоха като вихър и танковете на лейтенант Петров. Зад тях се носеха останалите машини, в това число и самоходките на Лопатин. Моята машина вървеше в междината между бойните редове на машините на Кобцев и Петров.

Когато танковете на Кобцев почти вече се приближиха към телените заграждения, противникът започна безредна стрелба. Ясно се виждаше избухването на пламъка, излетял от дулата на оръдията на вкопаните в земята танкове и нажежените парчета стомана, удряйки се в замръзналата земя като гумени топчици, рикошираха във въздуха с пронизителен звук. Ураган от картечен огън се носеше срещу нас. Автоматчиците, плътно притиснати към стоманените тела на машините, се прикриваха зад куполите на танковете и почти нямаха загуби. Танковете и самоходките в движение водеха бърза стрелба и с пороен картечен огън гонеха фашистите от първата линия на окопите. Хитлеристите оставяха траншеите и се криеха като кълтици в закритията. На придвижването на нашата група много пречеха заровените в земята фашистки танкове. Добре че не бяха много, иначе не бихме минали без големи загуби.

Танковете на Кобцев вече унищожиха телените заграждения, като оставяха след себе си широки проходи. Скоро преминаха телените заграждения и всички други машини.

— Ще има с какво да ни помнят фашистите след такава работа — крещеше с цяло гърло командирът на танк Климашин. Сам той беше при оръдието и с някакво особено удоволствие слагаше един след друг снаряди в затвора. Мерачът Грицаев, клекнал над сандъка с боеприпаси, подаваше снаряди на своя командир.

В машината е твърде тясно за пет човека особено когато е претоварена с боеприпаси където всеки сантиметър и на без това малкото пространство беше използван за поставянето на снаряди и дискове, гранати и сандъчета с патрони. Затова пък на пълнача е много по-удобно: без да се навежда, може да вземе снаряд, без бавене да напълни, навреме да смени диска на куполната картечница и да изхвърли вън от гилзоуловителя изстреляните димящи и горещи гилзи. Напетина, без брезентови ръкавици е невъзможно да ги вземеш с ръце.

Изстрелите следваха един след друг. Димът от изгорелия барут не успяваше да излезе през цевта на оръдието и една част се изхвърляше заедно с изстреляната гилза в куполата, като напълваше бойното отделение на танка с такъв смрад, че ставаше все по-трудно да се дишa. Ако и люковете на куполите да оставаха отворени и мотор-вентилаторът да работеше, след няколко минути бясна стрелба лицата станаха черни и пушекът се набиваше в носа, ушите, устата.

Машините меняха често курса и лавираха между вражеските окопи. От блиндажите полетяха гранати към нашите танкове. Десантчиците дадоха първите загуби.

Кобцев вече премина първата линия на отбраната и започна да обхожда вражеските танкове във фланг. По това време цялата група се промъкна през първите траншеи и вървеше право към танковете на противника, които вртяха оръдията и пращаха снарядите ту по ата-

куващите ги, ту по машините на Кобцев. Загубата на ценни секунди в такъв бой би могла да бъде гибелна.

При Кобцев на десния фланг вървеше танкът на младши лейтенант Петрищев. Това беше първата му атака.

Много от тези, които влизаха за пръв път в бой, преживяваха атаката не като тези, които бяха атакували и друг път. По-неопитните водеха машините неуверено, често „оглеждайки" се към съседите. Техният танк се луташе настрани или затворил люкове, се носеше непредпазливо напред, като оставяше далеч зад себе си бойния ред. „Въртолети" — присмивайки се, ги наричаха по-старите.

Танкът на Петрищев вървеше добре и даже опитно око не би забелязало, че екипажът изцяло се състои от новаци, които за пръв път участвуват в пробив на предния край на противника.

Петрищев, изтикал от машината всичко, което беше възможно да се вземе от нея, с широко завъртане започна да обхожда във фланг фашисткия танк, който беше в дълбоко закритие.

Фашистът с бързи, но почти безприцелни изстрели се отбраняваше от приближаващите се танкове. Но той още не забелязваше надигащата се опасност от фланга. Разстоянието бързо намаляваше. Петрищев не стреляше, изглежда чувствувайки, че с такава скорост няма да улучи танка, прикрит в окопа.

„Юнак Петрищев — любувах се аз на умелата работа на младия офицер. — За първи

ът е в атака, а каква издръжливост, съобразителност! Трябва да му се обърне внимание, да му се помогне да се оправи в някои неща и от него скоро ще стане добър командир на взвод.“

Вражеският танк биеше по машината на Петров. Снарядът се плъзна по предната дясна част на танка и цепейки въздуха, се издигна почти вертикално нагоре. В този момент ревна оръдието от машината на Петров.

Дълго попадение.

Снарядът се пръсна пет метра зад танка на противника. Машината вървеше по неравностите и да се улучи целта в движение беше твърде трудно. Но ето хитлеристкият мерач забеляза танка на Петрищев, който летеше с всички сили срещу машината му. Той рязко дръпна лоста за извиване на куполата, когато танкът на Петрищев беше вече на десет метра, и стреля в упор. Снарядът попадна под ръба на люка на механик-водача и откъсна люка от гнездото. Горивото от разбитите варели избухна и високо издигналият се огън освети бойното поле. От люка се показа главата на мерача. Изглежда че беше силно контузен — той трудно се измъкна до кръста, но още неуспял да се прехвърли на борда, автоматният ред на фашиста, който лежеше в окопа пред танка, мина по гърдите на сержанта. Наполовина прехвърлил се през куполата, той така и остана да виси на танка, обхванат от огъни. Десантчиците, отблъсквайки противника с гранати, се отдръпнаха назад.

От люка на машината не се показа повече никой. Без да губя надежда да видя още някого, аз се вглеждах през прицела в горящия танк, забравил за миг всичко, което става наоколо. Чувствувах, че се задъхвам, като че ли в един миг от куполата е изтеглен всичкият въздух и в танка е останало само нещо изгоряло, парещо гърлото, разкъсващо гърдите.

Колкото и да бяхме привикнали всекидневно да гледаме смъртта, колкото и да бяхме готови за нея, тази загуба беше особено тежка за мене. Познавах Петрищев отскоро и за това кратко време го обикнах като другар по рота, като офицер и просто като човек, тих и стеснителен. Може би го обичах още и за това, че в моята рота той беше най-младият командир и грижата за неговото израстване падаше изцяло върху мене. В перископа видях само изскубващите се от люковете зловещи огнени езици.

— Другарю командир — викаше Грицаев, дърпайки ме за крака.

— Какво има?

— Стреляйте. Сега и ние ще ударим отстрани.

Нашият танк беше съвсем близо до танка на врага, който удари машината на Петрищев.

— Закиров, натисни! Бий с оръдието!

Оръдието на немския танк рязко се обърна към нас. Но изглежда нервите на фашиста не издържаха и като изви куполата, той премина много встрани. Когато хитлеристът започна с ръчно насочване да се примерва с оръдието,

беше вече късно — нашият танк със звънтене се вряза в куполата на вражеската машина. Цевта на оръдието се плъзна по наклона на челната част на танка и куполата отлетя встрани заедно със седящите в нея фашисти. С едната си верига нашата машина премина по покрива на обезобразения танк, а с втората — по бруствера на окопа. Понесохме се, бързо насочих оръдието и изстрелях бронебоен снаряд по мотора на обезглавения танк. Една минута след това изригващият смърт фашистки танк пламна и се превърна в огнен стълб.

„Това е първата вноска по сметката за твоята гибел, другарю Петрищев, и за гибелта на твоите другари!“ — помислих си аз.

Някои от танковете на врага водеха огън по машините на Кобцев и Петров. Другите, срещу които настъпваха Решетов и Лопатин, насочиха целия огън срещу тях.

В наушниците за миг се прекрати трясъкът.

— Москвин, защо не работи радиостанцията? — тревожно попитах.

— Вече всичко е в ред, другарю старши лейтенант — отговори радистът по ТРУ*. — Пукнаха се от удара двата предпазителя. Сега е готово, замених ги.

Изведнъж силен удар разтърси корпуса на танка. Светлината в машината изгасна. Аз едвам се задържах седнал, удряйки главата си о предпазителното щитче на оръдието, но

* ТРУ — танково разговорно устройство.

меките коркови ребра на шлема отслабиха удара.

— Климашин, жив ли си? — викнах аз.

— Да, като че ли съм жив. Само струва ми се рога се появиха на челото ми — отговори на шега Климашин.

Лицето му беше залято с кръв, а той спокойно добави:

— Нищо, дребна работа. Скоро ще се промъкнем.

— Наляво, Закиров! Виждаш ли танка в падината?

— Виждам, старши. . .

— Гони го отстрани. Ето зад тази пряспа ще се спреш.

— Слушам, да гоня! Сега ще им откъснем главата.

Вражеският танк водеше огън по нашата деснофлангова машина, приближавайки се на зигзаг. Нажежените снаряди прелетяваха над танка, като се впиваха в земята отпред и встрани. Изглеждаше, че ей сега ще дойде краят на машината. Нашият танк заобиколи към лявата страна на машината им. Изстреляните от тях в движение снаряди като че напук не достигнаха целта.

— Спри, Закиров! Климашин, бронебоен!

В умелите ръце на Закиров танкът спря послушно на място, навеждайки напред предната си част.

— Огън!

Снарядът влезе в земята пред танка на врага. Вторият отряза края на дулото на оръдие-

то. Останалата част на дулото приличаше на цъфнало цветче с листенца от дебела оръдейна стомана. Третият снаряд проби бронята. Раздаде се взрив. С този танк на противника също беше свършено.

Намирайки се в отбрана, хитлеристите бяха насъбрали в машините много гранати. От взрива на нашия снаряд детонираха гранатните запалки, които на свой ред вдигнаха във въздуха всички боеприпаси. На мястото на разрушения ка парчета танк се появи стълб от дим и огън.

Загърмяха взривовете на артилерийски снаряди от голям калибър. От десния фланг артилерията на противника откри безпощаден огън по своя съсед, на участъка на който бяха наши танкове.

Две хитлеристки машини изпълзяха от окопите и разгърнали се на място, се опитваха да излязат изпод обстрела на нашите танкове и самоходки и от огневата завеса на своята артилерия.

Напред вървеше самоходката на Лопатин. Из нейното оръдие блесна огнен език. След секунда вражеският танк се запали. Другата самоходка удари още един танк на противника. От разтворените люкове на горящите машини се показаха фашисти. Изведнъж затракаха няколко от нашите картечници. Трима хитлеристи, покосени от куршуми, паднаха обратно в горящите куполи на своите машини. Висок офицер, успял да излезе от куполата, за миг се изправи с цял ръст, но след това, като замахна с ръце, се строполи на земята. Не се спасиха и

още двама вражески танкисти, които бяха успели да излязат от машините.

Тежката артилерия на противника продължаваше да обстрелва участъка на пробива. Трябваше да излезем от обстрела.

Групата беше пробила вече предния край и сега се носеше по-нататък по целината, като оставяше след себе си линията на фронта, откъдето все още продължаваше да се носи бумтежът на канонадата от тежките батареи. Без да забавят ход, машините започнаха да се събират, стеснявайки бойния ред в колона.

И така първата част от задачата е изпълнена. Ние сме в тила на врага.

В ТИЛА НА ВРАГА

След нас още се издигаха нагоре осветлителни ракети. Някои от тях се пукаха, разсипвайки се във фойерверк от блестящи пръски, и като огнен водопад бавно падаха на земята. Светещите следи на картечните редици постоянно раздираха нощната тъмнина. Ние пътувахме в противоположната страна на тази илюминация.

От самолетите ни прикриваше завеса от ниска гъста облачност, а долу, където от снега тъмнината беше по-разредена, земята като че ли излъчваше фосфорна светлина и това ни помагаше да си пробием път напред.

До разсъмване трябваше да отидем колкото е възможно по-далеч от мястото на пробива. Но през цялото време да се мъкнем по целината в дълбокия сняг беше трудно. Лесно можеше да се съсипят машините, пропадайки в някои от многобройните оврази, засипани със сняг и едва забележими на гладката повърхност на равнината.

Но ето най-после сме на пътя. Преминаваме малка горичка, заснежена като в приказка. Изведнъж зад нея пътят се разклонява в три посоки. Не беше така просто да се намери нужният ни път даже по карта. Войната създаде много нови пътища и там, където по-рано

през лятото е класила пшеница или са се грееели на слънцето шарени дини, сега минаваше истинският фронтови централен път, ненанесен на нито една карта. Особено трудно е да се ориентираш през зимата. Минат през полето десет танка, пропълзи след тях колона автомашини — ето ти вече нов път.

На разклонението трябваше да спрем. По кой път да тръгнем? Всички като че отиват в нужното ни направление, а изведнъж извеждат някъде настрани. Изборът беше направен случайно. По средния път в далечината засветиха фаровете на идващи насреща ни машини.

— Виждаш ли, Закиров, нещо там свети по пътя?

— Как да не видим? Много даже видим.

— В такъв случай карай срещу тези светулки.

— Слушам, другарю старши лейтенант.

Танковете се понесоха срещу светлините. Неизминали и триста метра, ние видяхме, че машините се спряха и изгасиха фаровете. Наведе нос и нашият танк. След него се спря цялата колона.

— Забелязаха ни, другарю старши лейтенант! — викна Кобцев от куполата на идващия след нас танк.

— Виждам. Ти, Закиров, защо се спря без команда?

— Разрешете да доложа — чу се отдолу гласът на Закиров.—Там бягаш не автомобил. Там танкове. Две танкове. Сега сплашил се, седи, мисли: свои ние или не свои.

— Откъде знаеш танк ли е, или автомашина? Не се вижда нищо.

— Ние всичко знаем. Фаровете им много ниско поставен, съвсем до земята бягат.

Аз вече от опит знаех, че мога напълно да се доверявам на зрението и слуха на Закиров и затова, без да се замислям, помолих Кобцев да предаде по колоната командата бойците да се приготвят за бой с танкове.

Звъна затворът на оръдието, вкарвайки бронебоен снаряд.

Приближихме на седемдесет метра до стоящите в тъмнината машини и аз действително смътно различих два танка. Те се спряха, като не се решаваха нито да се движат напред, нито да се върнат назад. Из люковете се подаваха главите на танкистите, които се вглеждаха напрегнато в тъмнината.

Оръдията на танковете се движеха и вземаха за прицел нашата колона. Засега те все още не се решаваха да стрелят, за да не направят грешка. Изходът зависеше от мигове. Ако вражеските танкисти познаят нашите танкове, то първите им снаряди ще улучат челната ни машина.

Всичко зависеше от това, ще успея ли да се прицеля в хитлеристкия танк, или неговият командир, открил, че пред него са съветски танкове, първи ще натисне спускателния педал на насоченото вече към нас оръдие.

От първия фашистки танк нещо ни викаха.

— Фаровете, водач!

Сноп светлина се плъзна по бронята на немските машини и освети хората, които се вглеждаха в тъмнината.

— Огън!...

Пратеният в упор бронебоен снаряд проби бронята на врага, разби се във фашистката машина и издигналият се високо във въздуха пламък освети далече наоколо цялото пространство. Почти едновременно с мен изгърмя изстрел от втория немски танк. Снарядът се плъзна по страничния наклон на нашата машина и като пищеше, отлетя настрани. От силния удар в очите ми светнаха искри, а в ушите ми зазвъня. Закиров се повали безжизнено по гърди на лоста на страничния фрикцион.

Изстрелът на Кобцев, излязъл със своя танк встрани от нашата машина, беше по-удачен от тоя на фашиста. Снарядът попадна под края на куполата на втория вражески танк и я отхвърли настрана. Трябваше още един снаряд и този танк да пламне като свещ наред с първия.

Наведох се надолу към водача. Мерачът и радистът вече свестяваха ударения силно и изгубил съзнание Закиров. Той пръхтеше от спирта, с който усърдно го черпеше мерачът, и въртеше глава.

— Закиров, жив ли си?

— Тъй вярно, живеем! Нас не може да убие снаряд.

— Ще можеш ли да седиш при лостовете?

— Можем!

— А какво ще стане, ако Москвин поведе машината вместо теб, докато се съвземеш?

— Не, не, сам ще поведа.

Колоната тръгна по-нататък. Километричният указател показваше, че сме изминали вече дванадесет километра от предния край. Досега не срещнахме нито едно населено място, а между това, някъде тук, съдейки по картата, трябваше да бъде селото Шишиловка, първият населен пункт по нашия рейд.

Напред се показа някаква тъмна ивица, смътно отделяща се от общия сивкавотъмен фон. Приближихме се. Ивицата се оказа гора, протегнала се далеч по двете страни на пътя.

Заповядах да спрат машините. Танковете се притиснаха един до друг и застанаха на място.

Ако и да не влизаше в нашите сметки да се спираме на това място, обстоятелствата ни наложиха това решение. Трябваше да се спрем в тази гора поради това, че ранените хора на машините се нуждаеха от помощ. Реших до сутринта да се укрием в тази гора и помолих Грицаев да извика при мен взводните командири и доктора. Водачът излезе от люка и след минута по колоната от машина на машина се понесе заповед:

— Взводните и докторът — в началото на колоната при командира!

Командирите на взводове и нашият фелдшер Никитин, дошъл в рейда с двама санитари, притичаха бързо.

Никитин беше весел, жизнерадостен човек на двадесет и шест години, който не униваше при никакви обстоятелства. Там, където се появяваше Боря Никитин, винаги имаше смях и глъч. Най-обикновената история, разказвана от

нашия доктор, ставаше смешна и занимателна. Освен това той беше забележителен другар, готов винаги да даде и последния си сухар, да съблече шинела си в студ и да покрие с него уморения, спящ другар.

— Всички ли се събраха? — попитах аз.

— Сега ще дойде Лопатин — каза Кудряшов, като блесна с огънчето на цигарата си.

— Тук съм, другарю старши лейтенант — чу се гласът на Лопатин, който идваше в това време към събралите се командири.

— Ето какво, другари. Промъквайки се през предния край, ние се отклонихме от набелязания маршрут и не попаднахме на пътя, който води към шосето. Понеже имаме ранени в машините, реших сега да не се придвижваме понататък и да се спрем временно в тази гора. Ако не стихне снежната буря, след час нищо няма да остане от нашите следи. Не трябва да се опасяваме, че немците бързо ще ни открият.

— Лейтенант Найденов!

— Слушам!

— Отделете десет автоматчици за разчистване местата под палатките. Шест човека пратете в разузнаване, но ги предупредете да не отиват по-далече от три-четири километра оттук Ти, докторе, ще се заемеш с ранените. След прегледа моля да доложиш.

Найденов и фелдшерът излязоха. Останаха командирите на взводове.

— Вие, другари, трябва бързо да заемете отбрана и да разположите така танковете, че

да влязат в гората със заден ход. Не чупете дърветата. Екипажите да се държат в пълна бойна готовност.

Останахме двама с Кудряшов и изминахме по окрайнината на гората около двеста метра. Тук горският масив отстъпваше под ъгъл, образуваше подкова и отново продължаваше под права линия не по-малко от десет километра.

Изказах опасенията си, че едва ли в тази добре охранявана гора в съседство с нас няма „зверове". Тук е твърде близко до предната линия и по-добро място за тила не може да си представим — може тайно да се съсредоточи цяла армия.

— И аз мислех за това — каза Кудряшов. — Не трябва да се заседяваме дълго тук. Ако хитлеристите подушат, че сме се промъкнали тук, то ние ще трябва повече да се отбраняваме от тях, отколкото да изпълняваме задачата.

— Ти си прав, Иван Феодорович. Да почакаме разузнавачите и тогава ще решим как да действуваме по-нататък. Но все ми се струва, че крупни сили на противника тук не може да има. Немците не обичат да се вмъкват в горите. Те предпочитат да отсядат в населени пунктове. Там е и топло, и по-малко опасно, а и кокошчици тук-таме се намират. Тук могат да се окажат само складовете им с боеприпаси, гориво, ремонтните работилници. Всичко това, колкото и усилено да се охранява, все ще послужи на нас, ловците, по-скоро като дивеч, отколкото като примка.

— Това е вярно, приятелю, но излишната осторожност най-сетне няма да ни навреди — предпазливо забеляза Кудряшов.

— Разбира се. Аз сега ще се заема с караулите, а ти да беше починал, доколкото има възможност. Аз тук и сам ще се справя.

— Не е до сън сега. Ще отида към Никитин да разбера как са работите при него. Струва ми се, че има убити и трябва да се погрижим за погребението им.

Върнахме се на мястото на лагера. Машините вече стояха в боен ред за отбрана. Зад тях, сред елите, на разчистеното от снега място се виждаше набързо издигната от автоматчиците палатка. Тази твърде неугледна и грозна колиба все пак можеше да защити хората от вятъра.

В палатката действуваха фелдшерът и двамата му помощници — огромният почти двуметров Чечирко и малкият подвижен Варламов.

— Е, хайде, показвай какво има при тебе — шумеше фелдшерът, като поглеждаше раната на автоматчика. — Дребна работа, драскотина. До сватбата ще заздравее. Чечирко, превържи!

— А, Кирсанов! Тебе кой те накара с куршумите да се здрависваш?

— Аз, другарю доктор, до приятеля Чечирко дойдох. Може ли ето тук главата ми с нещо да намаже — тъпчейки на едно място, смутено каза мерачът. — Аз едвам показах глава от лю-

ка, а куршумът като оса—тук, там—и ме драсна малко по-горе от ухото.

— Показах се — драсна ме — мърмореше фелдшерът. — Да беше те драснал на косъм по-надясно — и Решетов би останал без мерач. Кого тогава бихме поставили в машината? Моя ли Чечирко? Та той на мен самия е нужен.

— Та той, другарю доктор, и в люка няма да може да влезе — подсмивайки се, каза Кирсанов и погледна приятеля си.

— Ще влезе, но дано не се случи. Само веднъж да се обърне там, и ще събори всички уреди. Той е санитар. Какво искате, може да изтегли от полето на боя изведнъж целия екипаж на танка, а в машината да го слагаме не приляга.

Осем човека бяха ранени. Тежко ранени за щастие нямаше. Фелдшерът заяви, че всички могат да останат в строя. Пет човека бяха убити — трима автоматчици и двама сапьори. Ние не оставихме загиналите другари, а ги донесохме тук и ги погребахме в гората, като с железните лостове изровихме гроб в замръзналата земя. Когато всичко беше свършено, Кудряшов сне шапка и от името на всички ни се прости с другарите, отдали живота си за любимата Родина.

— Прощавайте, другари. Ние пак ще се върнем в тази гора и на мястото на безименния гроб ще издигнем паметник с вашите имена. Ние няма да ви забравим, бойни другари. В дните на войната споменът за вас ще ни зове

за мъст, а в светлите мирни дни след победата ние, почитайки вашата памет, ще укрепваме мощта на нашето Отечество така, че нито един любител на чужди земи да не се осмели още един път да посегне на нашата свещена земя, напоена с вашата кръв.

Кудряшов се отдръпна настрана.

Склонили глава, ние мълчаливо постояхме няколко минути при прясно засипаното хълмче и го заравнихме със сняг. При тези условия бебе невъзможно да се отдадат всички воински почести на падналите със смъртта на храбрите.

— Засега лошо вървят работите при нас, командирю — като се намръщи, мрачно каза Лопатин. — Още работа не сме започнали, а вече застанахме на почивка в тази дяволска гора.

— Не, Лопатин — възрази Кудряшов, — нашето дело е тъкмо добре започнато. През предния край ние трябваше да се промъкнем „галоп" без особени загуби за противника, а ние не малко надробихме там и хората му, и техниката му. А и спирането тук се оказа повече от навременно.

— Точно така — каза приближилият се фелдшер. — Чуй, „командуващи", какво да правя аз с убитите и ранените?

— Убитите ще се погребват, а на ранените ще се оказва помощ, ще се превързват, ще се оперират, ако е необходимо.

— Това аз и без тебе зная. Но къде ще ги дявам след операцията? С тежко ранените какво ще правя?

— Това, Боря, сега не мога да кажа. Ще действуваме според условията на обстановката. Може би ще се наложи да ги оставяме при надеждни хора по селата, а може би ще организираме нещо като временна болница в гората. Скоро нашите ще преминат в настъпление и затова такъв вариант е вероятен. Във всеки случай ще видим.

Върнах се при своята машина. Закиров се занимаваше с нещо — търсеше в танка патронна гилза, която изпаднала от гилзоуловителя по време на стрелбата и се търколила някъде под лостчето на бордовия фрикцион, пречейки на свободното движение на лоста.

Той ругаеше по руски и по татарски, призоваваше на помощ Христа и аллаха и без да се стеснява, кълнеше мерача и радиста за тяхната разсеяност. Грицаев, който доста се боеше от Закиров, се оправдаваше, че в боя той не е и бил при картечницата, а лейтенант Климашин. Но Закиров не искаше да признае никакви доводи.

Скоро дойде Найденов със сержант Овчаренко, отишъл като старши на групата разузнавачи. Той подробно разказа за всичко, което се случило с тях при разузнаването.

Отначало вървели по окрайнината на гората в югозападно направление. Преспите, образували се при крайгорския храсталак, затрудняваха много движението им. Тогава решили да се отбият в гората и да вървят, без да заобикалят. Било още много тъмно и тихо. Шу-

моленето на гората действувало успокояващо. Но ето гъсталакът започнал да редее. Овчаренко, който вървял пред групата, бързо приклекнал. Останалите направили същото. На тридесет метра вдясно от себе си той видял часови-хитлерист. Часовият изглеждал силно измръзнал в своето късо шинелче, скачал на един крак, високо подмятайки другия, махал встрани с ръце, като че изобразявал вятърна мелница. Допълзелите разузнавачи едва се удържали от смях. За тяхно щастие часовият стоял с гръб към тях и вятърът заглушавал всички странични шумове. Разузнавачите залегнали в снега и започнали да наблюдават. Белите маскировъчни халати с капюшони им помагали да бъдат невидими в снега.

Изведнъж часовият подскочил на място, рязко се обърнал към нашите разузнавачи и като подскачал, се затичал към тях. Спирайки дъх, те лежали, без да мърдат. „Дявол — помислил си Овчаренко, — сам отива към гибелта си, а не бива да го докачаме, гада.“

Но недотичал и на десетина метра до разузнавачите, немецът като акробат ловко се обърнал кръгом и се понесъл обратно. . .

От по-нататъшния разказ на Овчаренко се изясни, че разузнавачите, като се вгледали в мястото, където скачал часовият, видели някакви сандъци, наредени на купчини и покрити с брезент. Оказало се, че това е голям склад с боеприпаси.

Разузнавачите се прикрили зад дърветата и започнали да го обхождат, за да имат по-точна

представа за размерите му. Часовите стояли нарядко. Разузнавачите обиколили склада от дясната страна и като тръгнали по окрайнината на гората, видели голяма землянка. При входа ѝ стоял часови, който се интересувал повече от това, което ставало вътре в землянката, отколкото от охраната ѝ. В землянката пиели. Оттам до нашите разузнавачи долитали викове и песни.

Овчаренко и другарите му отишли по-нататък, встрани от склада, за да си изяснят има ли подходи към него. Те се задълбочили в гората, промъкнали се на километър, като газели до колене в снега, докато дълбок овраг им преградил пътя. Тръгнали надлъж по оврага, понеже не било възможно да го преминат. Снегът бил дълбок метър и половина. Излезли на края на гората и видели чисто поле — нито селища, нито пътища, нито гора. . .

Разузнавачите се придвижили още по окрайнината на гората и изведнъж съвсем наблизо, буквално на пет метра, чули тракане на затвори след това креслив глас:

— Халт!

В миг Овчаренко скочил върху немския часови и му отнел автомата. Часовият измъкнал от канията войнишкия нож. Тогава Овчаренко силно го ударил в скулата. Немецът извикал и се завъртял на място. Притичали и другите разузнавачи. Един от тях хлопнал с гранатата немеца по главата и той изведнъж омекнал и рухнал на снега.

Разузнавачите хванали „езика“, затъкнали му устата и се втурнали в гората. Като се отдалечили на сто метра, те се спрели и внимателно се прислушали в нощните шумове. Всичко си останало както преди. Викът на часовия бил толкова кратък, че изглежда никой не го е чул.

— Капут, навоюва се — казал Овчаренко, като оглеждал немеца. — И какви са нежни, дяволите. Лекичко го чукнаха и ето вече умря. А не би било лошо да го довлечем при командира.

Но работата взела сериозен обрат. Всички разбрали, че щом немците открият изчезването на часовия, веднага ще вдигнат тревога.

Разузнавачите бързо закопали мъртвеца в снега и предпазливо започнали да се промъкват по-нататък. Искало им се само да знаят отдавна ли е постъпил на пост този часови. Решили да оставят двама души на мястото, за да унищожат и този, който дойде на смяна, и по такъв начин да спечелят време, през което могат да се върнат при своите. Разузнавачите изминали още двеста метра и видели камиони, които стояли във вдлъбнатини, изкопани в снега. Някои от тях били празни, а други натоварени. Преброи ги петнадесет камиона и две бензинови цистерни. Малко встрани на направена от дървени траверси основа стояли две цистерни с гориво, а по-далеч от тях — землянка.

Овчаренко съобщи, че двама от неговата група се намират там, на мястото на смяната

на немския караул, а всички останали са се върнали в разположението на отреда.

— Ние бягахме с всички сили, за да ви предупредим за възможна тревога в лагера на противника — каза Овчаренко.

Като изслушах разузнавачите, аз събрах командирите на взводове и им поставих задача:

— Първи и втори взвод с една самоходка да вървят начело на колоната. Те трябва, без да се спират при склада, да се промъкнат край него, да отидат на мястото, където е разположена автоколоната, и да я унищожат заедно с шофьорите и охраната. След това, без да се задържат на мястото нито минута, да се върнат при склада и да се съединят с останалия отред. Тази група ще възглави Кобцев.

Задачата на отреда е да унищожи склада с боеприпасите и охраната му.

НИЕ ДЕЙСТВУВАМЕ

Автоматчиците се настаниха на машините и танковете се понесоха по окрайнината на гората, изпълвайки я с рева на мощните дизели. Заобиколихме ъгъла на гората и завихме към разположението на вражеския тил.

След десет минути челните танкове вече преминаха бързо покрай склада и се насочиха по-нататък към автомашините.

Аз задържах танка си срещу землянката, където беше охраната на склада, и като насочих оръдието, пуснах два снаряда в покрива. Вътре тресна и във въздуха се вдигнаха парчета от дълги прътн и буци земя. Десетина вражески войници бяха покосени от куршумите на автоматчиците, които скочиха от машините и се втурнаха да унищожават охраната на склада и часовите.

Един от тях, който беше заринал главата си в пряспата, изтеглиха за краката и го доведоха при машините. Той целият трепереше и нещо мърмореше. Нямаше кога да се занимаваме с него. Временно го сложихме в машината на Семьонов.

Излязох от танка и като взех със себе си Найденов, десетина автоматчици и лейтенант Гаршин със сапьори, тръгнах да огледам склада. преброихме сто осемдесет и шест купчини,

във всяка от които имаше по четиридесет сандъка. Настрани, на дъното на една яма, застлана с дървени трупи, се пазеше тон и половина тол. Отдалечените купчини решихме да взривим с този тол, а тези, които бяха разположени по-близко до танковете, да разстреляме с оръдията. На всяка купчина сложихме по десет килограма тол и от запалките обтегнахме дългите краища на фитила.

Изкарахме машините по-далеч в полето. В този момент чух стрелба от оръдия, а след това ярък пламък разпръсна нощната тъмнина, обхванал със своя отблясък половината небе. Той се издигаше зловещо над върховете на дърветата и ту стихваше, ту се разгаряше с нова сила.

Раздаде се силна експлозия, след което затрещяха чести, но по-глухи избухвания на снаряди. Кобцев със своите хора разбиваше вражеската автоколона и палеше склада с горивото.

Време беше и ние да действуваме. Машините се построиха в линия. Пуснатата във въздуха картечна редица беше сигнал за подривниците да запалят шнура. Там беше останал Найденов и трима санъори. Изминаха две-три минути, а те не се появяваха. Пуснахме още една редица. И тогава видяхме бягащите от гората хора.

— Всичко е в ред, другарю старши лейтенант — доложи Найденов, — сега ще се вдигне. Думите му бяха заглушени от силна експлозия. Танковете откриха огън по най-близ-

ките до нас купчини. Експлозиите следваха една след друга все по-оглушителни. На мястото на склада се образува море от бушуващ пламък. От адския пек най-близките до склада дървета се запалиха. Наоколо се чуваше воят на отломъците на избухващите снаряди. Трябваше да се отдръпнем по-надалеч, за да се полюбуваме на това потресаващо зрелище.

Скоро към нас се присъедини със своите танкове и Кобцев.

Към ямата с тола беше прокаран най-дълъг шнур с разчет взриваването да стане, след като бъдат унищожени купчините, понеже взривната вълна можеше да разпръсне целия склад, без да бъдат унищожени всички боеприпаси. Сега трябваше колкото се може по-бързо да напуснем този район. Противникът можеше да се появи всяка минута. Всички заехме своите места и машините се понесоха на югозапад към Шишиловка.

Така беше казана първата дума от нашия рейдов отред в тила на противника. Така беше отдаден салют в чест на нашите петима загинали другари.

*

* *

Отдалечихме се от склада и чухме експлозията от тон и половина тол, от която земята се раздруса на твърде голямо разстояние. За момент стената на пламъка беше закрита от издигналата се към небето земя, но скоро пламъкът отново се издигна с още по-голяма сила.

Двете пожарища — на местата на автоколоната и склада, се сливаха в една непрекъснат огнена линия.

Добре нагостихме хитлеристите в навечерието на Нова година!

Двадесет минути се движехме по целината. Първата машина се добра вече до твърд и утъпкан път. Колоната се изправи, танковете се изкачиха на малък хълм, откъдето започваше наклон, а отпред на два километра беше селото Шишиловка. Там се разполагаха фашисти.

Спрях колоната и извиках командирите. Беше решено: взводът на Петров с пълна скорост да прекоси този населен пункт и като премине на противоположната страна, да се разгърне в боен ред с фронт към селото така, че нито една вражеска машина и нито един човек да не излязат невредими. Цялата група през промеждутък от време, достатъчен за осъществяване на маневрата на челните танкове, трябваше да започне изтреблението на фашистите и материалната част, които се намираха в самото село.

С първия отред отиде лейтенант Петров. Танковете се понесоха по наклона с огромна скорост. След машините хвърчаха топки пресован сняг, изхвърлян от веригите. От ауспухите излитаха късите жълтеникави езичета на пламъка.

Няколко минути по-късно след танковете на Петров тръгна цялата колона. Когато влезе в селото, танкът на Петров събори и смачка с веригите си патрула, който излезе на пътя и с

вдигнати флагчета се опита да ни спре: хитлеристите изглежда мислеха, че сме техни.

Измъкнал се зад окрайнината на селото, взводът на Петров се разгърна и откри огън по противниковите автомобили, застанали около къщите и в градините. Автоматчиците, разпръснали се във верига край селото, събаряха на място излизащите от къщите полуразсъблечени фашисти.

Група хитлеристи от десетина човека, като се отбраняваше, се втурна към градините. Петров обърна куполата и с три осколочни снаряда разпръсна бегълците по снега.

Останалите наши танкове се носеха по единствената улица на селото разсредоточени. Завърза се бой. От прозорците на къщите затрещяха автомати, към танковете полетяха гранати. Фашистите бяха много, но превъзходството в техниката и внезапността на маневрата бяха голямо преимущество за нас.

В дъното на улицата се показаха три автомашини с хитлеристи. Те летяха с пълен ход.

Самоходката на Лопатин им прегради пътя. От изстрела на оръдието ѝ в упор една от хитлеристките машини се разпиля на части. Вървящата след нея втора машина се вряза в парчетата ѝ и се обърна. Каросерията ѝ се сплеска от удара о земята, като смачка под себе си седящите в машината. Третата се опита да се измъкне настрана, събори дървения стобор и смачка радиатора си в ъгъла на къщата. Хитлеристите започнаха да бягат на различни страни, но под картечния огън на двата танка

и артилерийския огън на самоходката беше невъзможно да оцелеят.

Почти край всеки дом и плевня стояха автомашини. В селото се завърза истински бой. В различните му краища горяха къщи и на улицата беше светло като ден. Жителите седяха в избите.

Хитлеристите заели домовете, като изгонили стопаните на улицата, които били принудени да търсят убежище от вътъра и студа, където намерят. Сега това им запази живота.

Танковете продължиха напред, като разстрелваха с оръдията изоставените автомашини, ремонтните летучки и групите хитлеристи, които все още продължаваха да се отбраняват.

Постепенно стрелбата затихна. Въздухът се изпълни със смрад и дим. Автоматчиците прочистваха селото, като търсеха враговете, скрили се в сайвантите и по таваните. Танковете на Петров унищожиха осем вражески машини. Почти цялата част на противника, която се намираше в селото, беше унищожена, а техниката и снаряжението — напълно негодни.

В Шишиловка нашата група унищожи петдесет и три автомашини, четири бронетранспортьора, три бензинови цистерни, три влекача с прикачени към тях оръдия и около стотина войници и офицери.

Машините се придвижиха към края на селото. В една от къщите фелдшерът устройваше походен медицински пункт и превързваше ранените. За предпазливост поставихме на края на селото взвод танкове и две самоходки. Ця-

лата колона, обтегнала се в дълга верига, стоеше надлъж на улицата.

При мен се приближи Семьонов.

— Другарю старши лейтенант, вземете моля от мене този противен фриц, върти се около боеприпасите, пречи да се работи. В машината и без това не можеш да се обърнеш, а с този „заек" е просто бела. Да беше седял спокойно — добре, да става каквото ще, а той все се навира в ръцете ни, страхува се, че лостът на ТРУ ще го притисне или мерачът ще го чукне ненадейно със снаряд. Съвсем се измъчихме с него. Вземете го, моля ви се, а то няма да разбереш как момчетата ще го пречукат.

— Ти, Семьонов, ги бий в боя — мръцейки се, каза Лопатин, който в това време стоеше недалеч от нас. — А да се бие такъв не струва. Той е обезоръжен човек, а легналия не бият.

Семьонов с недоумение го погледна. Всички знаеха, че хитлеристите са се разправили зверски със семейството на Лопатин. Всички знаеха как ги ненавиждаше старши лейтенантът, как той им мъстеше всякога и навсякъде в разгорещените схватки.

— Те вашите . . пребиха, другарю старши лейтенант — беше започнал смутеният Семьонов.

Лопатин се понамръщи и рязко каза:

— Бий ги, Семьонов, мръсниците на всяка крачка, гризи ги със зъби, когато си в бой, но не забравяй, че пленникът си е пленник.

— Виноват, другарю старши лейтенант — каза Семьонов и побърза да се отдалечи.

Заповядах да доведат пленения. Седналият на танка Овчаренко, като видя приближаващия се немец, скочи от машината и завика:

— Другарю старши лейтенант, това е същият часови, който танцуваше през нощта край склада. — Ауфвидерзеен, миличък! — обърна се той към пленения. — Хенде хох! Как си? Без малко тебе там не те пречукахме, майн хер.

— Престани да палячовствуваш, Овчаренко — прекъсна сержанта Найденов.

Пленникът се тресеше като трепетликов лист, отдръпваше се настрани от жестикулиращия сержант и бъбреше смес от руски с немски думи.

— Мой е арбайтен. Мой и по-рано бил ваш плен. Руският гут меншен. Аз не е наци. Хитлер капут.

Заповядах на автоматчиците да вземат пленника със себе си на машината.

*
* *

От мазетата, от дупките и всички ъгли на улиците започнаха да излизат жителите на селото. Една жена, хвърлила се на шията на първия попаднал ѝ автоматчик, плачеше високо:

— Мили мои, синчета скъпи! Чакахме ви, соколи, колко сълзи проляхме. Мислехме, че няма да ви видим нито вас, нито добър живот. Наистина ли съвсем ни освободихте, родни мои?

— Ех, не съвсем още, майко. . . но скоро ще дойдат нашите части и тогава всичко ще бъде

Към стр. 94

наред. Потърпете, още малко остана сега да чакате — смутено уговаряше плачещата жена автоматчикът.

Жената не се успокояваше.

— Ой, тежко ни. Три години чакахме, очите си изгледахме, а вие пак ни изоставяте, оставяте ни да ни мъчи лютият звяр. . .

- Ще дчат край вашите мъки, майко. Скоро ще посрещате своите синове.

— Моите зверовете ги убиха още в четиридесет и първа. Сега всички сте ми синове.

Жените, които стояха наоколо на групи, изтриваха с края на забрадките пълните си със сълзи очи.

Напред, към края на селото, проехтяха няколко оръдейни изстрела, затракаха картечници. Хората трепнаха и заоглеждаха уплашено да се оглеждат на всички страни. Както после се изясни, четири немски машини приближили към селото на разстояние един изстрел, без да знаят, че то е завзето от съветски танкове. Петров искал да ги допусне по-близко и да стреля в упор. Но офицерът в първата машина на врага, облечен в дълъг кожух, като видял стоящите в боен ред танкове в дълбокия тил, се обезпокоил, обърнал машината и поискал да избяга. Трябвало Петров да изхарчи няколко снаряда за пробна стрелба, а след това с четири точни изстрела да догони машините на врага и да ги запали заедно с екипажите.

Чул плача и виковете на жените, Кудряшов устроил нещо като летящ митинг. Много от жителите бяха облечени в изпокъсани селски дре-

хи, направени от домашен плат, увити в парцали. На краката им едва се държаха, привързани с връзчици, изпокъсани обувки. Подпухналите тъмночервени ръце отдавна не бяха виждали ръкавици. Особено тежко беше да се гледат полуголите дечица.

Но ако възрастните стояха омърлушени, с отпуснати ръце и притъмнели погледи, което им беше станало привичка след дългото живеене под фашистки ярем, то децата оживено сновяха насам-натам. Те се катереха по танковете, пипаха гранатите по кръста на автоматчиците, шумяха и се смееха по цялата улица. Накацали по самоходката като ято врабчета, те с удивление я разглеждаха.

— Гришка, гледай каква чудна танка! А върхът ѝ такъв тъп и не се върти.

— То не е връх, то е купола — авторитетно заявява друг. — Тук оръдието се върти заедно с танка. Аз видях такива танкове във Виница.

— Чичко, а за какво служи такава машина?

— Хитлеристите да бие, момчета, за какво друго.

— А тези, на които куполата се върти, по-добре ли бият?

И незадоволили докрай своето любопитство, момчетата отиваха при друга машина или сновяха около групата бойци, които разговаряха с възрастните. Навсякъде те започваха разговори и вдигаха врява.

Кудряшов разказа на жителите за положението на фронтовете, за това, че в освободе-

ните райони съветските хора, без да жалят сили, възстановяват стопанството, разрушено от окупаторите. Той говори за героичната борба и труд на съветския народ. А също ги увери, че и този район в най-близко време ще бъде напълно освободен от фашистите.

Хората се оживиха. Зададоха се много въпроси. Кудряшов едва успяваше да им отговори. От напрежение той даже се изпоти и усмихвайки се, каза, че в най-близки дни животът сам ще отговори на тези въпроси.

Хората не се разотиваха, макар и да беше бързо завършен този летящ митинг. Те се събраха на купчини около нашите танкисти и автоматчици, разпитваха ги за всички дреболии на живота там, където нямаше окупатори. Хората теглеха войниците в домовете си и се стараеха да ги нагостят с онова, което бяха скрили. Намръщените и безучастни лица станаха приветливи и усмихнати. Тук-таме се раздаваха весели гласове, чуваше се даже смях. Народът на тълпи следваше по петите Иван Феодорович Кудряшов. Почти винаги замислен, само нарядко усмихнат, Иван Феодорович съвършено се преобрази и беше ласкав с хората като с близки роднини.

Голяма мъка го постигнала в тази война. Парторг на МТС край Гомел, той заминал на фронта в първите дни на войната. Три пъти бил раняван, контузен, два пъти извеждал отрязаните поделения от обкръжение, денонощия не спал, често се отказвал от най-необходимо-

то, давайки по някой път последната щипка тютюн на изтощен войник. Той винаги се безпокоел за хората, забравяйки себе си.

На този забележителен човек му се падна да преживее тежка драма. Имал семейство — млада жена, учителка в средното училище, която той много обичал, четиригодишна дъщеричка Надя и старица-майка. След освобождението на родните места той научил, че жена му се забъркала с полицаите и избягала с тях. Тя изоставила малолетната си дъщеря на грижите на старицата-свекърва, която по време на окупацията умряла от глад. Само едно утешавало Кудряшов: неговото единствено сега съкровище — дъщеричката — попаднало в добри ръце, при хора, които до освобождаването на техния край избягали някъде от изгореното село. Ако и да не му се беше удало досега да намери своята дъщеря, мисълта, че е останала жива, беше за него радост.

За всичко това знаеха само близките му другари. Кудряшов не показваше пред хората мъката си. Когато оставах с него насаме, аз често виждах как се терзае душата на този мъжествен човек, как гасне от мисли погледът му, как потъмняват и посърват очите. Но като го гледах сега, аз се радвах. Всички видяха как ликуват тези измъчени под фашисткия ярем хора и как Кудряшов стои сред тях, озарен от тяхното щастие.

Отидох настрана. На изкривилата се полузасипана със сняг стълба се събраха десетина момичета, в кръга на които пускаше шеги Ов-

чаренко, килнал на тила си шапката. Няколко войници заедно с момичетата се заливаха от весел висок смях в отговор на забавните шеги на смелия сержант. Момчетата гледаха с някаква завист на общия любимец: като мухи на бонбонче се прилепваха към него красивиците-девойки.

И на моята душа беше радостно: както и всички наши бойци, днес се чувствувах именник.

Излязох от шумящата като пчелен кошер тълпа и тръгнах към танковете. Всичко беше наред. Дежурните бяха по местата си, дулата на оръдията страшно гледаха в двете страни на пътя. Те всяка секунда бяха готови да срещнат врага с огън и стомана.

Подръпвайки от цигарата, се приближи Кудряшов и ми протегна кожената си табакера.

— Запали, драги.

— Алтайски?

— Не — весело се засмя Иван Феодорович, — шишиловски.

— Наш значи.

— Наш, приятелю, запали.

Започнах да свивам цигара, а Кудряшов запита:

— Виждаш ли как се радва народът?

— Виждам, Ваня, и сам се радвам — с удоволствие признах аз, като всмукнах силния домашен тютюн.

— А не ти ли се струва, че след такава радост може да настъпи за тях и за нас голяма мъка? — изведнъж, станал сериозен и мрачен, каза Кудряшов

— Какво искаш да кажеш?

— За това, че рано или късно, а най-вероятно скоро ние ще си отидем оттук. Тогава?

— Разбира се, ще си отидем. . .

— А тези хора ще заплатят за нашите бойни успехи с главите си — каза заместник-командирът по политическата част.

— Така че какво ще правим, Иван Феодорович?

— Трябва да ги убедим да напуснат селото си и да отидат в гората временно, докато минат наказателните отреди. Фашистите няма да бъдат дълго тук. Ако не изгорят селото, то после хората ще могат да се върнат. Сега нали ние сме голяма прашинка в очите на хитлеристите. Те ще тичат след нас, а не след старците, жените и децата.

— Е, що, Ваня, действувай, разяснявай!... Аз дотогава ще организирам разузнаване.

Кудряшов се върна при селяните. Заповядах на Кобцев да прати един танк напред, за да провери пътя и да разбере има ли наблизо хитлеристки войски.

Танкът се скри зад завоя. Известно време се чуваше отдалечаващият се глух бумтеж на мотора и накрая всичко заглъхна. Небето започна да светлее. Заповядах на бойците да не се отдалечават от машините и се отправих към малкия хълм до църквата, откъдето имаше добър обзор. Минах край машините и видях двама автоматчици, хванали се през кръста. Всеки от тях се опитваше да повали другия в пря-

спата. Забелязаха ме чак когато помолих да повикат при мен Овчаренко.

— Няма го, другарю командир — доложи един от десантчиците, който закусваше нещо на улицата. — Овчаренко в съседното село май че върти главите на момичетата. Бива го дяволът по девойките! И за какво ли пък го обичат хитреца му рошав?

Автоматчикът от завист даже въздъхна тежко.

— Как така в съседното село? — нищо неразбиращ, попитах аз. — Нали той е в десанта на машината на Кобцев!

— Точно така, другарю старши лейтенант. Едва измоли лейтенант Найденов да отиде на разузнаване. Не обича да седи без работа. Чул значи, че има заповед една машина да се отправи напред и изведнъж оставя момичетата и хоп — при лейтенанта. Е, командирът значи му разреши.

Неволно се усмихнах, като чух този разказ.

— Виждам, че и ти не обичаш да стоиш без работа — казах на автоматчика.

— Това е вярно, другарю командир — отговори войникът, като престана да дъвче. — Най-отвратителното за войника на война е да стои без работа. Мъката ще го изгризе.

— В такъв случай настигни ме при църквата, като си свършиш работата — казах аз, намеквайки за сланината и сухарите, които до моето идване той усърдно дъвчеше и гощаваше с тях пленения немец.

Автоматчиците високо се засмяха.

— С тази работа наш Свиридов може да се занимава по четиридесет и осем часа в денонощието, другарю старши лейтенант. От тоа той в последно време „спадна“ от седемдесет килограма на осемдесет и шест.

Свиридов също се усмихна и като заплаши с огромното си юмрючище шегобиеца, сложи закуската в джоба си и побърза след мене. По качихме се с него на камбанарията и огледахме наоколо. Някъде натам трябваше да върви нашият танк. На белия фон на равнината пътят едва се забелязваше. Отдясно се виждаше тъмната гора. Зад нас още не беше загаснало зарето от догарящия склад с боеприпаси.

„Широки са просторите на Украйна — си помислих. — Даже за мен, прекарал целия си живот в Брянско, в гориста местност, са любими тези безбрежни, далечни и стръмни овраци и долчинки, по които са се протегнали безкрайните ленти на пътищата. Много красиви места. Какво ли чувствува, като ги гледа човек, родил се тук, от детство привикнал към всичко това!“ И си спомних как се радваше един стар войник, отново стъпил на своя земя: „Любувайте се, момчета — развълнувано говореше той, снел шапка и вдишвайки с пълни гърди, — любувайте се, мустакати! Ето наша Украйна!“

Свиридов се замисли и изведнъж като че продължаваше моята мисъл, каза:

— Ето, наистина в Украйна и по-дълбоко се диша, и по-леко се ходи.

Оказа се, че ние със Свиридов мислехме за едно и също нещо. След това дълго се вглеж-

дахме в сивия воал на далечината, но напред нищо не се виждаше. Изведнъж се показа някаква тъмна точица.

— Танкът! — викна Свиридов.

Сега и аз видях, че се връща нашата машина. Спуснахме се от камбанарията и побързахме срещу танка.

— Как са работите? — викнах аз на автоматчиците, щом машината спря.

— Не открихме наблизо противник, другарю старши лейтенант — доложи скочилият първи от танка Овчаренко. — Къде се намира той — трудно е да се каже.

— Е, какво?

— Пътища наоколо колкото искаш, а по кой да тръгнеш — не знаеш.

— Нищо, ще се оправим някак. Овчаренко, повикай при мене командирите на танковете и предупреди доктора, че тръгваме.

Сержантът се затича да изпълни заповедта. Скоро се събра целият команден състав. Обсъдихме накратко плана за по-нататъшните действия, седнахме на машините и колоната тръгна.

Жителите на селото излязоха след нас на пътя, като съпровождаха самоходките и танковете. Но не бяхме успели още всички да излезем и широката улица опустя. Следвайки съвета на Кудряшов, хората бързо напускаха родното си село.

На края на Шишиловка към колоната се присъедини и взводът на Петров. Предстоеше ни да изминем около тридесет километра

встрани от Шишиловка към стопанството Червяков, което беше край голям горски масив. Тук набелязах дневния престой.

В това направление отиваха много разклоняващи се в различни страни полски пътища, наистина отлично засипани със сняг, но все пак достатъчно забележими. За да не сбъркаме пътя, ние с удоволствие взехме със себе си като водач шишиловското момченце Ваня Рибалченко. Той познаваше тази местност надлъж и шир, понеже е тичал по околността с поръчения на домашните си. Почти във всяко село имаше чичовци, леля и други роднини,а и свои другари връстници имаше не малко.

В Червяков смятах да се сбогуваме с Ваня, но на него не му се искаше да ни остави. Едва не се разплака, като ни уговаряше да го оставим в отреда. Поколебах се малко, но му разреших да остане. „Нали е все едно — мислех си, — в селото никого няма да намери, а в гората го чакат не по-малко опасности.“ На Ваня дадоха трофеен автомат, като го научиха предварително да борави с него. С две гранати и пистолет той съумял сам да се снабди при боя на отреда в неговото село. Ваня водеше нашия отред по околните пътища. Пътувахме без престояване.

През целия преход не срещнахме никого по пътя и към седем часа сутринта вече пристигнахме на мястото.

Стопанството, състоящо се някога от петнадесет къщи, беше сринато до основи. Тук-таме още стърчаха полуразрушените тръби на руски печки. Жителите на разореното стопанство се бяха настанили при роднини и познати в околните села. Мястото беше много удобно за престой. Нямаше нито едно село по-близко от пет километра, а до него имаше гъста иглолистна гора. Беше лесно да се укрият танковете под клоните на огромните ели. Отредът се разгъна, но оставихме машините на разстояние петнадесет метра една от друга.

Вятърът утихна и заваля едър пухкав сняг. Нищо не се виждаше на десет крачки. Времето засега работеше за нас. Половин час или час такъв снеговалеж — и преспите ще скрият не само следите на веригите, но отлично ще замаскират и танковете ни.

В машините останаха дежурните. Танкистите и десантчиците се сгряваха в набързо направените палатки от брезент край плоски железни печки, предназначени за загряване на танковете при продължителен престой. В окрайнината на гората поставихме патрули.

Ваня Рибалченко получи първата бойна задача. Той се преоблече със своите скъсани панталонки и ватенка, сложи си ушанка от кучешка кожа и заедно с Овчаренко отиде на разузнаване. Видът на Овчаренко беше също напълно подходящ, но почти всичко пропадаше поради това, че нямаше граждански документи. Затова по възможност той не трябваше да попада пред очите на немците и полицаите.

Разузнавачите се отправиха към голямото село Поповка, разположено на седем километра от Червяков. Ваня имаше там роднини. Към четири часа следобед разузнавачите трябваше да се върнат в отреда. Започваше рано да се стъмва и аз предполагах, че не по-късно от шест часа вечерта отново ще тръгнем.

Ваня и Овчаренко заминаха. Всичко беше спокойно. Снегът не преставаше да се сипе. Макар и да се бях облякъл топло, измръзнах много. Над палатката се издигаше лек дим от желязната тръба, пъхната под края на брезента. Димът ме привличаше към огъня.

Принудителното бездействие винаги угнетява, а тук, в тила на врага, нервите на всички бяха опънати. Някои от по-малко издръжливите, като автоматчика Величко, можеха да се размекнат. Трябваше с нещо да се занимават хората. Искаше ми се да поговоря за това с Кудряшов, но го нямаше наблизо. Попитах дежурните, но и те не бяха го виждали. От палатката под голямата ела излезе зачервеният Свиридов. Той взе шепа сняг и започна жадно да го гълта.

— Свиридов, какво правиш? — викнах му аз.

— Пие ми се, до смърт ми се пие, другарю командир.

— Е, чак до смърт. Да заболееш ли искаш, или що? Не си ли виждал заместник-командира по политическата част?...

— Той е тук, в палатката при нас — усмихна се Свиридов. — Там Малченко разказва комедия за Чечирко.

Влязох в палатката. Там цареше голямо оживление, като че ли хората бяха забравили опасността. В центъра на палатката седеше мерачът Малченко. Той разказваше за похожденията на Чечирко, а Чечирко, голям и тромав, шаваше на отсеченото дърво, подсмърчаше и въобще с целия си вид изразяваше голямото смущение и протест срещу шегите.

Вторият санитар, Варламов, клекнал хвърляше дърва в печката. Той беше пълна противоположност на Чечирко. Слабичък, дребен, Варламов също понякога бе обект на весели шеги и другарски закачки. Него и Чечирко наричаха „Пат и Паташон". Изключителната привързаност на тези двама, противоположни по външност и характер хора беше известна на всички. Ръководеща роля в тази двойка играеше мъничкият Варламов. Чечирко го слушаше за всичко и изпълняваше указанията му безпрекословно. Варламов се грижеше за своя безпомощен в житейските дреболии другар-богатир като за малко дете и открито го покровителствуваше. Някои шегобийци се бояха малко от острия насмешлив език на Варламов, но, като се присмиваха на Чечирко, закачаха някой път и неговия защитник. Тогава Варламов започваше да се зъби.

Само появяването на приятелите винаги извикваше весели усмивки. А когато и те самите имаха настроение да се посмеят, Варламов хващаше Чечирко под ръка и важно шествуваха из поделението.

Сега Чечирко безпомощно гледаше към своя малък и силен приятел, но той ровеше в печка-

та, като че съвсем не забелязваше в какво тежко положение се намира неговият другар.

В черните очи на Варламов проблясваха весели огънчета. Изглежда, че днес той не се канеше да избави от затрудненото положение своя приятел и го е оставил на произвола на шегобийците.

Приближих до печката, до която гологлав и усмихнат под мустак седеше Кудряшов. Той ми смигна, като ми посочи отсеченото парче дърво: „Сядай!“ После се обърна към Малченко и попита:

— Е, и какво стана по-нататък?

— . . .Та — продължи разказвачът, — пристигнахме ние значи в самото това село, а трябва да ви кажа, беше късно, навярно около дванадесет часа. Есента беше кишава. Вятърът ни пронизваше през мокрите шинели до костите, пък и по-дълбоко. От небето като от продънено решето се лееше студена вода. Тя падаше право в яките на гимнастьорките ни. На улицата имаше дълбоки локви. Такива дълбоки, че даже на Чечирко бяха до пояс. . .

— Добре че там не е бил Варламов — обади се язвително някой, — то щом на Чечирко са до пояс, Варламов сигурно ще затъне до ушите.

— А аз бих му се качил на гърба — подхвърли иззад печката Варламов.

— Спасявайки се от тази киша, ние свърнахме в първата попаднала ни селска къща — продължаваше Малченко. — На пода, на масата и на миндерите — навсякъде лежаха спящи хора. Нямаше какво да правим, трябваше ти-

хичко да се пъхнем между тях почти до самия праг. Изпод вратата духаше и след пет минути ние се вкочанясахме.

— Ти защо днес не се застъпваш за своя приятел? — шепнешком попитах Варламов.

— Нека се пошегуват, другарю старши лейтенант. Времето по-бързо ще мине — тихо проговори Варламов. — Изобщо вземам под внимание обстановката.

Варламов се обърна към разказвача и попита:

— Ти навярно от студ и страх също не беше на себе си?

— Не ще и дума — засмя се сержантът, — аз вече започнах да замръзвам, когато чух Чечирко да подхваща дипломатическа беседа с бабичката, която лежеше на топличките тухли на печката.

— Я чуй, бабичко, не спиш ли? — тихичко я пита той. — Може ли да се постопля при теб на печката?

В палатката се засмяха с глас.

— Не знам какво помисли бабичката — смеейки се, продължи Малченко. — Чух само от печката отговор: „Та при мене, синко, дървеници хапят, няма да можеш да полежиш!“ Но Афоня Чечирко не се уплаши от дървениците. Той каза на бабичката, че има такъв препарат, от който всички дървеници ще издъхнат на място. — „Така че мога ли да дойда на печката? — отново запита той. Но старицата изглежда се изплаши да не би този препарат да умори ведно с дървениците и нея. „Не зная, мили, тук е тясно, няма къде да се обърнеш“ — отговори

тя. „Нищо, бабичко, ще се сместим, както се казва, по-добре на тясно да сме, но сърце да е широко“ — каза Чечирко и решително се отправи към печката. Сега бабичката премина към решителни действия: „Не, синко. Ти полежи там. Аз, мили, имам стомашно разстройство.“

— Ха-ха-ха! — гърмяха в палатката.

Варламов сне от печката кипящото котле, внимателно го постави настрана, а след това, като наля в канчетата силно кипяща вода, подаде на Кудряшов и на мене. Ние поблагодарихме. Третото канче Варламов подаде на Чечирко. Като се опарваше, прехвърляйки тенекиеното канче от ръка в ръка, изпотявайки се и непрекъснато духайки чая, Чечирко започна да сърба. Канчето тръгна от ръка на ръка.

— Ха сини и на мен — помоли Малченко.

— Ти сега разказвай. Много е интересно — умилено проговори Варламов. — Кипяща вода засега няма. А ти докато свършиш приказката, тя пак ще кипне. Тогава чак след истински труд ще пийнеш с вкус.

— Така да бъде, трябва да доразкажа — облизва устни Малченко. — Трябваше да се задържим в това село няколко дена. Сутринта станахме недоспали и зли. Афоня започна да готви концентрат — грахова супа-пюре, а аз отидох в селото да намеря нещо по-съществено. Ние с Афоня изостанахме от тила и с това се лишихме от редовното армейско доволствие.

Като свари своята супа-пюре, Афоня пристъпи към лекуване стомашното разстройство на нашата бабичка. Издутата чанта с червен

кръст, от която Чечирко извади много и различни стъкълца, а също и внушителният вид на самия „доктор“ подействуваха. Старицата разказа, че вече я лекувала кривата Фьокла с настойка от липов чай, смрадлика и още не знам какво, но нищо не помогнало, а „хвершел в село още не са докарали“. И ето трябва да се мъчи. Афоня приготви половин чаша някакъв разтвор и ѝ даде да пие, от което очите ѝ се обърнаха. След десет минути бабичката остави печката и се скри някъде.

— Какво ѝ смеси, Чечирко? — попита професионално заинтересуваният Никитин.

Чечирко се изчерви и започна да обяснява на доктора състава на своето лекарство. Докторът отначало се мръщеше, въртеше глава, а след това се разсмя с всичка сила. Много от бойците, макар и малко да разбираха от медицина, се смееха заедно с Никитин. Когато шумът утихна, той каза:

— Очистителното, разбира се, силното, но безвредното, с успех може да се дава на слон. Е, хайде, продължавай по-нататък, Малченко— каза той, — от странични източници по-добре от всичко може да се разбере какви са ти помощниците.

Малченко продължи:

— Аз донесох картофки. Очистихме ги, сварихме ги, а старицата все още я нямаше. След това, като охкаше и издаваше жални стонове, тя допълзя в къщата и се покатери на печката. Но след десетина минути отново се спусна оттам и изчезна за продължително време. „Получи се!“ — гордо каза Афоня. — „Какво се

получи, Чечирко? Не отрови ли ти съвсем старицата? Внимавай, ще попаднеш пред трибунала!“ — му казах. — „Невежа, какво разбираш ти от медицина — нахвърли се той върху ми. — Казвам ти, лекарството подействува. Този състав аз съм го измислил. Върху себе си го изпитах. Действува предостатъчно. Само здрави нерви трябва да имаш.“ А нервите на бабичката изглежда я понаболяваха: твърде тежко преживяваше тя курса на лечението.

Тук вече не издържа и Чечирко и в палатката се разнесе тътнещ бас:

— Та нима аз я лекувах, за да поспи на печката? Виждам, човекът се мъчи. А съвсем неотдавна освободихме селото и няма лекари. Защо да не помогна на човека? По-добре ли щеше да бъде, ако старицата продължаваше да се лекува с бурени и пелина на кривата Фьокла?

— Правилно, Афоня — смеейки се, го поддържаше някой. — Долу невежеството и шарлатанството! Да ги бием със своята съзнателност и научната медицина! Продължавай, Малченко!

— Като се върнахме вечерта в къщи — продължи той, — заварихме старицата в активна дейност. От печката бяха разчистени всички вехтории, а тя се занимаваше с подреждане на постелята на мястото за спане. Срещна Чечирко приветливо: „Благодаря ти, синко, помогна на старицата. Острата болка в стомаха вече мина, като че нищо не е било, и не ме върти вече под лъжичката. Много хубаво лекарство. Ти си легни, синко, днес на печката, аз там

всичко почистих. А аз ще си легна тук, има място.“

Оттогава тръгна славата на нашия Чечирко. Помъкнаха се при нас в къщата от всички краища на селото старици със своите болести и ги лекува Чечирко, което си е право, като някакъв професор.

— Е, а по-нататък какво стана? — попита някой от автоматчиците.

— А после ние намерихме частта си — ето и края на цялата приказка — отговори Малченко и с наслада подръпна от кипящата вода, която Варламов му поднесе в канче.

— Ама си бъбрица — каза Чечирко. — С тебе не бива да се споделя, всичко ще разбъбреш на първия срещнат.

— Не се сърди, приятелю Афоня. Аз не казах нищо лошо за тебе. А това, че ти даде от своето лекарство на старицата, не е беда. Само да не е във вреда на хората, а за полза.

Какъв забележителен е нашият руски войник! Колкото по-добре го опознаеш, толкова повече ще се възхищаваш от него. Никога и никъде, при каквито и да било обстоятелства не клюмва глава. Само да се случи свободна минута и вече се чува закачлива шега и звънлив смях. А щом започне работа — дръж се! Забравя за миг всичко на света. Той обича силно живота, но всяка минута е готов да го отдаде за Родината си, за своя народ. Но не го отдава евтино. Ще вземе за него не една, а десетки вражески глави.

Беше вече късно след пладне, а нашите разузнавачи все още не се връщаха. Започнахме

сериозно да се безпокоим, но лейтенант Решетов, който много обичаше Овчаренко и го смяташе неуязвим, започна да ни успокоява:

— Нима вие не познавате сержанта? По-лесно в чисто поле вятъра ще уловиш, отколкото него. Той на самия дявол от едното ухо ще влезе, от другото ще излезе незабелязан. — Но по лицето на Решетов видях, че лейтенантът сам се съмнява в благополучния изход на разузнаването.

Водачът Семьонов, който обичаше своя приятел Овчаренко повече от роден брат и сега преживяваше тревогата по-силно от другите, също се опитваше да ни насърчи. С неестествено весел глас, в който се чувствуваше безпокойство и тревога за другаря, той говореше:

— А помните ли, другарю старши лейтенант, как нас при Плющиха живи ни погребаха?

Мнозина знаеха добре тази история, понеже тя се случи само преди две седмици.

— Как няма да помним — изговори басово Свиридов и весело се заусмихва. — Майсторски се отървахме тогава.

Този път на тях действително по чудо им се удало да се спасят и да се върнат невредими. Тогава ние искахме да превземем вражеския брониран влак, който сновеше между спирката Скринино и гарата Плющиха. Той излизаше от Плющиха към спирката Скринино и обстрелваше селището, в което имаше наши танкове. Беше невъзможно да се стреля в бронирания влак от упор и тогава ние решихме да прибегнем до хитрост.

С два танка пратихме Решетов и Антонов в обход на Плющиха с цел, когато бронираният влак излезе оттам, за да ни обстрелва в Скринино, те да излязат на гарата, да вдигнат във въздуха платното на железопътната линия и да попречат на влака да се върне назад.

На танка, който Семьонов водеше, седял с автомат и Овчаренко. Машините нахлули на гарата, но хитлеристите не се объркали. Танкът на Решетов бил изгорен. В отчаян двубой с бронирания влак Антонов повредил с малокалибрен снаряд котела на локомотива, но и сам бил тежко ранен. Двама души от екипажа на танка на Решетов се върнали от гарата. Но Решетов и неговият механик-водач Семьонов ги нямало. Не се върнал и Овчаренко. Скоро нашата бригада зае Плющиха. Ние се разположихме в топлите къщи и ядяхме гореща супа. Радостта от успеха беше помрачена от гибелта на другарите. Всички седяхме тъжни и мълчаливи, ядяхме без всякакъв апетит.

— Сами ядат, безсъвестните, а гостите на врага държат — изведнъж чухме от вратата удивително познат глас. Всички замряхме.

— Кой е?

— Ние сме, наша милост. Цял ден не сме яли, не сме пили, войнишки канчета до устните си не сме поднасяли — каза тогава Овчаренко. — Ето и механик-водачът стои до мен, от нетърпение тропа с крака и желае по-скоро да пусне в действие челюстите си.

Хранещите се хвърлиха лъжиците и се втурнаха към вратата, драскаха клечки кибрит, за да осветят лицата на дошлите.

— Вие ще запалите къщата и нас. Ние и без това днес едва не изгоряхме — смееше се Овчаренко и преминаваше от едни силни обятия в други.

Но какво става с тях сега? Какво става с Ваня? Добре ще е, ако нашето безпокойство се окаже напразно, както и в онзи случай.

А с разузнавачите ето какво се случило.

Ваня и Овчаренко вече около час се промъквали към Поповка. Трябвало да вървят едва ли не до пояс в сняг. Било им трудно. А щом се спрат, студеният вятър и овлажнялата дреха предизвиквали неприятни тръпки.

Като се покачили на грейдера, оставен още отпреди войната, разузнавачите видели колона танкове, които се движели насреща им. Да се скрият било късно. Отишли встрани от пътя, като пропуснали край себе си вървящите с неголяма скорост танкове. Разузнавачите преброили дванадесет машини. След танковете по проправения от веригите коловоз се движели осем бронетранспортьора с автоматчици. Три вездехода влачели полски оръдия.

— Ето каква сила хвърлят срещу нас — казал Семьон Овчаренко на Ваня, когато и последната машина минала край тях. — Нима тия гадове са намислили да трепят цивилните във вашата Шишиловка. Само дано са успели хората да отидат по-навътре в гората.

За миг тъмно облаче тревога пробягнало по лицето на Ваня. В Шишиловка останали майка му и по-малката му сестричка. Но той сега

уверил Овчаренко, че трудно ще намерят шишиловци.

Разузнавачите се приближили към Поповка, но не влезли в селото по пътя, а като завили в полето, заднешком се добрали до къщичката, която стояла усамотено в градината. Там живял чичото на Ваня — ковачът Павел Никитич Прокопенко.

Павел Никитич още в самото начало на войната отишъл на фронта, но в боевете при Лвов парче от мина му откъснало лявата ръка, която веднага била ампутирана в медсанбата.

По пътя фашистките „юнкерси" разрушили с бомби санитарния влак, който извозвал ранените в тила. Немските моторизирани дивизии навлезли далеч в тила, като отрязали някои части от основната маса на нашите оттеглящи се войски. Отделни групи и отреди, а често и цели поделения, като разкъсвали пръстена на обкръжението, се движели на изток, за да се съединят със своите армии.

С тежки рани, получени при бомбардировката на санитарния ешелон, Прокопенко се домъкнал в края на втората неделя до своето село. Тук благодарение на непрекъснатите грижи на жена си Мария Илинична след месец той станал на крака.

Два месеца трябвало да седи в къщи. След това с помощта на своя петнадесетгодишен син той започнал да прави запалки, тенекиени газени лампи и излизал с тях за два-три дни на пазар във Виница. Всеки път тези излизания ставали все по-продължителни. Като завърш-

вал в града продажбата на своята стока и накупувал там нещо, той започнал да ходи и в други села и честичко се губел от къщи за цели недели.

Павел Никитич ненавиждал немците с цялата си душа, свързал се с нелегалния център и под формата на търговия с всякакъв вид дребни украшенийца работел като връзка между съветските хора, оставени в района. Той разпространявал позиви, печатани в нелегалната печатница, и събирал сведения за противника, които след това се предавали по радиото в центъра на партизанското движение.

Немците не един път нахлували нощем в квартирата на стареца, обръщали всичко наопаки, но като не намирали нищо, все още не закачали самия хазяйн.

Изглежда те разчитали да проследят връзките му и ненадейно да го заловят на мястопрестъплението. Но Прокопенко бил много внимателен.

Ваня и Овчаренко се промъкнали до дома на Павел Никитич и тихичко почукали на прозореца. Жената на Прокопенко Мария Илинична подръпнала завесата и познала своя племенник. Разузнавачите чули как щракнала ключалката. На улицата било още тъмно, валял сняг. Оглеждайки се на всички страни, Ваня и Семьон бързо се промъкнали през открехнатата врата. В малката тясна кухничка ги лъхнала вълна от топъл въздух.

Поглеждайки подозрително Овчаренко, Мария Илинична отишла с Ваня в съседната стая.

Оттам Семьон чул ниския, спокоен глас на стопанина:

— А защо ти, момче, теглиш котарака за опашката. Така би могъл и веднага да кажеш. Виж го ти, конспиратор, а сам домъкнал разузнавача в къщата.

В отговор прозвъняло гласчето на Ваня:

— Защо да не го доведа? Аз зная, чичко Павел, че ти не си подлец.

— Ха-ха-ха! — загърмял Прокопенко. — Подлец! Виж какво измислил немирникът.

На прага се появила огромната ъгловата фигура на стария ковач, изпод лакътя на който поглеждала чипоносата сияеща физиономия на Ваня.

— Е, здравей, другарю, здравей! Отдавна не сме ви виждали. Ето, дочакахме — приветствувал Павел Никитич станалия от миндера Овчаренко, като протегнал широкото си като лопата, грубо, черно ръчище.

— Хайде, момчета, събувайте се, разсъбличайте се и седнете по-близко до печката. Дай им, жена, нещо за краката, а техните обувки трябва да се изсушат. Тебе как те наричат, другарю мили?

— Семьон Овчаренко.

— Овчаренко? А по баща?

— Митрофанич.

— Не си ли от Новгород-Волинск? Познавам там Митроха Овчаренко, работеше като ковач в работилниците.

— Не, аз съм от Жмеринка. А баща ми беше председател на колхоза.

— Добре. Хайде най-напред да се уговорим, сто за какво — предложил Прокопенко. — Което смяташ за необходимо — говори направо. Въпроси няма да задавам. За себе си ще кажа само, че аз тук също не стоя със скръстени ръце, направил съм нещо за общото дело.

Овчаренко разказа за взриваването на склада, за унищожаването на автоколоната, за последния бой в Шишиловка.

— Юнаци момчета! Така им се пада на гадовете пъзящи. И тука при нас в Поповка също има работа за вас. Ти, Ваня, обуй моите ботуши и вървете с Гришутка в село. Вижте там какво ново е станало през нощта. Забележете всичко добре и дълго не се задържайте. А ние с другаря дотогава тук ще побеседваме.

Ваня с Гришутка отишли в селото, а Павел Никитич започнал подробно да обяснява на Семьон всичко, що се отнасяло до настаняването на немците в Поповка.

Всеки ден в селото стояли до триста човека. Много от тях живели тук повече от седмица. В центъра на селото, край църквата, в зданието на селсъвета, се намирал щабът. Зданието се охранявало от есесовци. Тук често пристигали леки коли, някой път съпровождани от автоматчици на бронетранспортьори. От всякъде се обтягали телефонни жици, окачени на временни стълбове. Недалеч от щаба в две къщи се настанил караулният взвод. На улица Заречна, почти до окрайнината на селото, се намирали два бензинови склада, оградени с висока мрежа от бодлив тел. Малко по-нататък

стояли две зенитни батареи. Нагоре по Подгорна, в градината край училището, вече два дни стояли три танка. Вчера Гриша четири часа ги наблюдавал и разбрал, че в машините често не оставал нито един човек, а привечер, като поставяли край танковете караул, екипажите затваряли люковете и отивали да спят в къщите. Край много домове стояли автомашини.

Немците се готвели да посрещат празника. В много домове по масите били поставени малки елички, омотани с бакърени посребрени респички, с много разноцветни свещи. Немците давали на домакините пшеничено брашно за торти, консерви и друга храна и като поставяли за контрол при тях някой кафяв дангалак с автомат на шията, заставяли ги да им прислужват.

След два часа Ваня и Гришутка се върнали. Те съобщили, че само преди половин час в селото влезли четиринадесет големи автомашини, които влачели на ремаркетата оръдия. Каросериите били напълнени със снаряди в сандъци. Колоната се спряла при изхода на селото. Машините и оръдията били покрити с брезенти и хитлеристите, като поставили часови, се разотишли по къщите.

Обстановката била ясна. В два часа през деня Ваня и Овчаренко, подкрепили се добре с храна и преоблечени с подсушените вехтории, се отправили за отреда.

В пет часа Ваня Рибалченко, целият мокър, с отоци по лицето, се яви в разположението на

отреда сам. По пътя Овчаренко бил хванат от полицаите и отведен в гестапо.

Ваня разказа за обстановката и разположението на немците в Поповка, а след това съобщи как двамата били хванати от полицаите.

Разузнавачите излезли от Прокопенко един по един. Ваня вървял напред, а на тридесетина метра след него — Семьон. Преди да излезат от селото, Овчаренко предупредил Ваня, че ако ги хванат, той трябва да твърди, че не познава спътника си. Самият Ваня трябвало да се измъкне на всяка цена и като се добере до отреда, да доложи на командира за всичко.

На края на селото разузнавачите видели трима пийнали полицаи, които се появили от една пресечка и тръгнали насреща им. Ваня безпомощно се огледал назад, но Семьон, като че нищо не е забелязал, се спрял и започнал да щрака запалката, за да запали дебелата ръчно свита цигара.

— Ей, хлапак, къде отиваш? — прохриптял един от полицаите, хванал Ваня за рамото и го ударил с грамадното си юмручище в лицето. — Ти кой си?

Той искал още един път да го удари, но вторият полицай се застъпил за момчето:

— Не го бутай, Грицко. Аз май го познавам това момче. Ти не си ли племенник на безръкия ковач?

— Да, чичко — прошепнал Ваня, като хлипал и изтривал с ръкава на ватенката си течащата от носа кръв. Той изкосо погледнал Семьон, който запалил цигарата си и без да бърза, се отправил в напречната уличка, откъдето току-

що дошли полицаите. Третият полиций, който мълчаливо стоял досега настрана, посмуквал немска папироса и често плювал през зъби върху снега, бързо настигнал Семьон.

— Ей, момче, накъде отиваш! Нещо не съм те забелязвал тук по-рано.

— Ами че идвам от Коростел в Софино до тъщата. Повика ме да ѝ заколя прасето за Нова година. . . А ти полицай ли си? На мен също предлагаха, но се отказах. Твърде лоша работа. Цял ден си на студа.

— Я ти не отваряй уста, докато не са се подули — изпсувал дебелият полиций и злобно блеснал с малките си, подпухнали от тлъстина очички. — Покажи си документите.

Овчаренко уж започнал да се рови в джобовете, кривейки края на очите си към двамата други полицаи, които стояли до Ваня.

— Ех, дявол, нима жената пак не е преместила паспорта от кожуха във ватенката? Ето глупачката му глупава, колко пъти съм ѝ казвал. . .

— Добре, момче, върви след мен! Ти, виждам, си шмекер. В гестапото ще разберат кой си, коя е жена ти и ще ти наместят мозъка, за да не си забравяш документите у дома.

Овчаренко се огледал бързо и като ритнал скулестия полицай в стомаха, го свалил на пътя. Прескочил ловко оградата и се втурнал към плевнята. Полицаите се насочили бързо към Семьон.

Ваня бил свободен. Отначало той побягнал след полицаите, но след това завил в съседната уличка и бързо се мушнал в двора на пър-

вата попаднала му къща. Той видял как Овчаренко се спънал о нещо и рухнал по гръб на снега, как полицаите се нахвърлили върху него и му извили ръцете на гърба. Видял с какво злобно настървение те го ритали и тъпчели с обувките си, а след като бил пребит до полусмърт и изгубил съзнание, го повлекли из селото към църквата. Там, недалеч от зданието на селсъвета, в бившия колхозен хамбар, бил арестът.

Като се промъкнал по противоположната страна на улицата, Ваня видял как полицаите довлекли Семьон до хамбара и го дали на излезлия насреща им гестаповец. След това всички, заедно с настигналия ги пострадал полицай, който още се държал с ръце за стомаха, отишли в най-близката кръчма.

Ваня се върнал при Павел Никитич. Разтревожен Прокопенко му заповядал незабавно да бяга в отреда и да съобщи за всичко случило се.

Ваня завърши разказа си, не издържа и съвсем се разплака, по детски — силно и безутешно.

Отведоха го в палатката и го напоиха с чай. Малко успокоен от обещанието, че ще освободим Овчаренко, грижливо завит в овчи кожух, малкият разузнавач здраво заспа.

СЕЛО ПОПОВКА

Положението се усложняваше. Да нападнем Поповка беше още рано. Поради желанието да освободим Овчаренко ни се искаше да действуваме веднага, в същия час. Но здравият разум ни подсказваше да атакуваме в първите часове на нощта, когато хитлеристите доволно ще пийнат и поради това ще бъдат по-малко бдителни. Като помислихме и преценихме всичко, което беше „за“ и „против“, решихме.

Ако и да бях уверен, че Овчаренко при каквито и да било мъчения няма да издаде месторазположението на групата, все пак осторожността и чувството на отговорност за живота на много хора взеха връх и аз реших да преминем четири километра по̀ на юг, към село Маличиха. Това съкращаваше пътя ни до Поповка.

Бързо събрахме палатките и брезентите, излязохме на пресечката под ъгъл, който отрязва голямо парче гора, и тръгнахме към новото място.

През гората машините вървяха бавно. Глухо ръмжаха моторите, свистеше налитащият на пориви вятър. Тъмнееше. Равномерното, плавно поклащане на машините незабелязано приспиваше и главата се скланяше ту върху предпазителното щитче на оръдието, ту върху начелника на прицела. И само от време на вре-

ме, при силно раздрусване, приятната дрямка отлиташе и връщаше хората отново към суровата действителност.

На половин километър от гората се виждаше селцето Маличиха. То се беше разпростряло самотно, настрана от големия път. Отстрани на двете му неголеми улици имаше кирпичени къщи с тръстикови покриви. Отвсякъде ги обграждаха млади ябълки и клонести вишни. В селото нямаше немци.

На четири километра оттук, зад гърбавата могилка, се е разположило голямото село Поповка. Там, във фашисткия арест, се мъчеше пребитият и осакатен Сеня Овчаренко.

Танковете заеха отбрана. Беше още шест часа вечерта. Мъчително бавно течеше времето. Разреших на хората да спят поред и сам заспах, като разделих дежурството с Климашин. Той ме разбуди в девет часа. На улицата беше много тъмно. След съня тръпки разтърсваха цялото ми тяло. Излязох от танка, за да се разкърша. Да се спи върху боеприпасите, свит на две, където за единствена постилка служеха натрупаните на купчина снаряди, не беше така приятно.

Обходих танковете. На бронята, покрити до главата с дълги заешки кожуси, спяха автоматчиците. Приближих се до самоходката на Лопатин, надникнах в машината и го видях, навел се над картата на района, осветена от мъничката светлина на куполата. Клекнал, до него се беше наместил Петров. Обсъждаха нещо полугласно, сочейки по картата с червени от студа пръсти.

— Какво обмисляте, стратези?

— Ето интересно нещо, другарю старши лейтенант — отдръпвайки се от люка, през който аз се вмъкнах в машината, каза Лопатин. — Гледай. На пет километра от Поповка минава хубав път за Самгородок. Ако оттук отскочим до Калиновка, то ние ще излезем на железопътната линия Житомир—Жмеринка. Пътя можем да поизменим. От Калиновка на десетпетнадесет километра можем да поизследваме Житомирското шосе. По този път уловът ще бъде богат. А по-нататък можем да ударим по Янков. Как мислиш, не е лошо?

— Съвсем не е лошо, Лопатин. Приблизително именно този маршрут ни е набелязан от командването. Разбира се, от Самгородок ние няма да отидем към Калиновка, а по-югозападно, към Ширязовка. Този път лежи по Житомирското шосе и както ти казваш, хубаво ще го прочистим. След това, завивайки вляво от шосето, ние ще чукнем по Янков — крайната цел на нашия рейд.

Понеже част от командирите бяха събрани, то повикахме и останалите и обсъдихме предстоящата операция по нападението на Поповка.

След като проучихме някои подробности, ние дойдохме до следното решение: машините на Кобцев да проникнат до центъра на селото, където са се настанили немският щаб и гестапото. Танковете на Решетов трябваше да излязат на улица Заречна и да унищожат зенитните батареи и бензиновия склад. За унищожаването на танковете, които стояха край училището, пратих Лопатин със самоходките. На

взвода на Петров предстоеше да унищожи автомашините с оръдията на улица Семякинска. Кудряшов трябваше да бъде в центъра на селото с Кобцев. На мен с един танк от взвода на Решетов, влизайки в селото по стъпките на Кобцев, ми предстоеше да унищожа стоящите край къщите машини и живата сила на противника.

Всяка от групите трябваше да отиде в определения й пункт и без да достига селото, да чака сигнал за обща атака — бяла ракета. Този сигнал трябваше да даде Кобцев, когато пристигне в центъра на селото.

На сапьорите предстоеше преди танковата атака да прережат телфонните линии при входа и изхода на населения пункт. Беше решено да напуснем мястото точно в дванадесет през нощта. Намерих това време най-подходящо за нападение.

В единадесет часа шестима сапьори се отправиха пеша за Поповка. Трима от тях отидоха към единия край на селото, а останалите трима — към другия. Като открият линията на връзката, пионерите трябваше да чакат идването на танковете, след това да прережат жиците и да се присъединят към десантчиците.

Със заглушени мотори, на малка скорост ние тръгнахме към Поповка. Преминахме Маличиха, тиха и пустинна, като че съвсем изоставена от жителите, и излязохме на могилката. Долу, в дълбоката падина, се простираше Поповка. Тук нашият отред се раздели. Част от машините отидоха към Казатинския път, към бензиновите складове, друга — към Погребищен-

ската улица, а самоходките на Лопатин тръгнаха направо през полето по улица Подгорна към училището.

В определения час през нощта взводът на Кобцев с голяма скорост нахлу в селото. Отекнаха единични изстрели. След няколко минути в центъра на селото се изви бяла ракета и почти едновременно на всички улици загърмяха изстрелите на танковите оръдия, затрещяха десетки картечници и автомати. На Заречна се издигна към небето огромен огнен стълб, а след него втори. Две продължителни и глухи експлозии дадоха да се разбере, че Решетов е унищожил бензиновия склад. Неговите машини, нахлули по Заречна, смачкаха с веригите си разположените край градината зенитки, чиито разчети в това време високо пееха песни в съседните къщи.

Пияните хитлеристи започнаха да излизат от домовете, в паниката стреляха безредно на всички страни, като убиваха и раняваха своите войници. Дългите редици на нашите картечници и непрекъснатото тракане на автоматите на десантчиците ги ужасяваше. По улицата срещу танковете бягаше тълпа от обезумели от страх офицери, повечето от които бяха без шапки и шинели, а някои даже без куртки. Но ето че цялата тази тълпа, сякаш че се сблъска с някаква невидима стена, за миг се спря и отначало някак изведнъж цялата се сниши, а след това рухна на пътя. Танковете и самоходките пратиха в упор няколко шрапнелни снаряда. Хилядите разлетели се на всички страни отломъци свалиха на снега тридесетина фашисти.

Машините се понесоха по-нататък, като стреляха в движение по живата сила на противника.

Самоходките на Лопатин бързо преминаха разстоянието до училището, където стояха немските танкове. Приближил се близо до вражеските танкове, Лопатин без особен труд запали три от тях. Излизащите от тях екипажи бяха разстреляни от упор от автоматчиците.

Като се справиха с танковете на врага, самоходките тръгнаха по Подгорна към центъра на селото и унищожаваха по пътя си автомашините, изтребваха бягащите в градините и полето фашисти.

Петров с взвода си проникна в селото от другата страна. Той беше горещ човек, но когато беше нужно, умееше да се сдържа. Аз харесвах изключителната упоритост, живия ум и бързата съобразителност на този офицер.

На своя командир приличаше и здраво сплотеният екипаж. Водачът винаги можеше да стои до радиостанцията и не по-лошо от стрелеца-радист да държи връзка или вместо мерача бързо и ловко да работи при оръдието и картечницата. Мерачът и радистът можеха да си сменят местата и уверено да правят това, което беше необходимо в дадената минута. Даже отстрани не биха забелязали, че машината например води не специалистът-водач, а при оръдието стои радистът. Ние с Кудряшов на всяка цена се стремяхме също така да подготвим и другите екипажи от нашата рота.

Сега взводът на Петров се натъкна на огромни автомашини — „ман“, с прикачени към

тях оръдия. Те стояха отстрани на пътя, почти при самия изход на селото, проточили се в дълга колона. Танкът на Петров се появи зад завоя с голяма скорост, не успя да завие и се вряза в челната машина. „Манът“, изправил се на задната си част, се обърна и се сгромоляса на едната си страна в снега. След това под веригите на танка се разнесе хрущенето на счупения метал. Петров продължи да мачка и другите машини. Отблъснати назад, притиснати една о друга, машините на врага причиниха задръстване. Оттеглили се встрани, танковете в упор стреляха по автомашините и прикачените към тях оръдия. Избухна горивото във варелите, разлетяха се във въздуха сандъците със снаряди от каросериите на машините.

На взвода на Кобцев в центъра на селото беше най-тежко. Тук той срещна упоритата съпротива на фашистите. Есесовците, които охраняваха щаба, се скриха в къщите и започнаха да поливат с куршумен дъжд нашите автоматчици, които седяха на машините. Десантчиците бяха принудени да се спешат. От таваните към танковете полетяха гранати. Оръдията и картечниците не замлъкваха нито за минута и водеха огън по таваните и по портите, където бяха заседнали есесовци.

Аз и Аксютин с две машини влязохме в Поповка по Винницкото шосе. С картечниците и оръдията ние биехме по мятащите се фашисти, по автомашините, които стояха около къщите и плевните. Изминахме още двеста метра и видях четири леки коли. Те излязоха от напреч-

ната уличка и се носеха срещу танковете. Шофьорът на предната машина като че ли искаше да завие настрани, но затъна в дълбокия сняг край пътя. Втората машина се промъкна малко напред и със заден ход започна да се връща. Третата се вряза в нея и сплеска каросерията ѝ. На четвъртата се удаде да потегли, но пратеният от нас и догонил я снаряд я вдигна във въздуха. След машината се показа изоставеният бронетранспортьор, пълен с есесовци. Два осколочни и един шрапнелен снаряд направиха своето. В леките коли пътуваха двама генерали и осем офицери. Прибрахме документите, книжата и картите на убитите. Набирайки скорост, нашият танк се отправи към центъра на селото, където се разгаряше истинският бой.

На площада край църквата горяха няколко къщи, малко по-далече от конто с безжизнено отпусната цев на оръдието гореше наша самоходка. От всички страни се виждаха зелените пътеки на куршумите и отначало беше трудно да се разбере къде са хитлеристите и къде са нашите.

Танковете на Кобцев водеха огън по най-близките къщи. От църковната камбанария по площада биеше вражеска картечница. Аз завъртях куполата и стрелях. Като ярка звезда блесна пламъкът на разпръсналия се снаряд, попаднал в целта. Картечницата се задави и замлъкна.

Отстрана на Заречна се показаха танковете на Решетов. Скоро се приближиха двете самоходки на Лопатин и взводът на Петров. Авто-

матчиците избързаха и под командуването на Найденов обкръжиха целия този участък, като обсипаха с гранати скрилите се в къщите хитлеристи.

Особено яростно се отбраняваха фашистите в ъгловата къща, недалеко от щаба. Група наши автоматчици искаше да вземе тази къща с пристъп, но се отдръпна под силния огън назад и само иззад ъглите на съседните къщи откри стрелба по хитлеристите, заседнали в къщата. Част от автоматчиците започна да обхожда къщата от фланговете. Настъпващите отдясно трябваше да прекосят улицата, обстрелвана сега от всички страни.

Автоматчиците се съсредоточиха зад дървения стобор. Пред тях, в ушита с дебела подплата ватенка, силно пристегната с офицерски колан, поглеждаше зад стобора Найденов. Той се обърна с лице към своите войници и като подигна нагоре ръка със стиснат пистолет, викна нещо и се хвърли напред към средата на улицата. След него, наведени надолу, прибягваха десантчиците. От къщата забелязаха тази обходна маневра на групата автоматчици и още по-яростно и още по-зло, с настървение започнаха да бият по настъпващите. Точно на средата на улицата Найденов падна на снега. Редом с него легнаха още пет автоматчици. Другите отскочиха назад, зад спасителната дървена стена.

Лежащият на улицата Найденов изведнъж замърда, притискайки глава до самата земя, и внимателно запълзя напред. След него пълзеше автоматчик. Когато до стената на къщата

оставаха още няколко метра, Найденов отново скочи и направо се хвърли към ъгловата ограда. Отстрани на него бягаше висок, широкоплещест автоматчик. С два скока той догони лейтенанта, излезе напред и като мина пред него, се втурна към къщата. Това беше Свиридов. На улицата останаха неподвижни трима автоматчици.

Найденов и Свиридов обиколиха ъгъла на къщата и бяха вече до оградата. От покрива на обсаденото здание полетя граната. Мярналото се за миг пламване от избухването освети спускащия се през оградата лейтенант. Той бързо пропълзя надолу. След Найденов се преметна през оградата и Свиридов.

Останалите автоматчици забързаха след своя командир и тичешком стреляха. В къщата трещна веднъж, дваж. Дълго, без прекъсване трещяха автоматите и изведнъж всичко замлъкна.

От вратичката излезе Свиридов, като изтриваше с ръкав потта от челото си. Той поклати като домакин оградата, като че ли искаше да се убеди в нейната здравина, огледа се наоколо, нахлупи шапка и се върна в превзетата къща.

На улицата, започваща с къщата, която заеха Найденов и бойците, вече действуваха автоматчиците, които бяха на танковете на Кобцев. Те скочиха от машините и започнаха да прочистват къщите близо до площада. Отвсякъде занизаха фашисти и защищавайки се със стрелба, се разбягаха във всички посоки.

Недалеч от църквата, където вече проникна група десантчици, до селския клуб над лежа-

щия в снега ранен автоматчик се наведе доктор Никитин. Той коленичи до него, разряза с нож ръкава на полушубката и започна да превързва раната. От напречната уличка изтича фашист. Отдръпна се зад оградата и пусна с автомата си няколко реда, след това се обърна и хукна направо към Никитин. Докторът хвана ножа, с който преди две минути разряза ръкава на полушубката на ранения автоматчик, и скочи срещу фашиста. Ножът проби ватенката, но се задържа в ремъка на портупея. Фашистът изпусна автомата си, объркано и учудено се огледа назад и извика. Мъничкият доктор, който отхвръкна, се сви като пружина, тръгна напред и отново се хвърли на фашиста, удряйки го със своята кръгла топчеста глава под масивната, увиснала от страх брада. Фашистът ахна и като замахна във въздуха с ръце, падна възнак на снега. Докторът се хвърли отгоре му. Завърза се бой. Раненият фашист бързо слабееше, но все пак превъзходството в сила беше на негова страна. Скоро докторът се намери отдолу, а фашистът, като сумтеше и се задъхваше, протягаше ръка към гърлото му.

В това време се появи Чечирко. Двете му ръце бяха заети: като малки деца той носеше двама ранени автоматчици, а шапката му през всичкото време се смъкваше на очите. Той се ругаеше, въртеше глава, но не можеше да си помогне. Чечирко се спря, като видя биещите се. Отначало той никак не можеше да разбере какво става, но след това, като позна в човека, който лежеше отдолу, своя началник, внимателно сложи на пътя ранените, поправи шапка-

та си и тежко побягна на помощ на Никитин. Санитарят пипна фашиста за яката и го дръпна към себе си. Неговият силен бас се разнесе далеч над селото.

— Кого биеш ти, гад презряна! — викаше възмутеният Чечирко. — Мене опитай да удариш, негодник проклети!

Хитлеристът като че разбра за какво говори санитарят и като се изтръгна от ръцете на Чечирко, силно го удари по скулата. Не толкова от болка, колкото от безпримерното нахалство на фашиста Чечирко освиреп. Той го хвана за гърдите и стовари своя тежък юмрук върху главата му. Хитлеристът омекна и като сноп падна върху снега.

Никитин натисна с пръсти носа си, от който течеше струйка кръв, и се отпусна край повалеения враг, напипвайки пулса му. След това стана, постави в носа си памук и като изплю на снега парче съсирена кръв, каза:

— Готово. Навоюва се. Ето какво значи, Чечирко, твоят смъртен удар!

— А вас как ви е украсил, докторе — разглеждайки своя началник, съчувствено каза санитарят. — Обработил ви е както готвачът пържолка.

Никитин се понамръщи и измърмори през зъби:

— Опитай да се справиш с такъв дангалак като тебе. А той е малко по-малък.

— Но защо не ми викнахте, другарю доктор? Аз бях ей тук, зад ъгъла, ранените превързвах — с огорчение отвърна Чечирко.

— Отде да знам, че си тук?

— Че как иначе? Аз ви следвах и чух, че един ранен започна да вика там. . .

— Добре, Чечирко, хубаво, че мина с това. Я по-добре извади мушама, че ми залепи драскотините.

Чечирко и докторът влачеха вече към центъра на селото трима ранени автоматчици. Боят затихна — само тук-таме се чуваха кратките автоматни редове на десантчиците. Зданието на селсъвета гореше. Лейтенант Найденов, взел със себе си шест сапьори, се хвърли към горящия дом. През строшените прозорци на улицата полетяха чанти, планшети и папки с книжа. Намиранците се на улицата бойци веднага ги прибираха и ги отнасяха по-надалеч от огъня.

Иван Феодорович, който още по време на боя беше взел със себе си трима автоматчици и Ваня Рибалченко, побягна към хамбара, където се намираха Овчаренко и другите затворници. Вратата беше заключена. Веднага разби големия висящ катинар и нашите хора влязоха в тъмното и хладно помещение.

— Има ли някой жив? — викна в тъмнината Кудряшов.

— Братя, свои! — чу се в отговор радостен слаб глас.

Към съвсем отворената врата от дълбочината на хамбара започнаха да излизат пребити, измъчени затворници. Те всички приличаха на живи скелети. Но по дух това бяха мъжествени съветски хора. Твърди и непреклонни оставаха те до последната минута. Нито със заплахи и обещания, нито с мъки и изтезания се уда-

ло на враговете да ги сломят, да ги склонят към измяна.

Действувайки във фашисткия тил, те не даваха на врага покой ни денем, ни нощем. Унищожаваха хитлеристите, мъстяха им безпощадно, като презираха опасностите, смъртта. Овчаренко беше сред тях. Той лежеше в безсъзнание със счупен череп. Хвърлен от гестаповците в такова състояние след втори разпит, Овчаренко не е могъл да дойде на себе си. Затворниците разказаха, че най-напред той се карал, скърцал със зъби, но след това утихнал и само от време на време стенел. Хората разказаха как фашистките изверги са мъчили и изтезавали нашия другар сержанта от гвардията Семьон Овчаренко.

Още преди разпита Овчаренко бил жестоко пребит от полицаите и в полусъзнание го вкарали в тази плевня. Когато сержантът дошъл на себе си, никой не го разпитвал кой е и откъде е. Всички са се старали всеки според възможностите си да помогне на пребития и едва още жив другар. Овчаренко помолил да пие вода. Дали му.

— Кои сте вие? — тихо попитал той, вглеждайки се в изтощените, обрасли с брада лица.

Затворените партизани и нелегални се споглеждали и мълчали. Те се страхували да не би гестаповците да са тикнали провокатор. „А може би и да не е провокатор — мислели си някои от тях. — Може би на момчето е нужна подкрепа, добра, топла дума на съчувствие?“

— Здраво са те набили мръсниците — ласкаво казал на Семьон един от партизаните.

— Струва ми се, че всичко вътре са премахнали — проговорил Овчаренко, облизвайки с език засъхналите си устни. — Всичко у мен гори. Дайте ми още водичка.

Като утолил жаждата си, сержантът тежко въздъхнал и казал:

— Ако някой от вас остане жив, моля да съобщи на майка ми, че нейният син Семьон Овчаренко е умрял от честна смърт, както се полага на съветски войник. Запомнете адреса: край Жмеринка, в село Коростил има колхоз „Червен лъч". Там живее Настася Поликарповна Овчаренко. Нека тя не се терзае, че е изгубила последния си син, нека прибере при себе си сираче и да го възпита, както е възпитала нас. — След това той добавил едва чуто: — Моят брат Петрус и татко са убити в четиридесет и втора.

— Добре, момче. Твоето поръчение ще бъде изпълнено — тържествено и твърдо казал възрастен затворник.

— Още, другари — казал Овчаренко, — ако някога ви се случи да се срещнете с Иван Феодорович Кудряшов, предайте му, че Семьон Овчаренко умря като партиен.

Скръцнал снегът на външната стълба под тежките ботуши, изщракал отвореният катинар. В хамбара влезли двама гестаповци. Те хванали Овчаренко за ръцете и го помъкнали.

— Прощавайте, другари — викнал Семьон. — Бъдете живи, бийте гадовете! Скоро вие ще бъдете свободни!

Това били последните думи, които чули затворниците от Семьон. След няколко часа ге-

становците отново хвърлили Овчаренко в хамбара, но у него едва мъждукал животът. Като измили кръвта от лицето на Овчаренко и го сложили да легне, затворниците с тревога се заслушали в слабото биене на сърцето на умиращия човек. Такъв го и видял влизащият в хамбара Кудряшов с група автоматчици.

Пратеният от Кудряшов десантчик доведе доктора. Другарите на Овчаренко внимателно го вдигнаха на ръце и го отнесоха в къщата. Никитин огледа раната на главата и мрачно каза:

— Не зная по какво чудо е още жив. Нито една кост няма цяла — всичките са строшени.

Той предпазливо взе ръката на сержанта и започна внимателно да слуша пулса му. Всички стояха мълчаливи и с някаква надежда гледаха доктора. А той — като не изпусна ръката на Овчаренко, рязко се обърна и каза кратко:

— Камфор!

Варламов бързо извади ампулата, напълни спринцовката и я подаде на доктора. Никитин впръска камфора и дълго слуша пулса, след това бавно, несъзнателно сложи спринцовката в джоба си и седна на услужливо подадения му стол. Той обхвана главата си с ръце. Виждаше се как потръпват рамената му.

— Какво, Никитин? — шепнешком попита Кудряшов.

Без да изменя позата и без да повдига главата си, докторът каза с треперещ глас:

— Умря.

Кудряшов сне шапка и се приближи до Овчаренко. Отслабналото лице на покойния беше сурово и строго. Стоящите сред избата автоматчици и влезлите тук освободени от хамбара хора мълчалиьо снеха шапки.

— Прощавай, скъпи приятелю, другарю по оръжие. Ти беше верен и храбър войник. Съветският народ вечно ще пази светлата памет за вас, отдали своя млад живот за свободата и независимостта на Родината — каза Кудряшов. Той застана на колене и целуна високото чисто чело на Овчаренко. След него се приближиха и започнаха да се прощават със своя другар-любимец веселяка Овчаренко и всички негови другари — танкисти и десантчици.

В резултат на нападението на Поповка нашата група унищожи четиридесет и шест товарни автомобила, пет леки коли, два бронетранспортьора, три танка, четиринадесет полски оръдия и девет зенитки. Освен това ние вдигнахме във въздуха и изгорихме два големи бензинови склада, разгромихме щаба на дивизията, като взехме много ценни документи и карти. В боя убихме двама хитлеристки генерали, унищожихме около сто и петдесет войници и офицери. Нашата група загуби в този бой една самоходка, петнадесет убити и тридесет и пет ранени, при това шест от тях тежко.

Всички тежко ранени по препоръка на Прокопенко настанихме у местни жители. Докторът снабди населението с бинтове, лекарства и разясни как трябва да се грижат за болните. Леко ранените останаха в строя.

На площада на селото беше събрано всичкото трофейно оръжие. Част от него раздадохме на жителите, а останалото взехме със себе си, като решихме да го заринем някъде в най-близката гора.

Свършихме с всичко, не се задържахме повече в Поповка и тръгнахме към Самгородок. В четири часа сутринта вятърът значително утихна и бурята престана. През разкъсаните облаци, които покриваха небето, мъждиво трепкаха звездите. Като се отдалечихме на два километра от селото, спрях колоната. Документите, взети от разгромения щаб, сложихме в два чувала. Найденов отдели четири автоматчици, които незабавно трябваше да тръгнат и да ги занесат в щаба на съединението. С тях тръгна и Ваня Рибалченко.

ДОСТИГАНЕ НА ЦЕЛТА

Самгород е голям населен пункт. Той наброява повече от десет хиляди жители. Тук се беше установил голям хитлеристки гарнизон, с който беше рисковано да влезем в бой. Затова танковете, като стигнаха на пет километра до града, завиха от добре утъпкания път по едва различим, засипан от снега полски път и тръгнаха по посока на Винница към Житомирското шосе.

Към шест часа сутринта ние се приближихме към платното на железопътната линия Шепетовка — Уман. Излязохме на някаква малка спирка с четири къщички надлъж платното на пътя и видяхме, че пътищата са пусти.

Чул шума на моторите, от крайната къща се показа човек без шапка, с разчорлени коси. Той обгърна бързо с поглед разгръщащите се по линията танкове, дълго и учудено се вглеждаше в тях, след което бързо се мушна в къщата, но остави вратата след себе си отворена. Скоро той отново се появи на прага с набързо наметнат шинел, с галоши на бос крак и затича срещу нашия танк. След него изтичаха още двама мъже.

От другата къща излязоха трима хитлеристи. Свили се, като че това можеше да ги спаси от куршумите, те пробягаха през железопътната

линия към гората, която започваше на петдесет метра от линията. Автоматчиците ги догониха с няколко реда и фашистите се проснаха на снега.

От къщите започнаха да се появяват полуоблечени хора, но не бягаха, а с недоумение гледаха танковете. Като се убедиха окончателно, че това са съветски танкове, жените и старците, без да обръщат внимание на нетърпимия студ, смело се приближиха към автоматчиците и прекъсвайки се един друг, ги засипаха с въпроси. Те разказаха, че освен тези трима немци, които се опитаха сега да избягат, тук няма други, че вчера привечер е преминала дрезина с железопътни жандарми. Те били изплашени и без да се задържат на спирката, отпътували по-нататък.

По моя заповед сапьорите взеха взрив и се разпръснаха по платното на линията, прикрепяйки кубчетата към релсите. Посъветвахме жителите да се облекат по-топло и да отидат засега малко по-далеч от спирката. Големи заряди тол бяха поставени на стрелките. На другата страна на минираната линия надлъж на платното ние разставихме далеч един от друг танковете и самоходките.

Аз вече исках да дам сигнал за взриваване на линията, когато отдалеч се чу свирката на локомотив, идващ откъм Винница. След няколко минути от завоя се показа локомотив, който влачеше платформи, цистерни и товарни вагони с печки. От локомотива забелязаха неуспелите да изчезнат бързо от платното сапьори и вла-

кът, преди да пристигне при стрелката, започна да забавя ход. От локомотивната будка се подадоха двама хитлеристи. Като се озъртаха страхливо, те гледаха разположилите се надлъж на платното танкове. След това се показа и главата на машиниста. Той обгърна с бърз поглед разгърналата се пред него картина, разбра в какво се състои работата и започна радостно да маха с ръце, а после също тъй бързо изчезна, както се и появи.

Миг само преди това аз бях готов да натисна спусъчния педал на насоченото към локомотива оръдие. Сега, като видях машиниста, се въздържах. Кракът сам се плъзна от педала, излязох от куполата и викнах да не стрелят по локомотива.

След като машинистът отново се скри, ние видяхме как един от фашистите едва не изхвръкна от локомотива и като се държеше с една ръка за ръкохватката, почти увисна във въздуха. На вратичката се показа машинистът. Той блъсна хитлериста с крак в гърдите. Фашистът размаха ръце, полетя надолу към насипа и повече не се появи. След него скочи и машинистът. Той падна, но бързо стана и побягна към танковете. От прозореца на локомотива се показа и вторият фашист. Той изпрати по бягащия машинист автоматен ред. Тежкият, с къса омаслена куртка машинист се спря на място, обърна се съвсем с лице към локомотива и като размаха към него юмрук, изведнъж рухна на платното, търколи се по насипа и широко отметна ръцете си настрани.

Спуснах се в танка и стрелях. Снарядът попадна в котела на локомотива. От образувалите се пробойни с шум и свистене се издигнаха кълба пара, които закриха и локомотива, и най-близките до него платформи. Композицията тръгна малко напред и спря. От натоварените с печки вагони, които бяха закачени към задната част на влака, започнаха да излизат хитлеристи. Към тях полетяха десетина почти едновременно изстреляни снаряди. Тези, които успяха да излязат от вагоните, се опитваха да преминат на другата страна на линията, като се защищаваха със стрелба, но куршумите на нашите автоматчици ги покосяваха.

Композицията не беше голяма. На първите четири платформи — по две на всяка — стояха осем оръдия. Следваха десет платформи с танкове, две цистерни с гориво и на края на ешелона — два вагона с печки.

Платформите с оръдия бяха разрушени с тол, а с нашите оръдия от упор разстреляхме транспортираните танкове. Над тях високо се издигнаха огнени езици. След това запалихме цистерните с гориво и окончателно разрушихме локомотива. Сапьорите вдигнаха с взрив платното на линията и входните стрелки. Танковете и самоходките разрушиха с оръдията линията на голямо разстояние.

Два наши танка със сапьори отидоха надолу по линията към железопътния мост, прехвърлен над малка рекичка на два километра оттук. Скоро оттам се разнесе грохотът на силна екс-

Към стр. 148

плозия, а танковете със сапьорите се присъединиха към отреда.

Нямаше защо да се задържаме тук по-дълго — всяка минута беше скъпа. Разбирахме, че в отговор на следващите една след друга наши диверсии хитлеристите няма да се забавят да вземат мерки за ликвидиране на групата и затова, докато още не е късно, трябваше да бързаме към крайния пункт на нашата задача — станцията Янков.

В движение се наложи да изменим по-рано набелязания пункт на действие. Вместо цялата група да излезе на шосето на един пункт, решихме да се разделим на два отреда и от две страни да излезем на магистралата на различни места. Като се движат един срещу друг откъм Житомир и откъм Винница, тези отреди трябваше да обхванат Калиновка в клещи.

По шосето откъм Винница вървяха самоходките на Лопатин и танковете на Решетов. С мен надясно бяха танковете на Петров и Кобцев.

Оставихме разрушената спирка, на която още продължаваше да гори ешелонът, и танковете тръгнаха по набелязания маршрут. Още не беше се съмнало напълно, а колоната вече се измъкна на широкото платно на шосейния път. До Калиновка оставаха единадесет километра. По моя смятка групата на Лопатин също трябваше вече да излезе на шосето.

Танковете се построиха по два в ред и заеха цялото платно на пътя. Беше лесно да се пътува сега по разчистено със снегочистачки шосе

Струваше ни се, че машините изгубиха половината от тежестта си и се носеха като на крила. Добре помнех този път още отпреди войната. Случи ми се да бъда тук през лятото на тридесет и девета година. Тогава беше горещ юнски ден. Пътувахме по шосето с открита машина. От бързия ѝ бяг вятърът биеше в лицето и ни освежаваше с приятна прохлада От двете страни на шосето се простираха необгледни цветущи поля, които се губеха далеч, далеч в синевата, замрежена на хоризонта от трептящия овал на знойната омара. Полето напомняше гигантска шахматна дъска, разделена на правилни квадрати, но боядисани не с бял и черен цвят, а с веселите тонове на живи, свежи и сочни цветове. Млечнобелите квадрати на цъфтящата елда се редуваха с лилавите участъци на детелината, с черните ивици угар. С нежна синина ласкаеха очите квадратите на цъфтящия лен. А в далечината се е простряла зелената ивица на гората, над върховете на която се беше надвесил синкавочерен зловещ буреносен облак. Той бързо започна да се разпръсва нашироко, като обхващаше все по-голямо и по-голямо пространство от небето.

Слънцето още печеше и зад бягащата машина прахът се стелеше в непрекъсната димна завеса, а във въздуха вече се чувствуваше издигащата се буря. Хората на машината, отпаднали от слънчевия зной и от задуха, се нооодриха. Разнесоха се весели шеги, смях. Приближаването на бурята приличаше на приближаването на бой, но не предвещаваше гибел.

Това беше в далечните мирни години. Сега пред очите се разстилаше съвсем друга картина. На същия път пак бучаха мотори. Но в техния шум кънтеше страшно предупреждение. Строгите хора напрегнато се вглеждаха в далечината, без да обръщат внимание на прелестите на руската зима. Те търсеха по този път врага. Те бяха готови да се сблъскат с него в жестока схватка, лицата им бяха мрачни и навъсени; съветските хора пътуваха по път, по който още тропаха кованите ботуши на хитлеристките войници, още димяха тук с етилиран газьол „мерцедеси", „опели", „манове". От мислите до болка се свиваше сърцето, спазми стискаха гърлото. С нова сила се разгаряше лютата ненавист към тези, които ни отнеха скъпоценните минути на радостния мирен живот.

Искаше ни се колкото се може по-скоро, без почивка и сън, да гоним от тази земя виновниците на всички наши бедствия и нещастия, да ги унищожим до един, сурово да отмъстим за сълзите и кръвта на съветските хора.

И както оназ буреносен облак носеше със себе си освежаваща прохлада, така бурята на народния гняв носеше освобождение на родната земя.

Ние пътувахме вече десет минути, а на пътя пред нас все още нямаше противник. Но ето иззад хълмчето се появи колона натоварени автомашини, която идваше срещу нашите танкове. Водачите видяха танковете и забавиха хода. Челната машина започна да намалява хода и спря. От кабините на другите започнаха да из-

лизат шофьорите. Разстоянието между танковете и автоколоната бързо намаляваше. Но като разбраха каква е работата, хитлеристите се втурнаха на различни страни по шосето. Дългите картечни редове на нашите стрелци ударяха по камионите и по разпръснатите се из полето фашисти.

Закиров, който много обичаше да унищожава немски машини „купола по купола", се вряза с танка в началото на колоната. Танкът смачка под веригите си първите две машини и спря. свърши се набраният по инерция запас огромна енергия и той вече не така леко можеше да мачка големите натоварени машини.

Нашите танкове се разгърнаха надлъж на вражеската колона и всеки от тях, като връхлетяваше върху стоящата пред него машина, отначало я преобръщаше настрани, след което вече леко я натрошаваше под веригите си. След няколко минути на мястото на колоната останаха куп разхвърляни товари и парчета от машините. Танковете завършиха с колоната, отново се подредиха и в предишния ред продължиха да се движат по-нататък.

Срещу заелите цялото шосе танкове все почесто започнаха да се появяват трактори, вездеходи, машини. Едни от тях оставаха да лежат на пътя смазани, други бяха разпръснати на парчета от снарядите, а на някои се удаде временно да се скрият, да завият назад. Но идващите да се съединят с нас самоходки и танкове на Лопатин, срещнали ги на три километра от Калиновка, ги унищожаваха без остатък.

Оттук до Янков имаше още петнадесет километра. Танковете се отделиха от шосето и тръгнаха надлъж по железопътната линия.

Започналите да се разпасят облаци отново се сгъстиха и заваля сняг. Пухкавите му парцали заслепяваха очите, засипваха триплексите, стъклата на перископите и мерниците и затова се налагаше често да ги изчистваме и изтриваме от заледяването със спирт.

Колоната се отдалечи на седем километра от шосето и спря. Танковете изминаха повече от сто километра и машините трябваше да се заредят с гориво, понеже обстановката с всеки час все повече се усложняваше и ние не знаехме кога ще имаме възможност да направим престой.

Машините трябваше да се задържат десет минути, докато водачите преливаха газьол от запасните малки баки в основните баки. Сега вече не съжалявахме, че взехме със себе си запасните баки. Рискът беше напълно оправдан.

Нашият път, който отначало вървеше настрани от железопътното платно, отново се приближи към него и на четири километра от Янков ние пресякохме железопътната линия. Надясно от прелеза, почти до самия завой, растеше млада борова горичка. Колоната още не беше успяла да излезе на прелеза, когато иззад боровата горичка се показа локомотив с малка композиция.

За да не изплашим хитлеристите в Янков преждевременно, предадох по колоната коман-

дата: „Не откривай огън!“, и когато излязох на пътя, завъртях куполата срещу влака.

Локомотивът изведнъж забави ход. От високите стъпала на локомотива скочиха двама души в снега. Те размахаха ръце и затичаха по линията към танковете. Това бяха помощник-машинистът и огнярят. Те ни разказаха, че като излезли от завоя, ни видели и изведнъж разбрали, че това са съветските танкове, които действуват в техния район, всявайки страх сред хитлеристките „воини“. Железничарите съобщиха, че тази нощ през Янков са преминали осемнадесет танка и се отправили по посока на Винница. След тях вървели шест вездехода, които влачели противотанкови оръдия.

Нямаше съмнение, че тези танкове и оръдия бяха изпратени срещу нашия отред. Чудно беше как досега не бяхме се сблъскали с тях на Житомирското шосе.

Железничарите разказаха, че на железопътната линия към Янков имало четири ешелона. Единият от тях бил без локомотив. Ешелонът с танковете и самоходките пристигнал на станцията днес в четири часа сутринта и оттогава стои на линията. Танковете са без екипажи, но на всяка платформа има часови. Изглежда хитлеристите се опасявали от унищожаването на ешелона по пътя и затова временно го задържали там.

Вторият ешелон с оръдията и вездеходите пристигнал на станцията съвсем скоро. И сега се намирал на главната линия, готов за тръг ване.

Третият състав изцяло бил сформиран от железопътни цистерни с гориво, а четвъртият пристигнал вчера от Уман с двадесет пломбирани вагона.

Локомотивът, който тези хора караха, влачеше шест платформи, натоварени с релси. Враговете го пуснали, за да видят няма ли да се натъкне някъде на нашите танкове. Ако се опитаме да го вдигнем с взрив, ние с това бихме се открили. Сега трябваше колкото се може по-скоро да се атакува станцията.

За да заблудим противника, ние решихме да не откриваме стрелба, а да оставим тук една машина, която да унищожи локомотива, след като заемем станцията. Нашите танкове, разпръсквайки снега с веригите си, се понесоха към Янков.

Напред, съвсем наблизо зад невисоката ивица на гората край гарата, изрева свирката на локомотива. На високия ѝ рев се отзова втората.

Ето я крайната цел на нашата задача! Изпитвах необикновено вълнение.

Засега гарата беше скрита за нас от зелената ивица заснежени ели. Пътят тук рязко завиваше наляво, вървеше двеста метра успоредно с тази жива ограда, а след това, като завиваше надясно под прав ъгъл, излизаше на площада пред гарата.

Начело на колоната вървеше взводът на Кобцев. Ето той вече мина бързо завоя и увеличаваше разстоянието между машините, които се изтегляха в дълга верига. След като танковете

се разсредоточиха на необходимата дистанция, предадох по радиото командата: „Надясно, всички изведнъж!“

Също както на парад всички в движение се извиха на една верига надясно и със застрашаващ боен ред, с едва завили напред флангове, се понесоха към гарата.

— Гледай колко красиво правят завоите — ми викна лейтенант Климашин, като се показваше иззад оръдието и притискаше до гърдите си снаряд, готов да го постави в затвора.

— Юнаци! Красиво като на Червения площад! — казах аз, любувайки се на точните съгласувани действия на поделението, и чувство на гордост за своя екипаж изпълни гърдите ми. Какво може да бъде по-приятно за командира от дружните, сплотени действия в боя на повереното му поделение? За това той е готов да отдаде всичко.

Всичките мои мисли и желания, целият ми усърден труд, безсънните нощи и вълненията даваха сега своя резултат. Радвах се на успеха, ликувах от съзнанието за изпълнен дълг.

Танковете ломяха пред себе си младите дървета и като оставяха широки разкъсани просеки, си пробиваха път към гарата. На десния фланг сега се движеше взводът на Петров. Край неговата машина се издигнаха във въздуха три фонтана от сняг и разцепени траверси. Отдясно, зад помещението на помпите, по машините биеше противотанкова батарея. От помещението на помпите и от прозорците на гарата по танковете шибаха автоматни и картеч-

ни редове. Десантчиците скачаха от бронята, скриваха се зад платформата и се разпръсваха по линията.

Ешелонът с оръдията стоеше на втората линия. Щом танковете излязоха от гората и се показаха пред гарата, локомотивът пусна в мразовития въздух черни кълба дим и повлече дългия състав. Недружно от началото към края се разнесе звънтящото тракане на буферите. На локомотива бързаха. Там изглежда в бързината, стараейки се колкото се може по-скоро да излязат от гарата, са дръпнали до крайност лоста на регулатора и са дали в цилиндъра максимално количество пара. Локомотивът пропътува по релсите пет метра и изведнъж се затресе, затрепера, колелата му бавно се завъртяха на място, но влакът не мърдаше. Той се обви в дим и пара, спря, а след това тихо и неравномерно започна да се движи напред, като бързо набираше скорост.

— Ще замине, командирю! — завика ми Климашин, като посочваше ешелона.

— Няма да избяга, късно е! Осколочен!

— Готов!

Завъртях куполата и се прицелих в котела.

— Огън!

За миг облачето дим скри от погледа ми локомотива, но когато то се разпръсна, видях, че локомотивът продължава да се движи напред. Той беше цял, невредим и деловито пущаше дим, като влачеше композицията към изходните стрелки.

Що за дяволска работа? Никога с мен не се е случвало такова нещо. Как може така безобразно да сгреша с оръдието на разстояние някакви си двеста метра и при това в такава грамадна машина като локомотива. Осленях ли от вълнение, що ли?. . .

— Осколочен, Климашин!

Климашин вкара снаряда в затвора. Той ме погледна учудено, неразбиращ нищо, и се насведе за друг снаряд. Отново взех локомотива в тръбичката на прицела. Спокойно, без да бързам, нагласих мерната кръстачка на локомотива и натиснах спусъка. Оръдието ахна, с удар се върна назад и готово за нов изстрел, отново зае първоначалното си положение.

Отстрани?!

Даже наблизо край локомотива не се виждаше избухването на снаряда.

Затворих очи и за секунда се отдръпнах на седалката, но изведнъж мерналата се догадка ме застави отново да се прилепя до прицела. „Така и излезе! Заплес!“ — изругах се сам.

Прицелът на оръдието беше поставен на дистанция 3,000 метра и разбира се, с такива данни беше невъзможно на 200—300 метра снарядът да попадне в локомотива. Макар че кръстачката беше насочена в целта, цевта на оръдието беше вдигната нагоре и снарядът прелиташе високо над локомотива.

Да се поправи прицелът беше нужна само една секунда. Третият снаряд настигна локомотива вече на самите изходни стрелки: ярко блесна

пламъкът от избухването и след това от зиналата пробойна се издигна огромен облак пара.

След голямото напрежение в последната минута аз се почувствувах съвършено разбит, като че ли цял ден съм носил камъни.

— Готово! Затопли го! — радостно завика Климашин, излязъл до пояс от люка, но веднага, като се хвана с ръка за ухото, отново се мушна в куполата.

Между пръстите му обилно течеше кръв. Мерачът Грицаев разкъса със зъби индивидуалния пакет, протегна се между оръдието и картечницата и започна да превързва главата на лейтенанта. Раната беше лека. Куршумът беше разкъсал лявото ухо на Климашин и след превръзката той отново застана до оръдието, като държеше готов снаряд.

Танкът на Петров излезе на станцията вдясно от гарата. Без да се спира на място, той прати два снаряда до най-близкия локомотив и като подскачаше силно на релсите, право през линията се понесе към помещението с помпите, откъдето противниковата батарея бнеше по машините.

Снарядите разбиваха релсите, надробяваха на трески траверсите и попадаха около танка. Но той ту се скриваше зад насипа, ту отново излизаше на открито място и се приближаваше все по-близко до батареята, обсипвайки я с осколочни снаряди. Най-после машината се скри зад разтеглилия се край стрелките ешелон с оръдия.

Петров заобиколи ешелона откъм повреде-ния, още димящ локомотив и излезе на открито място. Линията остана назад. Сега машината се посеше край линията направо към помеще-нията с помпите. Разстоянието бързо намаляваше. До батареята останаха триста метра, след това двеста. Изведнъж танкът силно по-трепера и като разпростря след себе си черната блестяща лента на веригата, се завъртя на мя-сто. Той се спря, като подложи борда си на огъ-ня на вражеската батарея. Петров завъртя ку-полата и бързо — снаряд след снаряд — об-стрелваше оръдията на врага. Снарядите поня-кога попадаха в каменната стена на помещение-то и тогава от него полетяваха далеч на всички страни разтрошени хиляди камъчета, тухлен прах, който застилаше всичко наоколо с гъст кафяв облак.

Но вражеският снаряд попадна в борда на танка на Петров и направи на бронята тясна като юмрук пробойна. В разкъсаните резервоа-ри горивото избухна и пламъкът обхвана маши-ната. От предния люк излезе горяща топка и започна да се търкаля в снега. Макар и обхва-нат от пламъци, танкът още живееше. Бавно, на големи промеждутъци бумтеше оръдието и сна-рядите с писък летяха в помещението, дробейки стените му. Накрая млъкна и оръдието. От лю-ка на куполата заизлиза гъст дим и като после-ден прощален сигнал от нея заваля дълъ, като че безкраен картечен ред. Целият диск беше изстрелян от първия до последния па-трон.

Танкът затихна. Излезлият от него горящ водач угаси пламъка от дрехата си, хвърли димящата и тлееща ватенка в снега и като падаше често, побягна обратно към танка. С обгорени ръце той се хвана за ръба на люка, напрегна последни сили и прехвърли натежалото си тяло.

Минутите изглеждаха безкрайни, а от горящата машина никой не се показваше. Най-после от люка на мерача отново излезе водачът и като се наведе в командирския люк, измъкна от него обгорения лейтенант Петров.

Натоварил на рамо безжизненото тяло на командира, водачът скочи от танка и побягна. След това се скри, внимателно сложи лейтенанта на снега и смъкна от него още горящата дреха. Наведе се отново, трудно издигна тежкото тяло, покатери се на насипа, поклати се, постоя на място и отново закрачи напред. До спасителния наклон оставаха метър и половина, но отнякъде долетя снаряд, удари в ръба на релсата и вихрушката от експлозията скри и платформата, и двамата обгорели хора. Когато чакълът и снегът паднаха, на линията нямаше никой.

Така загинаха Петров и неговият храбър водач.

Другите танкове от взвода на Петров се скриха зад високия насип и тръгнаха в обход на батареята. Заповядах на Закиров да обиколи помещението за помпите от другата страна.

Танкът мина пред разбития локомотив, обиколи композицията и за минута излезе на от-

крито място. Две оръдия биеха по танковете на Петров, които пресичаха линията, а третото, обърнато към гарата, прати поред два снаряда в нашия танк. Парчето стомана удари по скосената част на куполата. Раздаде се силен удар. Той разтърси машината и аз за минута изгубих съзнание. Не чух удара на втория снаряд, попаднал под сферичната основа на картечницата. Когато се опомних, в ушите ми звучеше камбанен звън. Не чувах даже шума на мотора на своя танк. Избита от ключалката на сферичната основа, картечницата беше смазала гърдите на радиста Москвин, който сега лежеше с тежестта на обезобразеното си тяло върху бучащата радиостанция.

На сандъка за боеприпаси инстинктивно хванал с ръце главата си, лежеше в безсъзнание Климашин. От носа и устата му течеше на тънки струйки кръв. Грицаев зае мястото му, застана до оръдието и постави снаряд в затвора. Взех на прицел вражеското оръдие и натиснах педала на спуска. Експлозията на снаряда за секунда скри батареята, а когато паднаха вдигнатите във въздуха сняг и сгурия, видях оръдието обърнато настрана. Във въздуха като кормило на гигантска машина се въртеше на осите си широко гумено колело.

Още едно движение и танкът се скри зад помещението за помните. Въпреки че развръзката вече приближаваше, врагът упорито се съпротивяваше. Закиров завъртя рязко машината около помещението и се хвърли върху батареята. Под веригите затрещяха осите на смачкани

те под машината оръдия, прешлените заскърцаха о стоманата на разбишканите оръдия.

Особено упорито се съпротивяваха фашистите около гарата. Там водеха бой нашите автоматчици. С тях беше и Иван Феодорович Кудряшов. Една група десантчици под командата на Найденов избиваше фашистите, скрили се в гаровите будки, изби и клозети. С друга група заместник-командирът по политическата част Кудряшов щурмуваше гарата.

Зад зданието на гарата, зад невисоката дървена ограда на запасните линии, стояха два товарни влака с печки, до половината натоварени с брезови дърва. Когато групата на Кудряшов с пребежки започна да се приближава към гарата, от отворените врати на вагоните по нея шибнаха автоматните редове на скрилите се там хитлеристи. Без да забавят стремителния бяг и като се надпреварваха един друг, автоматчиците се носеха към вагоните. Пред всички с вдигната над главата граната бягаше заместник-командирът по политическата част. Той се спря, широко замахна и захвърли гранатата в черната уста на вагона, откъдето излиташе лепката мъгла от изстрелите. Във вратите на вагоните бяха хвърлени още десетки гранати. Кудряшов и останалите десантчици се проснаха на снега. На линията и във вагоните започнаха да хлопат глухи, отривисти взривове. От покривите, повдигнати от взривната вълна, увиснаха парцали от листовете ламарина. По пробитата обшивка на стените зееха дупки. Във въздуха с писък и вой се носеха хиляди парчета, които

кълцаха заледените клони на брезите в градинката при гарата.

Кудряшов отново стана, скочи, извади от кобура си револвера и побягна към закритието, а от прозореца на гарата хитлеристите продължаваха да водят огън по атакуващите. Но щурмуващата група достигна прикритието и залегна зад насипа на пътя и под вагоните. Куршумите зъбко удряха по релсите, рикошираха, пробиваха вагонната обшивка. В отговор автоматчиците откриха по гарата силен огън и скоро стрелбата оттам отслабна. Тогава Кудряшов вдигна своята група в атака и със стремително движение напред десантчиците нахлуха в градинката на гарата. Те хвърляха гранати през счупените стъкла на гарата, бързо очистиха зданието и го заеха. Вътре прогърмяха още няколко автоматни реда и всичко затихна.

От града на улицата излизаха още неуспокоилите се от възбуждението на боя войници Като оправяха дрехите си, те се разпръсваха по станцията, търсеха оцелелите и продължаващи да се съпротивяват на едно или друго място хитлеристи.

Последен от зданието излезе Кудряшов. Главата му беше превързана, а превръзката беше почервеняла от просмукалата се кръв. Лицето му беше пребледняло, смъкнало се, зачервените му очи хлътнали. Виждаше се, че едва се държи на крака, но се крепи. След него неотстъпно вървеше Варламов. Той извади нещо от санитарната чанта и настойчиво го предлагаше на заместник-командира по политическата част,

Към стр. 165

но Кудряшов само недоволно махаше с ръка. Боят още продължаваше.

Автоматчиците отправиха последните картечни редове по опитващите се да се скрият в гората хитлеристи и се връщаха към танковете. Тук-таме още се чуваха единични изстрели, а танковете вече се разсредоточаваха покрай стоящите на линията ешелони. В пломбираните вагони се оказа заграбено имущество, отправено от немците от прифронтовата линия в техния тил. Не знаех какво да правя с него. Да го превозим и да го раздадем на населението — за това нямаше време. Да го оставим тук непокътнато — също не биваше — фашистите нямаше да се забавят бързо да го изпратят в Германия. Решихме да запалим композицията. Вагоните бяха облети с бензин от цистерните и пламъкът започна жадно да поглъща и тях, и стоящите наблизо гарови постройки.

Машините в упор разстреляха намиращите се на платформите новички немски танкове и самоходки. Тези бойни единици пламнаха като свещи и без да са започвали, завършваха своето съществуване.

Ослепително ярко пламтяха цистерните с гориво. На мястото на разрушената гара бушуваше огнено море. Гореше всичко, което можеше да гори. От високата температура се разтопяваха цевите и лафетите на оръдията, дебелите греди на платформите, стоманените релси. Вълните на горещия въздух обгаряха лицата ни на голямо разстояние. Откарахме машините далеч от огъня и чакахме връщането на сапьорите,

които в това време вдигаха във въздуха с тол страничните линии и стрелки.

Изминаха двадесет минути. Сапьорите започнаха да се връщат на танковете. Когато всички бяха налице и заеха местата си на бронята, ние можехме да считаме задачата си изпълнена.

На фашистите трябваше много труд и време, за да турят в ред движението по тази магистрала. На нас не остава нищо освен незабавно да се вдигнем оттук и да се отправим в обратен път.

ОБРАТЕН ПЪТ

Убитите и ранените положихме на разстланите върху танковете брезенти. Почернели от пушека, изподраскани от отломъците и куршумите, нашите танкове се понесоха настрани от ревящия огнен ураган. Сега те вървяха право на север, отначало надлъж край Бердичевската железопътна линия, а след това завиха на североизток в посока на Комсомолск. Тридесет километра изминахме без престой, далеч от лежащите на пътя населени пунктове.

Времето съвсем се развали. Още по-злобно започна да вие фъртуната. Нашите овлажнели валенки се вледениха. От бронята веене пърлещ мраз. Вътрешните стени на куполите се покриха със скреж. Струваше ни се, че кръвта замръзва в жилите и сковава всички движения.

Необходимо беше по-скоро да намерим убежище за престой. Не се решавах да се отбием в село. На танковете имаше ранени и затова трябваше да пътуваме още пет километра, докато видяхме отдясно тъмната ивица на гора.

Завихме към нея. Гората се оказа малка, но все пак тук беше много по-тихо. Машините заеха кръгова отбрана, а на хората разреших да накладат големи огньове, за да могат, макар и малко, да се посгреят.

Положението на тежко ранените автоматчици беше сериозно. Климашин, ако и да се окопити след контузията, също беше много зле. Той седеше на боеприпасите, безучастен към всичко, което ставаше, и струваше ни се, че нищо не вижда и не чува, загледал се в една точка с немигащи, потъмнели очи. Опитах се да заговоря с него; хванах го за ръката, но той не се помръдваше. И само когато прекарах хладната си длан по неговата изцапана с кръв буза, той зиморничаво потрепна, но не се обърна и продължи да седи мълчалив на снарядите. Неговото лице стана печално, сиво, големите му черни очи бяха хлътнали, а гъстите вежди — сурово свити. С Климашин се зае доктор Никитин. Ние с Кудряшов отидохме малко настрани и седнахме на едно повалено дърво.

— Как се чувствуваш, Иван Феодорович? — попитах го аз.

— Добре. Но не за мен трябва да се пита сега — каза той.

Кудряшов пъхна ръка в джоба си, но веднага я извади и смутено усмихвайки се, посочи панталоните си. Те бяха разпрани от бедрата до самата валенка от отломък и от тях стърчеше на фъндаци ватата, зацапана около коляното с кръв.

— Силно ли ти е ударен кракът?

— Не, малко ме одраска. Но много ми повреди тютюницата.

Той извади вместо своята, добре известна на всички кожена тютюница някакво парче, със

съжаление го помачка в ръце и го захвърли в снега.

Подадох му моята табакера. Беше ми я подарил баща ми и ми беше много скъпа. Тя беше изкусно изработена от сварен дъб, а капачето ѝ — пъстро нашарено с нагорещена игла. Баща ми май че три месеца всяка вечер след работа работи над тази табакера и ми я подари за рождения ден, който съвпадна точно с моето отиване на фронта. Това беше всичко, което ми беше останало като спомен от близките. Какво е станало сега с тях — нищо не знаех.

Кудряшов запуши и ми подаде обратно табакерата.

— Вземи я, Иван Феодорович, подарявам ти я. Все едно, аз от нея не се и ползувам, а тютюна си изсипвам направо в джоба.

— Но това е подарък от някого — каза той, разглеждайки обгорената рисунка.

— Да, това е скъп спомен от татко. Но ти не трябва да отказваш. Подарявам ти табакерата именно защото ми е скъпа. А сега, Ваня, хайде да решим какво ще правим по-нататък — прекъснах го аз.

— Хайде да обсъдим. А за табакерата благодаря. Ще се старая да я запазя.

— Положението ни, Иван Феодорович, както виждаш, не е завидно — започнах аз.

— Правилно — каза Кудряшов, — но може да стане и по-лошо. Когато ти излизаше от Маряновския обръч, нима мислеше, че отиваш на разходка? Нима предполагаше, че тук фашистите не умеят да стрелят и ще ти позволят да

разрушаваш танковете, да громиш ешелоните, да унищожаваш гарнизоните им и няма да посмеят да бутнат твоите хора?

— Това, Ваня, не съм мислил. Но ти виж как и те ни пооскубаха.

Кудряшов дълго и мълчаливо гледа нашия временен лагер, прострял се пред нас. На малката поляна в гората горяха големи огньове. Около тях, подлагайки на огъня непрегъващите се, като че вдървени ръце, се тълпяха десантчиците и хората от екипажа с почернели от кал и пушек полушубки, у някои с откъснати поли и яки, с обгорели шинели и ватенки. Много от тях бяха ранени. Сгрели се на огъня, те поправяха смъкналите се бинтове, помагаха си един друг да сложат превръзка вместо набъбналата от кръв марля, временно поставена по време на боя около гарата.

В центъра на лагера между два високи огъня доктор Никитин с помощта на Варламов и Чечирко спасяваше тежко ранените. Беше си хвърлил полушубката и ватенката и останал само по гимнастьорка. Запретнал ръкави, той работеше бързо и ловко с блестящите инструменти, които му подаваше Варламов, и подвикваше на Чечирко, който закъсня да стопли вода.

На окрайнината на гората един до друг стояха танковете. По бронните на много от тях се виждаха дълбоки белези от рани, следи от вражеските снаряди. Това им придаваше още по-страшен вид. Устремили напред едва повдигнатите нагоре дула на оръдията, те бяха готови всяка минута да срещнат врага. Ако и да нама

ля числото на машините, останалите, както и преди, представляваха страшна сила. По-закалени, по-опитни станаха през това кратко време и хората, които седяха в тях. Това, което в началото на рейда можеха да направят два екипажа, сега с увереност можеше да се каже, ще го направи един.

Покатерил се на висока бреза, автоматчикът на Найденов непрекъснато наблюдаваше с бинокъл местността.

Кудряшов хвърли на снега недопушената цигара и каза:

— Аз, скъпи приятелю, да си призная по съвест, очаквах по-лошо. Ние вече изминахме в тила на врага повече от сто километра, а погледни — поделението живее и ще воюва още по-здраво! — И Кудряшов обгърна с ръка заелите кръгова отбрана танкове. — А без загуби няма да се размине. Жертви не дава тоя, който не воюва и който стои настрана, както нашите съюзници.

— Всичко това е вярно, Иван Феодорович — казах му аз. — Но мъчно е, непоносимо тежко е за другарите. Ние оставихме тук най-добрите си хора: Петрищев, Овчаренко, Петров и други. А това не е всичко. Ще има и нови жертви.

— Да, това е твърде тежко. Но и ти сам без колебание би отдал своя живот, ако потрябва — прекъсна ме заместник-командирът по политическата част. — Даже и всички ние да загинем в боя с окупаторите, всички до един — тогава и хитлеристите биха понесли голяма загуба: нашата група вече унищожи много хора и

техника, за всеки загинал наш войник фашистите заплатиха с петдесет свои. Отчети и това, още колко живота на наши хора ще бъдат запазени благодарение на това, че сега противникът няма да може да превози техника и боеприпаси по пътищата към предната линия. А за падналите герои не се плаче.

Кудряшов развълнувано извади табакерата и отново запуши.

— Добре, Иван Феодорович. Нека помислим как да действуваме по-нататък.

Кудряшов внимателно огледа хората, които се суетяха около огньовете, Никитин, който пълзеше на колене около ранените, и твърдо каза:

— Предлагам до идването на нашите части да оставим в гората ранените, доктора със санитарите и петнадесет-двадесет автоматчици. Останалите трябва незабавно да се промъкнат назад, при своите.

— А откъде да знаем, че веднага след нашето заминаване тук няма да дойдат хитлеристите?

— Това не можем да знаем и затова трябва да бъдем готови за всичко. Може само да се надяваме, че увлечени в преследването, те няма да надникнат тук и нашите хора ще останат живи. Ако ние заедно с тежко ранените тръгнем към предната линия, може с увереност да се каже, че нито един от тях няма да издържи по пътя, а всяко застояване ще ни донесе нови изпитания и нови жертви.

— Добре, Иван Феодорович — съгласих се аз, — твоите доводи са правилни. Аз мислех

за това, но исках да се убедя, че не греша, желаех да чуя винаги ценния за мене твой съвет. Така и ще направим.

— Кого мислиш да оставим тук? — попита ме заместник-командирът по политическата част.

— За това трябва сериозно да се помисли. Да оставим Решетов или Кобцев най-напред не бива, защото машините ще останат без командири, а второ — и това е най-главното — те при всичката си решителност едва ли ще се заловят за такава работа.

Кудряшов кимна с глава и каза:

— Аз исках да предложа за това себе си. Мисля, че ще се справя със задачата, ще съумея да направя всичко, за да спася хората.

Неговото предложение най-напред ме озадачи. Но по-добро, разбира се, не можехме и да измислим. Безпокоеше ме само как сериозно раненият човек можеше да вземе върху себе си грижата и отговорността за всички, които оставаха тук. Нали Кудряшов се държеше на крака само благодарение на желязната си воля на комунист.

— Е, какво още размисляш? — попита ме той, като видя моята нерешителност.

— Знаеш ли, Ваня — отговорих аз, — ако ти беше здрав и читав. . .

— Аз не се чувствувам излязъл от строя — прекъсна ме заместник-командирът по политическата част. — И ако освен този довод нямаш други, смятам, че си длъжен в полза на работата да ме оставиш тук.

— Хубаво, Иван Феодорович, нека бъде така. Само ще ми дадеш дума, че сериозно ще започнеш да се лекуваш, без уговорки ще изпълняваш всички указания на Никитин.

— Уговорихме се — засмя се заместник-командирът по политическата част.

Върнахме се при огньовете и най-напред погребахме убитите. Петима от тях бяха убити при щурма на станцията, а един, тежко ранен, умря по пътя. Сред падналите в боя беше и нашият радист Москвин.

Снехме от машините всички брезенти, които имахме, и построихме две палатки — една голяма за ранените и втора по-малка за охраната. Оставихме част от продоволствието, гранатите, сандъчетата с патроните и една лека картечница, във всяка палатка поставихме по две печки, необходими за поддържане на топлината и за приготвяне на храна.

Всички бойци получиха по сто грама спирт. Сгрелите се и развеселили се танкисти и десантчици се сбогуваха с оставащите свои другари, накачиха се по машините и тръгнаха на път.

Набелязах изхода към фронта по маршрут през Комсомолское. На десет километра южно от него ние трябваше да прекосим Житомирското шосе, да излезем на киевското разклонение, северно от Самгородок, да пресечем железопътната линия за Ровно и да се движим по-нататък към Ружин, Попелно, Корнин.

На Житомирското шосе излязохме привечер. На него видяхме няколко немски автомобили, които се движеха към Винница. За да не се из

дадем, този път се спряхме и ги пуснахме край нас. Оттук, набирайки максимална скорост, тръгнахме по-нататък. Пресякохме пътя и тръгнахме към Самгородок, но вече не на юг, както по-рано, а на осем километра на север от него.

След половин час танковете излязоха на железопътната линия Казатин — Жмеринка.

Тук сапьорите вдигнаха във въздуха неголям мост и разрушиха триста метра от железопътната линия.

Като напомняхме по такъв начин за себе си, ние можехме да бъдем относително спокойни за тези, които останаха в гората. Виелицата и снегът засипваха следите от веригите на танковете, а слухът за нас ще се разнася в съвсем противоположната посока от лагера на Кудряшов. Хитлеристите ще се хвърлят да ни преследват на североизток.

Тази наша отвличаща маневра сполучи напълно.

Като заобиколиха Самгородок от север, танковете се отправиха по междуселските пътища към Ружин. А към сутринта излязохме на Ровенската железопътна линия. Тук на една от спирките видяхме неголям ешелон с боеприпаси и два танка, който отиваше от Казатин към Смели. Вдигнахме ешелона във въздуха и без да се бавим, завихме към Попелно. Пътят беше хубав. Снегът престана да вали. Надпреварвайки се един друг, ниско по небето се носеха облаци.

Но ето, заглушавайки шума на нашите танкове, зад нас се чу рев на „месершмити". Те

летяха съвсем ниско над пътя. Преминавайки над машините, изтребителите се разгънаха и тръгнаха над танковете. Даже лицата на пилотите се виждаха съвсем ясно.

Като дойдоха над колоната за трети път, челният изтребител пусна къс картечен ред по края на пътя. Аз наслука дадох сигнал със зелена ракета. Лешоядите се обърнаха. Те направиха още един кръг и се върнаха назад. Но аз знаех, че работата няма да свърши с това. Докато не е късно, трябваше да се търси прикритие. Но къде? От двете страни на пътя лежеше гола, засипана със сняг равнина.

Машините изминаха с пълна скорост още четири километра. От височината се виждаше селото, протегнало се със своята единствена улица на два километра надлъж по пътя.

Танковете влязоха в селото. И навреме. Още не бяхме успели да замаскираме както трябва оставените край къщите машини, когато над селото се появи „костил" — фашистки самолет-разузнавач и коригировач. Той започна бавно да кръжи над къщите, като явно търсеше край тях лошо замаскираните танкове. След това се спусна още по-ниско и започна да хвърля малокалибрени бомби, а след десет минути над селото налетяха шест „юнкерса". Като пикираха, те хвърлиха своя товар върху къщите по цялата улица, разрушиха селцето наполовина и отлетяха.

Не дочаках второ нападение, изведох колоната на пътя и като изстисквах от моторите всичко, което можеха да дадат, подгоних тан-

ковете на друго място. Когато излязохме на хълмчето, видяхме на три километра напред идващи срещу нас фашистки танкове. Те бяха двадесет, ние — по-малко.

Вляво от пътя се виждаше гора, но да се отива там беше вече късно. Врагът ни забеля за и в движение започна да се развръща в боен ред.

Трябваше да приемем боя. „Само да не ни удари откъм тила друг отред" — помислих си аз. Ние имахме по-изгодно положение. Нашите танкове можеха да се оттеглят по-назад и като се скрият зад хълма, да сменяват огневите си позиции. Противникът през цялото време беше пред нас като на длан.

Фашистките танкове се приближиха, като водеха огън в движение. Нашите самоходки отговаряха с всички оръдия. Ние бяхме изразходвали сравнително малко бронебойни снаряди и сега не се налагаше да ги икономисваме.

Над една от пълзящите нагоре фашистки машини се издигна стълб гъст дим, след това той някак изведнъж спадна и пламък обхвана целия танк. Като се скриваха зад хълма и се появяваха вече на нови места, нашите машини унищожаваха противника без загуби за себе си. Пламна и втори вражески танк, трети, четвърти, но другите ги оставиха след себе си и продължиха атаката.

Един от тях се спря и прати три снаряда срещу нашата самоходка, излязла далеч напред. Един от тези снаряди разби ленивеца, друг попадна в борда на машината, тя се завъртя на

една верига и пламна. На екипажа се удаде да изпълзи зад хълма. Боят продължи четиридесет минути. Ние отлично използувахме преимуществото на нашата позиция и нанесохме на противника големи загуби. Но ако бяхме срещнали танковете на врага половин час по-рано или малко по-късно — изходът на боя би бил почти предрешен, по всяка вероятност не в наша полза.

В безсилната си злоба и ярост хитлеристите много пъти се нахвърляха върху височината, но като оставяха на полето своите повредени и изгорели танкове, се връщаха назад.

Те се убедиха в своето безсилие и се отдръпнаха съвсем, продължавайки да се зъбят отдалеч, което, разбира се, малко ни безпокоеше.

Ние пазехме снарядите и не отговаряхме. Тогава хитлеристите широко се разпръснаха по полето и отново тръгнаха в атака за височината.

Кобцев днес надмина себе си. Добре познавах неговото стремително бойно „шарене" и винаги почти безпогрешно можех да позная неговия танк в бойния ред на настъпващото поделение. С течение на времето всеки си изработва свой метод на техника на боя, а у Кобцев той беше особено забележим. Ако някои делово тъпчеха с веригите снега и запазваха строя, обръщаха се по команда, не изоставаха и не избързваха напред, то Кобцев в това отношение беше непоправим. Понякога той изоставаше от настъпващото поделение, но след това, раздирайки въздуха с пронизителния рев на мотора,

се носеше напред и изпреварвайки останалите танкове, стремително се хвърляше върху врага. Като виждаха носещия се като вихър танк, хитлеристите съсредоточаваха върху него всичкия си огън, но да улучат машина, която непрекъснато менеше направлението си с огромна скорост, не беше така леко.

Ето и сега, когато фашистките танкове отново се приближиха на разстояние на действителен огън, всички наши самоходки и танкове почти едновременно откриха стрелба по вражеските машини. Фашистите водеха непрекъснат огън. Всичко наоколо бучеше, над полето се кълбяха, разпокъсани от вятъра, калнотъмни облаци дим.

Кобцев маневрираше прекрасно и вече запали два танка на противника. Лопатин разби третата машина. От началото на боя унищожихме всичко девет машини. У хитлеристите фактически не останаха напълно изправни машини освен трите левофлангови танкове, които продължаваха да се катерят по височината, обгръщайки се непрекъснато в облачета бял дим.

Но ето пламна танкът на младши лейтенант Кращин от взвода на Кобцев. Той потегли изведнъж напред срещу фашистите, оставяйки след себе си опашка от черен дим. Отначало пламъкът като че ли беше изгонен от машината. Но в това време снаряд повреди десния ленивец и отнесе танка настрани. Нов снаряд се вряза в борда му и тогава стана експлозия.

Почти борд до борд с моята машина спря танкът на Кобцев. Лейтенантът излезе от люка,

прескочи в моторното отделение на нашия танк и като се надвеси над мен в куполата, викна:

— Старши, разреши да обходя тези три къ-сомуцунести!

— Действувай! — разреших му аз.

Кобцев се скри в люка на куполата и водачът му Широков подгони танка по обратния склон на височината към гората. Излизайки въ фланг на трите фашистки танкове, машината на Кобцев се скри зад завоя, но отново излезе в полето, и оставяйки след себе си облак снежен прах, се понесе към фашистите, които продължаваха да се движат нагоре. Кобцев се приближи на триста метра от тях и спря. Бавно се завъртя куполата на неговия танк и се изви лек дим. Деснофланговият танк на врага пламна. Вторият снаряд на Кобцев попадна в куполата на другия фашистки танк и пречупи цевта на оръдието. Повредената машина рязко се обърна и се понесе от височината с всичка сила. Със следващия снаряд Кобцев разруши и този танк.

Третата машина се спря и от упор отправи снаряд върху летящия срещу нея танк на Кобцев. Снарядът попадна в танка, Кобцев и мерачът загинаха.

Танкът беше обезглавен, а оръдието — извадено от строя. В машината останаха радистът и механик-водачът Широков. Танкът дотолкова се приближи до машината на противника, че ние от височината не трябваше да стреляме поради опасност да не засегнем своите.

Двата танка се носеха надолу с максимална скорост. Нашият, в куполата на когото по-

паднаха още два снаряда, с всяка секунда съкращаваше дистанцията, догонвайки хитлеристкия танк. Развръзката приближаваше. Сега той беше вече на два метра зад хитлеристката машина. Направил последно рязко движение, Широков вряза оръдието в предното колело на фашистката машина и танковете, закачили се един о друг, замръзнаха на място.

От люка на нашия танк се показа главата на водача. Той се криеше зад отворения капак и наблюдаваше фашистите. Тяхната машина стоя известно време със затворени люкове. Но люкът на куполата бавно се открехна. Широков чакаше. Фашистът отвори люка по-широко, докрай, и се готвеше да излезе от машината. Широков стреля в упор три пъти поред. Хитлеристът се люшна и като чувал рухна отново в танка. Без да бърза, Широков хвърли две гранати в отворения люк на фашистката машина, откъдето се издигна стълб огън и дим.

Широков се гмурна в своя танк, отдръпна машината със заден ход от поваления танк на врага, обърна се и оставяйки след себе си облаче снежен прах, се понесе с голяма скорост към нас, на височината.

В този бой аз загубих приятеля си и земляка Гриша Кобцев. Славно прежи́вя той своите двадесет и три години. Живя честно и умря красиво.

Оцелелите немски танкове отидоха зад далечния малък хълм. Зад нас на три километра се показа нова колона вражески танкове, минала в тила ни. Намерихме се в затруднено положение. Единственият изход беше да се до-

берем до гората и там вече да срещнем врага лице с лице.

Танковете с пределна скорост се понесоха най-напред срещу стоящите на хълма немски машини, но като дойдоха до средата на полето, аз изведнъж завих наляво, към гората. След няколко минути ние вече се разсредоточихме по окрайнината ѝ.

На този хълм, където ние току-що заемахме отбрана, се появиха отново дошлите немски танкове. Те постояха двадесет минути на място и съвещавайки се по радиостанциите със стоящите на противоположния склон машини, почти едновременно от двата фланга тръгнаха към гората, срещу нашия отред.

Атаката им беше отбита от нашия огън. Като остави на полето шест повредени машини, врагът се скри зад хълма.

Изпратих десет автоматчици с лейтенант Найденов да търсят път в гората.

Към огъня на фашистките танкове сега се присъедини и огънят на две големокалибрени батареи. Нашите позиции бяха атакувани още четири пъти, но всеки път противникът си отиваше, оставяйки на полето разбити и горящи машини.

Късният зимен ден преваляше. Вече се стъмваше, когато върналите се разузнавачи доложиха, че на километър оттук започвала водеща далече в гората просека. Найденов изминал по нея три километра, но тя не прекъсвала, продължавала нататък. На картата тук не бе обозначен нито един път. Врагът не

подновя атаките и очевидно сметна, че рано или късно ние ще попаднем в негови ръце.

Настъпи нощта. Отредът напусна мястото и танковете навлязоха в гората по тясната, едва различима горска пътечка, която скоро премина в доста широка просека.

Машините увеличиха скоростта. Зад нас една след друга излитаха ракети. Фашистите се бояха да не направим пробив.

Фаровете на всички наши машини бяха счупени и трябваше да осветяваме пътя с подвижна лампичка пред челната машина. Останалите вървяха в абсолютна тъмнина, следвайки един след друг. Километражният указател показваше изминати пет километра, а изход от гората още нямаше. Ние можеше да изпаднем в затруднено положение, защото просеката всеки момент можеше да свърши и гората би ни преградила като плътна стена по-нататъшния път. Но тревогата се оказа напразна. Изминахме още два километра и танковете излязоха от гората. Четиридесет минути машините вървяха из полето, но след това неочаквано излязоха на широк път към Прохоровка

Обиколихме селото отстрани и без да забавяме ход, тръгнахме по-нататък. За една нощ трябваше да изминем шестдесет километра много труден път, а след това да тръгнем към предната линия.

Вървяхме без спиране. Въпреки студа машините се прегряваха. Минавахме встрани от големите населени пунктове. Като се приближихме към предния край, ние вече не завихме от пътя, а вървяхме направо и там, където беше

необходимо, в движение откривахме ураганен огън по живата сила и техниката на противника.

Приближавахме фронта. Вече ясно се виждаха хвърляните там ракети. Излязохме към предната линия на двадесет километра северозападно от първоначалното място на пробива.

На пътя ни оставаше последния голям населен пункт — село Медведевка. Можеше, разбира се, да го заобиколим, но ни се искаше на прощаване, както се казва, да се „разпишем“ за убитите.

Наближаваше утрото, ако и да беше още доста тъмно. Разделих отреда на две части. Танковете влязоха в селото по двете успоредни улици.

Машините, набирайки скорост, нахлуха в Медведевка. На окрайнината на селото стояха зенитни батареи, опасвайки го в пръстен, но фашистите бяха изненадани.

Устремили се към зенитните оръдия, танковете ги трошаха, като вкарваха в замръзналата земя цевите и лафетите. Нашите оръдия не млъкваха нито за минута и биеха по тичащите насам-натам из селото хитлеристи, по автомобилите. От прозорците на къщите противникът стреляше с автомати, под веригите на танковете се пръскаха гранати.

С огъня на танковите картечници ние помитахме всичко живо на своя път.

При изхода от селото всрани по нашите машини ударихме две батареи на врага. Моят танк, който вървеше начело на атакуващите, вече

излезе на полския път, но тук с огромна сила го разтърси удар и експлозия.

Последното, което аз усетих и видях, преди да загубя съзнание, беше пламъкът, обхванал цялата машина. Струваше ми се, че танкът, високо подхвърлен, обърнал се нагоре с веригите, падаше надолу.

„Ето, навоювах се" — мярна се в главата ми

ЗАВРЪЩАНЕ

За няколко минути се опомних в някаква непозната за мене стая. Край кревата с чаша вода в ръце стоеше Закиров. Отстрани на табуретката седеше Лопатин. Попитах какво е станало с танковете.

— Пробиха! Изгоря твоята машина. Мина разкъса Татаринов. Всички останали излязоха. Ти лежи спокойно. Сега ще дойдат от санбата — каза Лопатин, сядайки край постелята.

Исках още нещо да попитам, но мисълта ми отказа да възприема каквото и да е. Таванът започна да се навежда настрани, масата и скамейките, наредени покрай стената, кой знае защо се обръщаха нагоре с краката и аз отново изпаднах в безсъзнание.

*
* *

Почти два месеца пролежах в болницата Как всичко ми омръзна! Месец и половина лежах в Киев, а след това много от нас преместиха в Новгород-Волинск.

На двора е пролет, топло. По вадите още шуртят ручейчета, а наоколо вече е сухо. Под прозорците на моята стая — пътечки, посипани с едър жълт пясък. Те разсичат в различни посоки зелената ливадка. В оградената с неви-

сока желязна ограда болнична градина ровят с лопатки оздравяващите, разкопават влажната и благоуханна земя, подготвяйки бъдещите земни площи и цветни лехи. Топлият вятър ласкаво шушне в младите, сочни, току-що разлистили се тополи и върби. От преминалия ниско над града тъмносив облак, който още се вижда на хоризонта, се изля кратък топъл дъждец. В прозрачния като кристал въздух няма нито една прашинка. С пълни гърди го вдишваш и чувствуваш как целият се изпълваш със сила и здраве.

А колко е прекрасно небето! Погледаш минута и друга в тази бездънна небесносиня чаша и главата ти се завърта. Тялото като че губи тежестта си и ти лек, почти без тежест, се носиш в безбрежния блестящ океан в безкрайната далечина.

Струва ти се, че войната е някъде далеч, далеч или че изобщо я няма и никога не я е имало, а ти току-що си се събудил от тежък кошмарен сън. Но в тихите нощи и тук се носи глухият бумтеж на оръдията, войната още продължава и някъде там се лее кръвта на близки и скъпи хора.

Нашите части заеха Бердичев, Казатин, Винница и отиват с всеки ден все по̀ на запад, очиствайки родната земя от фашистката мръсотия. А мен все още не желаят да ме изпишат, като се позовават на тежкото сътресение на мозъка и нервната система, ако и да се чувствувам превъзходно.

Днес отново говорихме с лекаря и той накрая обеща в най-близки дни да ме изпрати

на комисия. През всичкото време на престояването в болницата не получих нито едно писмо нито от бригадата, нито от къщи.

Следобед към мен се приближи сестрата и ме помоли да намина в канцеларията. Там за голямо мое учудване и радост ми връчиха цял пакет писма, превързани с дебел шнур. Деловодителката, младичка девойка с вирнато носле, усмихвайки се виновно, призна, че по нареждане на лекаря било забранено да ми ги дават.

Забравих да поблагодаря на девойката, грабнах пакета и побягнах към стаята. Четири писма бяха от бригадата, две от къщи и три от училищни другари, които сега воюваха на различни фронтове.

Какво е станало с Кудряшов и Никитин, останали в гората с ранените? Промъкнали ли са се автоматчиците и Ваня Рибалченко през фронта до своите? Как вървят работите в бригадата — ето кое най-много ме безпокоеше и ме вълнуваше през всичкото време на принудителното бездействие. Затова пликовете с щемпела на нашата походна поща грабнах най-напред.

Две писма бяха от Кудряшов, едно от Витка Герасимов и едно, най-обширното, написано с умопомрачаващи кукички и завъртулки беше от моя механик Закиров. Както жадният не се откъсва от чашата вода, така и аз не се откъсвах от писмата, докато не ги погълнах на един дъх. След това започнах внимателно да ги препрочитам.

— Какво пишат? — попита ме съседът по легло, възрастният капитан от пехотата Колосков, с когото през това време много се сприятелихме.

— Много новини, Алексей Василевич — му отговорих. — Далеч напред отидоха те без нас. А аз, здрав човек, лежа тук, когато там другарите воюват.

— Ако беше здрав, нямаше да те задържат — възрази капитанът. — В бригадата нямат време да се занимават с болни. Добре, чети, няма да ти преча. След това ще разкажеш новините — каза Алексей Василевич, подръпна патериците и тежко опирайки се на тях, излезе от стаята.

Препрочетох писмата още един път. Сега знаех всичко. Знаех, че Кудряшов с ранените стоял в гората повече от неделя, а когато наши части освободили Винницкия район, той предал тежко ранените в болницата и заедно с автоматчиците и оздравелите се върнал в бригадата.

Накрая ми стана известно и какво е станало с моите близки. С татко си пишех още от 1942 г. и знаех, че той воюва на Воронежкия фронт. Последното писмо от баща ми беше от Астраханската болница. От това време кореспонденцията се прекъсна и аз не знаех жив ли е той, или не. Майка ми и сестра ми, неуспели да се евакуират, останаха в Брянщина, в Алтухов, в партизанската зона, където в един от отредите воюваше мъжът на сестра ми. Цялата Брянщина се бореше с врага. Моите училищни другари, неуспели да отидат в армията, и познатите девойки бяха в партизанските от-

реди. Под контрола на партизаните бил огромен район. Те вдигали във въздуха мостовете, събаряли от насипите военните ешелони. Техните смели отреди атакували селцата и големите селища, унищожавали враговете винаги и навсякъде, наказвали подлите наемници, предателите на Родината — полицаите.

Сега цялото наше семейство освен мене беше събрано. Баща ми заради здравето и възрастта беше демобилизиран от армията и започнал отново да устроява своето домакинство, възстановявайки полуразрушената къща. „След болницата ти навярно ще си дойдеш в отпуск— пишеше мама. — Как искам да те видя, да се убедя, че си наистина жив и здрав! Всеки ден ходим на гарата при влаковете и гледаме няма ли непадейно да излезеш от вагона . . .“

Много ми се искаше и на мене да се видя със старците, да отида в родните места, където ми бяха скъпи всеки храст, всяко дърво, където всичко напомняше за щастливите дни на младостта, отминали вече така далеч, но затова станали по-скъпи и по-близки.

Ето писмата на другарите Володя Рогов, Иван Жариков. Преди три години в тиха майска нощ ние лежахме на благоуханната трева над урвата и мечтаехме какво ще правим след завършване на училището, как ще живеем и работим. Под нас, играейки си с дребните камъчета, мелодично бълболеше ручейче, откъснало се от извора изпод стръмно надвисналите пластове. Такива изворчета тук имаше много, от тях лиеше прохлада. Малко по-далеч, къ[illegible]

Към стр. 193

ла се от горския участък Палцо до река Навля, се белеше дигнало се на кълбо облаче нощна мъгла. Ливадата беше обсипана с цветя, а по-далеч към реката са се прострели храсти ракитак. Десетки малки ручейчета се събираха заедно в голяма и бърза рекичка, която отдалеч приличаше на широка сребърна лента.

Тогава ние мечтаехме да станем граничари и ето така да лежим някъде на границата, да се вслушваме в нощните шумове, да се вглеждаме в тъмнината, да търсим шпионите.

Тържествената тишина на гората, чудноватите облаци мъгла над ливадата, едва долитащата тук от селския клуб звучна мелодия на старинен валс ни възбуждаха приятно и ни вълнуваха, ние неволно премлявахме на шепот, очаровани от прелестта на майската нощ.

А сега Ротов навярно някъде на крайфронтов аеродром подготвя самолет за бойно излитане. Жариков седи зад лостовете на танка, а аз се търкалям в болницата.

Ако в мирните дни ние мечтаехме да защищаваме свещените предели на нашата Родина, зорко да пазим границите от тайните врагове, то сега се срещнахме с този враг лице с лице. И аз, и моите другари чувствувахме пълно удовлетворение, че вложихме част от войнишкия труд за общото дело, за разгрома и унищожаването на подлите окупатори. Нямаше при среща да се червим един пред друг, нито пред тези, които биха здраво фашистите по фронтовете.

Влезе капитан Колосков.

—Е, как, олекна ли ти на душата? — попита ме той и приседна на леглото.

— Оставете, Алексей Василевич, днес аз съм именник.

— Какво пишат от къщи?

— Чакат. Викат ме да си почина след болницата. Иска им се на старите да ме видим.

— Май че и младите нямат нищо против? — хитро подмигна Колосков.

— Как не, Алексей Василевич? Изминаха три години, а като че отлетя вяла вечност.

Колосков се изтегна на леглото и дръпна чаршафа до брадата си. Дълго мълчахме, всеки мислеше за своето. Беше ми малко неловко пред този човек за радостта ми. Той лежи пред мен бледен, с хлътнали бузи, капчици пот оросяваха челото му от тежкото непривично ходене с патериците. Само сините болезни очи ме гледат весело и чувствувам, виждам, че и той се радва заедно с мене.

Колосков е останал съвсем сам. Жена му и синът му загинали по време на бомбардировка на един ешелон някъде недалеч от Минск. Той нямаше нито роднини, нито близки. Нямаше сега и малката къщичка с младата градинка. Нищо нямаше. Цялото селце, където той е живял до войната, е изгорено.

Колосков е бил тежко ранен, бяха му отрязали разтрошената кост и сега единият му крак беше по-къс от другия. Раната трудно зарастваше, но той вече мина през лекарската комисия и тези дни го изписваха от болницата.

За възстановяване на здравето му даваха четири месеца. Наистина, отначало искаха въобще да го демобилизират, но поради настойчивите му молби го оставиха в армията и той се

разбаше, че ще може отново да се върне на фронта.

Колосков не мислеше къде ще прекара дадената му отпуска. Сега, като прочетох писмата от близките си, аз знаех, че мога да му предложа да дойде при нас в Брянско.

В стаята влезе сестрата и съобщи, че ме викат на медицинска комисия. Бързо се приготвих и тръгнах след нея по дългия коридор към лекарския кабинет, където скоро щеше да се реши моята съдба.

Около час ме водиха от един лекар на друг. Заповядаха ми да затварям очи, да изпъвам ръце, да стоя на един крак, чукаха, слушаха, така че в края на краищата аз намразих тази голяма бяла стая и мислено се заклех при никакви обстоятелства да не попадам повече в такава обстановка.

Комисията реши да ме изпишат от болницата и да ми дадат отпуск. В началото аз категорично се отказах от отпуск. Председателят на комисията, стар побелял полковник, ме посмъмра, скара ми се, заплаши ме с последствията и накрая заповяда да отида в отпуск.

Когато се върнах в стаята, Колосков се ровеше край своето нощно шкафче, нареждаше и акуратно опаковаше своите вещи и като се обърна към мене, ме запита:

— Е, как е работата?

— Отивам в отпуск.

— Това е хубаво — каза Колосков. — Аз предвиждах, че именно така ще стане. Ето и аз отивам в отпуск, макар че това никак не ми трябва.

Той се развълнува, сви цигара и излезе на балкона. Отидох и аз да попуша.

Слънцето вече залязваше. Настъпваше вечерният здрач. Само от някаква стая дотук достигаше звънкото тракане на кокалчетата на доминото и се чуваше шумоленето на бликналата от пожарния маркуч силна струя вода: болничният служител поливаше засадените с цветя лехи под нас.

— Къде мислиш да пътуваш? — попитах Колосков.

— Не зная — замисляйки се, отговори той. — Ще тръгна нанякъде, а там ще видя. Може някъде по пътя да се спра.

— Удостоверение за влака поръча ли си?

— Не още. Утре.

— Слушай, Алексей Василевич — казах му, като го хванах за ръкава, — да отидем заедно при моите старци. Местата при нас са прекрасни — гора, рекичка, ливади. Ще те гледат като близък. И в домашна обстановка ще се поправиш по-бързо и по-рано ще се върнеш на фронта.

— Благодаря, приятелю — каза Колосков, — само откъде накъде да отивам там? У вас може също да са минали тези зверове и да са разрушили всичко докрай. На твоите близки не ще им бъде май до мене.

— Не говори така, Алексей Василевич. Ще ти се радват като на най-скъп гост.

Колосков не се отказваше повече. Сестрата изгаси светлината, но ние още дълго шепнехме с него за всичко преживяно в годините на

суровата война. Градехме планове за бъдещето.

Сутринта се събудих много рано и започнах да събирам моя скромен багаж. След закуската в стаята влезе сестрата, обърна се към мене и каза:

— Дошли са посетители при вас. Моля да слезете в приемната.

Недоумявах кой може да бъде. Познати тук нямах, бригадата беше далеч. Като изказах своето съмнение на сестрата дали не греши, че посетителите са дошли при мене, аз влязох в приемната. Трудно е да се каже колко бях учуден и зарадван, когато пред себе си видях седящите на дивана в бели халати Иван Феодорович Кудряшов и Ваня Рибалченко.

Като ги обсипах с въпроси и с това не им давах да отговорят нито на един, не чувствувах, че се държа като хлапе. Бащински ме гледаха умните, едва смеещи се очи на моя заместник-командир по политическата част.

Прегърнати, ние излязохме от приемната на въздух и удобно се разположихме върху брезента на палатката, разпрострян на зеления тревен килим. Иван Феодорович и Ваня ме гощаваха с изпратените от бригадата сладкиши и ми разказаха всички новини.

Ваня сне белия халат и аз видях на избелялата му гимнастьорка новичък, блестящ с емайла си орден „Червена звезда". Прегърнах го и го целунах, поздравявайки го с високата награда. Ваня беше горд и щастлив.

—Е, а сега позволи и тебе да поздравим — силно стискайки ми ръката, каза Иван Феодо-

рович, като завчераше със свободната си ръка свонте залъгали земя за всеобщия дъгъ казашки мусгаш. — Командващият доклада в главната квартира за резултатите от нашите операции и на нас е обявена благодарност. Чети, сто гоа — тържествено ми чете на той пакета от командуването. В нея ставаше по-дума-вление във връзка с присвоеното ми звание „Герой на Съветския съюз". Писмото беше подписано от командуващия, от члена на Военния съвет и от началник щаба.

Бях замаян и не намирах думи, а само силно стисках ръцете на другарите си.

— А как са другите? — отъсна се от устата ми.

— Не се безпокой, наградени са. Никого не са забравили — каза Кудряшов.

Разсъблях бедния му халат и виях на гърдите му проблясващия сте гвого си орден „Ленин". Сетне се прегръдкахме и целунахме.

— Ще възстановиш здравето си, ще занесеш ордените на родителите на Петров и Кобцев — каза Кудряшов.

— Не, Ваня, това ще направиш ти — възразих аз. — Те са твои възпитаници. Ти си направил много, за да ги въдъхнеш за подвиг. И с родителите им ще сумееш да поговориш по-добре.

— Добре — каза Кудряшов.

Този жест пробуден ден беше за мен ден на незабравима радост.

Но освен приятните новини Иван Феодорович донесе и печална. Сте смъртта на храбрите падналя в бой с враговете Богя Никитин. На-

ният доктор, гвардеец-герой, с гранати и автомат защитаваха своите ранени бойци до последния дъх.*

Ние още дълго лежахме в градината, докато Кудряшов разказваше как са се държали до идването на нашите войски.

След като замлъкнали танковете, Иван Феодорович поставил часови и започнал да помага на Никитин да превързват ранените. Било малко задушно от поставяне в палатката две печки, лютяло на очите, но загова пък никой не мръзнел. Никитин и Чечирко цяла нощ не оставили двама тежко ранени автоматчици, безуспешно опитвайки се да ги спасят от смърт.

Привечер на третия ден от престоя в гората Кудряшов изпратил мерача Кирсанов, останал тук по негова собствена молба, на разузнаване в посока на малкото селце, което, ако се съдело по картата, отстояло на седем километра от гората. По пътя към селото Кирсанов открил по-голяма горичка от тая, в която били разположени ранените. Оттам добре се виждало и полузатрупаното от снега селце. Поради предпазливост разузнавачът тръгнал през гората.

Но едва направил няколко крачки и върху му отзад се нахвърлили хора. Те го вързали, обезоръжили го и натъпкали в устата му тонка от вмирисана от дим ръкавица, завързали му очите и го повели след себе си. „Е, загазих, — мислел си Кирсанов, трудно влачейки крака в дълбокия сняг. — Какво ще помислят сега заместник-командирът по политическата част, ако не се върна? Ще лежат там в снега с ранените, докато хитлеристите ги избият.“

За себе си той не мислел. Безпокояла го мисълта, че попаднал така глупаво в лапите на враговете и с това ще им даде възможност да намерят групата на Кудряшов.

Какво могат да направят шепа хора против въоръжената тълпа на фашисткия наказателен отред? Чувството на огромна непоправима вина и презрение към себе си го терзаело сега повече, отколкото предстоящите измъчвания. Той замучал и в безсилна ярост започнал да се тегли от ръцете на държащите го хора. Но те само се надсмивали и блъскайки го в гърба с приклади на автоматите, го влекли по-нататък.

Скоро пленилите Кирсанова хора извадили от устата му опушената ръкавица. След това му развързали очите. Като се огледал наоколо, макар че било тъмно, Кирсанов видял, че се намира в гора. Около него стояли шест човека, различно облечени, добре въоръжени.

— Какво, Семьон, хванахме господин ариеца? — попитал един от дошлите, разглеждайки внимателно Кирсанов.

— Какъв ариец? Предател хванахме — презрително плювайки, казал друг.

— Шеститко, какво се спря там? Върви докладвай на командира и влачи със себе си този юда — раздал се в тъмнината недоволен глас.

На душата на Кирсанов олеснало. Свои! Партизани! И той весело закрачил зад човека, когото нарекли Шеститко.

В землянката, където го въвели, било душно. На покритата с брезент маса мъждиво блещукало огънчето на газениче. Зад масата седели двама. Единият в гимнастьорка с разкопчана

яка, вторият в цивилен, вече много износен костюм.

В ъгъла, край направената от необгорени тухли печка, клекнал третият и хвърлял в огъня елови дървета.

След продължителен разпит и разговор всичко се изяснило. Командирът на отреда изпратил с Кирсанов четирима партизани при Кудряшов. След два дни групата на Кудряшов заедно с ранените била вече в разположението на отреда. Там седели около седмица. Много ранени започнали да възстановяват здравето си. Кудряшов помогнал на отреда с продоволствие и боеприпаси.

Но изведнъж разузнавачите донесли тревожна вест. В селото Александров-Гай бил събран наказателен отред с численост до сто и петдесет души, който сега се движел към гората, където била разположена партизанската база.

Партизанският отред на Василев не бил голям. Към неговите шестдесет бойци сега се присъединили единадесет наши, смятайки Никитин и Чечирко. Като оставил десет души при ранените, отредът излязъл от гората, за да приеме боя на окрайнината на два километра от лагера.

Наказателният отред действувал не много решително. Боят продължил денонощие. Скоро на повече от половината изтребения хитлеристки отред дошло подкрепление. Три миномета, поставени на фланговете на настъпващите, започнали да изкарват от строя нашите автоматчици и партизани. Комисарят на отреда, този, който тогава седял в землянката в цивилно об-

лекло, взел със себе си петима бойци и под прикритието на тъмнината допълзял към минометната батарея. Но единият от бойците, а след това и другият били ранени и останали да лежат на снега.

Доктор Никитин допълзял до ранените. Над главата му и отстрани свирели куршуми, но Никитин не обръщал внимание на стрелбата и упорито пълзял по-нататък. Той се приближил до първия, останал да лежи на снега партизанин, но след минута вече се движел по-нататък — партизанинът бил мъртъв. Край втория Никитин се спрял и започнал да превързва раната му. На петдесет метра от тях се показали пълзящи по снега немци.

На двадесет метра от него излезли изведнъж четирима полицаи и се хвърлили към него, опитвайки се да го хванат жив.

Дигнал се е целия си ръст, докторът решил да се отбранява. Откъм гората на помощ му дошли партизани. Фашистите и полицаите, стрелящи, се втурнали да бягат. Нашите хора намерили Никитин да лежи на снега. На горната част на носа от тяхното слепоочие още се стичали струйки топла кръв.

Така загинал, защищавайки ранените, фелдшерът Борис Никитин.

Забележителен лекар, воин и другар беше този славен човек. Обичан и уважаван от всички, той завинаги се запази в паметта ми. И мнозина с любов ще си спомнят за него, разказвайки на своите деца и внуци за суровите времена и за славните дела, в които е участвал с Него

са взели участие, защищавайки своята Родина от ненавистните врагове.

Към сутринта партизаните видели, че по пътя от Александров се движела колона съветски танкове, която пробивала отбраната на противника и преследвала хитлеристите на запад.

Четиримата автоматчици заедно с техния водач Ваня Рибалченко, изпратени от нас през линията на фронта, с взетите в Поповка щабни документи на четвъртия ден благополучно преминали предната линия и предали всичко поверено им в щаба на бригадата.

С разрешение на командира на бригадата Ваня останал в нашето поделение. Момчето добре помнело тази нощ, когато в Шишиловка нахлули съветски танкове. Той силно обикнал мъжествените и весели хора, които освободили неговото родно село. Искало му се да бъде като тях. Ваня мечтаел непременно да стане танкист.

Иван Феодорович Кудряшов се отнасяше към Ваня като роден баща. Той помагаше на момчето да се учи, донасяше му книги, сам съставяше задачи за него.

През свободното си от занятие време Ваня изучаваше картечницата. Голямо приятелство завърза с водача Закиров. Горещо, с увлечение той обясняваше на момчето капризите на машината, които се случват най-често поради небрежност на водача, внушаваше на малкия танкист любов към техниката.

— Аз непременно ще бъда такъв водач, какъвто си ти — радостно, с разпалени от възторг очи, говореше Ваня на Закиров.

И Закиров се гордеше със своя ученик.

— Да, той ще им стане добър танкист, ще стане — говореше Закиров за любимия възпитаник и приятел.

*
* *

„Къде сте сега, приятели — другари от полка?“ — иска ми се да попитам, изразявайки се с думите на познатата на всички песен.

За много от тях аз чух добри вести. Излекували раните си, те работят сега за щастието на нашия народ и за слава на могъщата ни непобедима Родина. Укрепвайки мощта и силата на своето социалистическо Отечество, те се сражават на предната линия във великата борба за мир в целия свят и дружба между народите.

Тежко на тези, които замислят кървави планове за ново нашествие в нашата мирна страна! Ние сме винаги нащрек, винаги сме готови да дадем съкрушителен отпор на всеки агресор откъдето и да би се появил той. Ние безпощадно ще громим врага до пълното му унищожаване. Залог за това са нашият боен опит, нашата безгранична любов и преданост към Комунистическата партия и великия съветски народ.

Цена 1955 год.
5·25 лв.